

**FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE**

KATEDRA POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH A ARCHIVNÍHO STUDIA

Diplomová práce

Daniela Coganová

**SPRÁVNÍ VÝVOJ MĚSTEČKA PECKY ZA KARTUZIÁNŮ (1627–1782)
NA ZÁKLADĚ MĚSTSKÝCH KNIH**

Administrative development of Pecka townlet
during Carthusian era (1627–1782) based on town books

Poděkování

Za odborné vedení diplomové práce a cenné připomínky děkuji Doc. PhDr. Ivaně Ebelové, CSc. a konzultantce Mgr. Radce Janků. Vyjadřuji též poděkování řediteli SOkA Jičín Mgr. Karlu Chutnému, PhDr. Evě Bílkové za vstřícnost při zpřístupňování archiválií a rovněž všem, kteří mi byli nápomocni radou či podporou, zejména pak mým kolegům ze semilského archivu a mé rodině.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Nové Pace dne 30. července 2009

.....
podpis

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. PECKOVSKÉ PANSTVÍ 1627–1782	
2. 1 Kartuziáni – vrchnost	9
2. 2 Vrchnostenská správa a popis panství	14
3. SPRÁVNÍ VÝVOJ MĚSTEČKA 1627–1782	
3. 1 Archivní prameny – městské knihy	20
3. 2 Městská kancelář	37
3. 3 Městská samospráva	42
3. 4 Cechovní zřízení	55
3. 5 Farní správa a škola	61
4. ZÁVĚR	69
5. SOUPIS PRAMENŮ A LITERATURY	70
6. SEZNAM ZKRATEK	74
7. JMENNÝ REJSTŘÍK	75
8. MÍSTNÍ A VĚCNÝ REJSTŘÍK	77
9. SEZNAM PŘÍLOH	79
10. PŘÍLOHY	80

RESUMÉ

This work aims at studying and depicting a small town Pecka municipality within the time of 17th and 18th centuries, both based on the local town books. Introductory part gets the reader to know Carthusians, Pecka suzerain, as well as the Pecka domain itself and its administration. As Pecka town books have been the main archival source, its classification (accompanied by the characteristics of the town office) comes next. The core of the thesis unveils the activities of the municipality and to understand all of them, showing historical background, rules of the parish administrative and the guild system has been added as a must.

1. ÚVOD

Česká pomocněvědná historická bádání zabývající se poddanskými městečky v období novověku jsou teprve v počátcích. Pozornost badatelů se od 19. století soustředila především na bohaté středověké a raně novověké fondy královských či věnných měst. Za průkopníky souborných prací, věnujících se intenzivněji tematice poddanských měst, lze považovat Antonína Haase a Rostislava Nového.¹ Vývojem a postavením těchto měst a jejich správy po Bílé hoře se ve Sborníku archivních prací zabývala i Lidmila Dědková.² Během posledních dvou desetiletí přibývá studií a publikací na regionální úrovni zaměřených na jejich genezi a správní problematiku. I následující práce by měla být jednou z nich. Jejím hlavním cílem bylo komplexní uchopení vývoje poddanského městečka spravovaného duchovenskou vrchností v sedmáctém století s důrazem na století osmnácté. Historické vývody byly vypracovány na podkladě městských knih, které se staly základními pilíři celé studie a měly značný vliv i na její časové ohraničení. V rámci historické kritiky však bylo nutné konfrontovat je i s jinými pramennými zdroji a publikacemi.

Pecka bývá v literatuře nejčastěji spojována s hradem či s osobou hradního pána Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic. Samotné městečko však po dlouhou dobu leželo mimo jakýkoli badatelský zájem. Pramenné bohatství městského fondu bylo poodhaleno ve dvacátých letech 20. století v souvislosti s činností učitelů Rafaela Engelmana a Františka Čípa. V roce 1921 byla u příležitosti třistaletého výročí staroměstské exekuce vydána peckovským řídícím učitelem Rafaelem Engelmanem za pomoci Josefa Jíry a Františka Čípa publikace s názvem *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic, pána na Pecce*.³ Kniha se v úvodních pasážích zabývá životem a dílem Kryštofa Haranta, několik dalších stran je věnováno i dějinám hradu a konečně posledních padesát stran popisuje historii městečka. Druhá publikace, jež v rámci jednotlivých kapitol

¹ Rostislav NOVÝ, *Poddanská města a městečka v předhusitských Čechách*, ČCH XXI, 1973, s. 73–108; *Codex juris municipalis regni Bohemiae IV/1–3, Privilegia nekrálovských měst českých z let do r. 1526*, (ed.) Antonín HAAS, Praha 1954–1961.

² Lidmila DĚDKOVÁ, *Ochranná a municipální města v Čechách*, SAP 28, 1978, s. 292–355.

³ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921.

zaznamenává dějinný vývoj Pecky a jejich institucí, je kolektivní dílo *Novopacko. Vlastivědná monografie okresu*.⁴ Původně mělo mít knižní podobu, ale pro nedostatek finančních prostředků začalo roku 1924 vycházet sešitově jednou měsíčně. Během deseti let vznikla třídílná monografie okresu, která se stala nejrozsáhlejší a nepodrobnější prací o regionu. Obě výše uvedené publikace nepřekračují hranice vlastivědněhistorických prací a odpovídají odborným možnostem zpracovatelů. Ačkoliv je zcela oprávněně upozorňováno na jejich nevědecké historické pojetí a četné fabulace, pro obyčejného místního čtenáře jsou pracemi výjimečnými a jejich kritika z řad odborných historických kruhů vzbuzuje spíše nevoli. Přes veškeré nedostatky nelze tato díla historických nadšenců zcela ztracovat, ale je třeba je s patřičnou úctou přehodnotit, pramenně podchytit a na základě pomocněvědních disciplín správně vyhodnotit, což by mělo být i jedním z dalších úkolů této práce.

Jak bylo výše předesláno, městské knihy uložené ve fondu Archiv města Pecka byly stěžejním, nikoli však jediným použitým pramenem – viz soupis pramenů a literatury. Pro vytvoření si objektivního obrazu o fungování poddanského městečka v 17. a 18. století byly navštíveny následující instituce. *Národní archiv*, jehož součástí je fond Archivy zrušených klášterů za Josefa II. s písemnostmi řádu kartuziánů ve Valdicích a na jehož půdě jsou v rámci Staré manipulace uloženy i doklady o městečku a jeho privilegiích. *Státní oblastní archiv v Zámrsku* poskytuje ve fondu Velkostatek Kumburk písemnosti vztahující se vrchnostenské kanceláři a peckovskou matriku z let 1655–1718, evidovanou ve sbírce matrik. Na *římskokatolické faře v Pecce* bylo se souhlasem pana faráře Czesława Dworzaka nahlédnuto do farní pamětnice založené roku 1836, obsahujících záznamy zpětně ze 17. a 18. století. Hlavní pramenné jádro bylo čerpáno ve *Státním okresním archivu Jičín*, kde byly podrobně prostudovány veškeré peckovské archivní fondy – městský, cechovní, farní, školní, a okrajově bylo využito i radimských cechovních fondů. Byly použity i příslušné edice pramenů nejen pro nejstarší období, ale i pro období novověké. Jejich výčet společně s použitou literaturou lze rovněž nalézt v soupisu pramenů a literatury.

⁴ Novopacko. Vlastivědná monografie okresu I–III, Nová Paka 1926–1929.

Z logického hlediska byla práce rozčleněna nejprve na kapitoly obecnějšího rázu, jež mají čtenáře seznámit s vrchností, tj. kartuziány, a následně s panstvím, s jeho správou a hospodařením. Poté následuje stěžejní kapitola celé práce, zabývající se správou městečka, která je rozdělena do pěti podkapitol, které prvotně popisují a klasifikují pramennou základnu práce, tvořenou městskými knihami a následně v rámci daných možností poodhalují činnost městské kanceláře. Jednou z nejdůležitějších částí práce je text věnující se městské samosprávě. Pro doplnění obrazu tehdejšího městečka byl připojen historicko-správní exkurz do cechovního zřízení a farní správy.

Součástí studie jsou kromě obrazových příloh rovněž přílohy textové, obsahující soupisy jednotlivých představitelů správy patrimoniální, městské i farní. Při jejich čtení i při čtení vlastního textu studie některé údaje chybí nebo je jejich výklad sporný, což bylo způsobeno nedostatkem pramenů, a tudíž nemožností dané údaje hlouběji ověřit. Veškeré tyto případy jsou ošetřeny příslušným poznámkovým aparátem.

2. PECKOVSKÉ PANSTVÍ 1627–1782

2.1 Kartuziáni – vrchnost

Kartuziáni – nepříliš typický řád pro české země, jehož příslušníci se na základě zakládací listiny valdického kláštera stali novou peckovskou vrchností. Řád kartuziánů byl přiveden do Čech králem Janem Lucemburským v polovině 14. století.⁵ Ve svém znaku na stříbrném či modrém štítě dodnes nese modrou nebo stříbrnou zeměkouli se zlatým křížem obklopeným sedmi hvězdami připomínajícími sedm zakladatelů Velké Kartouzy. Jeho patronkou je Panna Marie. Evropské počátky řádu sahají až do druhé poloviny 11. století, kdy byl remešským kanovníkem Brunem a jeho šesti druhy založen.⁶ Centrem řádu je od poloviny 12. století klášter nazývaný Grande Chartreuse, tj. Velká Kartouza.⁷ Nachází se uprostřed horského masivu Chartreuse, latinsky Cartusium. Od místa původu je odvozen i samotný název řádu. Kartuziáni byli téměř do konce středověku poustevnickým řádem, papežem osvobozeným od církevních poplatků (např. od příspěvků na křížové války), teprve později s jeho souhlasem mohli přijímat fundace na světská zboží. Celý řád spravovala generální kapitula, která se poprvé sešla v Grenoblu roku 1141. Účastnili se jí všichni převoři za předsednictví převora grenobelského.⁸ Z územně správního hlediska byl řád rozdělen do provincií, kterých v 15. století, tedy v době rozkvětu řádu, bylo šestnáct. Každá z nich měla dva visitátory (provinciály) volené kapitulou. V době zakládání valdické kartouzy jimi byli mauerbašský převor Jiří Faselius a Jindřich Heidt z Anspangu v Dolních Rakousích. České kartuziánské kláštery patřily od roku 1355 do hornoněmecké provincie, vytvořené rozdělením rozsáhlé provincie německé.⁹

⁵ Řád si oblíbil ve Francii a po smrti své dcery Markéty roku 1341 dal vystavět klášter Zahrada Panny Marie v Praze na dnešním Smíchově. Podrobněji nekriticky viz František DVORSKÝ, *Založení kláštera valdického Albrechtem z Valdštejna*, ČMKČ 75, 1901, s. 181.

⁶ V roce 1084 byl založen klášter, ale statuta řádu, nazvaná Statuta Guigonis, byly papežem schváleny až roku 1143 a 1176. Podrobněji viz Pavel VLČEK – Petr SOMMER – Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 132.

⁷ Původní klášter ležel ve větší nadmořské výšce, ale byl stržen lavinou. Roku 1132 přesídlil níže do údolí, kde stojí dodnes. Podrobněji viz *Analecta cartusiana* 185:2, *Monasticon cartusiense Band II*. Hrsg. von Gerhard SCHLEGEL – James HOGG, Salzburg 2004, s. 10.

⁸ Heslo *Kartuziáni*, in: Ottův slovník naučný, sv. XIV, Praha 1899, s.10 – 12.

⁹ Podrobněji k tvorbě provincií viz *Analecta cartusiana* 185:2, *Monasticon cartusiense Band II*. Hrsg. von Gerhard SCHLEGEL – James HOGG, Salzburg 2004.

V době Valdštejnových snah o založení kláštera pro kartuziány existovaly v Čechách dvě kartouzy. První v Králově Poli u Brna, Cella Trinitatis (Cella Nejsvětější Trojice), vzniklá z iniciativy markraběte Jana Jindřicha roku 1375, a druhá na olomouckém Předhradí, pocházející ze zaniklého konventu Údolí Josafat v Dolanech u Olomouce. Ostatní kartuziánské dómy zanikly před či během husitských válek.¹⁰ Nepříznivý osud potkal i Valdštejnovu první fundaci z roku 1617 pro kartuziány ve Štípě u Zlína, k jejíž realizaci se uchýlil na přání své zesnulé první ženy Lukrécie Nekšové z Landeka. Po vypuknutí třicetileté války byla stavba přerušena a mniši se uchýlili do Olomouce.¹¹

Po získání statků rodu Smiřických chtěl Valdštejn naplnit odkaz své první ženy. Povolal proto se souhlasem převora olomoucké kartouzy Františka Berncastellia na jičínské panství roku 1621 olomoucké kartuziány v čele s Matyášem Mittnerem. První tři olomoučtí řeholníci přišli již počátkem listopadu výše uvedeného roku, později k nim přibyli řeholníci z Mauerbachu u Vídně. Jejich provizorním sídlem byla do léta 1632 radimská tvrz, kterou přestavěli tak, aby vyhovovala potřebám řádu. Zřídili v ní kapli, refektář, cely a z bývalé štípské rezidence si přinesli ostatky svatých a jiné bohoslužebné věci. Veškerou činnost mnichů řídil rektor Petr Fischer.¹² V červenci 1625 byly na Valdštejnův rozkaz převezeny ostatky jeho první manželky Lukrécie Nekšové z Landeka a prozatímně uloženy v kryptě radimského kostela, podobně jako o tři roky později ostatky jeho syna Albrechta Karla. Rodinnou hrobku nechal Valdštejn vybudovat až později v kostele vystavěném v komplexu valdické kartouzy.¹³

První podobu Valdštejnovy nadace řádu roku 1624 kartuziáni odmítli, neboť nevyhovovala jejich požadavkům ohledně hmotných statků. Spory s kartuziány o výši fundace trvaly několik let a byly ukončeny až roku 1627, který byl po všech stránkách posledním úspěšným rokem ve Valdštejnově

¹⁰ Před husitskými válkami zanikla kartouza Keř Panny Marie v Tržku u Moravic, během nich pak pražská kartouza Zahrada Panny Marie a kartouza Údolí Josafat v Dolanech u Olomouce.

¹¹ Stavba kláštera ve Štípě nebyla dokončena, pouze v roce 1765 byl na základě sbírky dostavěn a následně vysvěcen klášterní kostel Narození Panny Marie.

¹² Zemřel 17. července 1624 v Praze. Podrobněji viz František DVORSKÝ, *Založení kláštera valdického Albrechtem z Valdštejna*, ČMKČ 75, 1901, s. 181.

¹³ Valdštejn byl pochován v kartuziánském kostele roku 1636 po boku první ženy a syna. Roku 1785 byly jejich ostatky z iniciativy hraběte Vincence z Valdštejna vyzdvíženy a převezeny do Mnichova Hradiště, kde jsou uloženy dodnes. Jaromír GOTTLIEB – Barbora KLIPCOVÁ (edd.), *Kartouza ve Valdicích - uzamčený svět*, část I. Historie kláštera 1627–1782, Průvodce výstavou, Jičín 2008, s. 26.

životě. Další vyjednávání s řádem příznivě ovlivnilo narození Valdštejnova syna Albrechta Karla a bylo jedním z hlavních důvodů jeho neobvykle štědré nadace řádu. Na křtiny vévodova syna zavítali v listopadu do Jičína významní představitelé řádu, visitátor provincie Jindřich Heidt a brněnský kartuziánský prokurátor Jakub Baur. Zakládací listina valdického kláštera, nazvaného *Castrum beatae Virginis Mariae* (Hrad blahoslavené Panny Marie), byla sepsána 8. prosince 1627.¹⁴ Stávající rektor Filip Buschek byl ještě téhož roku jmenován prvním převorem kláštera. O spokojenosti kartuziánů s nadáním svědčí i děkovný list z 12. července 1628, který Valdštejnovi zaslal převor Velké Kartouzy.¹⁵

K obživě čtrnácti příslušníků řádu včetně převora a prokurátora vykázal Valdštejn tvrz Radim s dvěma dvory, dvanáct vesnic s jejich příjmy, právy a povinnostmi. Dále veškeré k nim přiléhající lesy, louky, rybníky a tři mlýny. Pro zlepšení jejich řádového poslání přidal ještě hrad Pecku s městečkem, jedenácti vesnicemi, čtyřmi dvory, pěti mlýny a k nim přináležejícími pozemky. Na základě nadace mělo být na stavbu kláštera pro rok 1627 převorovi vyplaceno 3000 zlatých a dále každoročně po dobu desíti let vyplácena finanční hotovost ve výši 10.000 zlatých. Kartuziáni získali patronátní právo nad pěti kostely v Radimi, Pecce, Vidonicích, Stupné a na Byšičkách. Povolil jim vaření a prodej piva v městečku Pecce. Z fundace vyplývaly kartuziánům i závazky ve formě placení berní a zachování zákazu honitby. Přiřknul jim věčný plat ve výši 1000 zlatých, který jim měl být vyplácen ve dvou splátkách na sv. Jiří a sv. Havla. Z úroku tohoto platu, činícího ročně 60 zlatých, měli část odvádět do Velké Kartouzy u Grenoblu, kde za tyto peníze měl být postaven oltář a sloužena pravidelná mše. Na základě tohoto platu měly být ve valdické kartouze konány pravidelné mše za Valdštejna i jeho rodinné příslušníky.¹⁶

Se stavbou valdické kartouzy se začalo v zimě roku 1627. Klášter a celý komplex navrhl slavný italský architekt Andrea Spezza, který však již počátkem roku 1628 zemřel. Projekt byl poté částečně upraven zásahy Valdštejna, ale i převora Filipa Buschka. Byla zvýšena budova převorství a

¹⁴ NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, Listina Albrechta z Valdštejna z 8. prosince 1627, inv. č. 1292.

¹⁵ *Analecta cartusiana* 185:2, *Monasticon cartusiense Band II*. Hrsg. von Gerhard SCHLEGEL – James HOGG, Salzburg 2004, s. 135.

¹⁶ NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, Listina Albrechta z Valdštejna z 8. prosince 1627, inv. č. 1292.

proběhly i drobné úpravy ve vnitřní výzdobě. První kartuziáni se do nových obydlí nastěhovali dne 2. července 1632 a již 30. července položil pražský arcibiskupský vikář Rudolf Roder slavnostně základní kámen klášterního kostela. Stavba kartouzy a kostela, vedená architektem Giovanni Pieronim, probíhala od té doby současně. Po vévodově smrti začaly chybět finanční prostředky. Problém s finančními zdroji vyřešil až majestát Ferdinanda II. z 20. března 1635, na jehož základě došlo k potvrzení držby kartuziánských majetků a uznání pohledávek pramenících z původní fundační listiny.¹⁷ Generální kapitula udělila za tento počín císaři čestný titul „druhého zakladatele valdické kartouzy“. Klášterní kostel byl dokončen roku 1655. K vysvěcení jeho hlavního oltáře došlo pražským arcibiskupem Matoušem Ferdinandem Sobkem z Bílenberka o téměř třináct let později. Klášterní komplex dne 25. dubna 1676 vyhořel. Jak velké byly ztráty, nebylo v městské knize uvedeno.¹⁸ Další drobné stavební úpravy probíhaly až do jeho zrušení za Josefa II.¹⁹

V čele každé kartouzy, tedy i té valdické, stál převor,²⁰ v latinských a německých textech nazývaný priorem, jehož zástupcem byl vikář. Představeným menšího domu byl rektor²¹ a na práci laických bratří a hospodářství dohlížel prokurátor. Kartuziáni se řídili zpřísněnou řeholí sv. Benedikta, kladoucí důraz na život v odloučení, na zachování věčného mlčení, na přísný půst, na fyzickou práci, ustavičnou modlitbu a v neposlední řadě na studium knih, jejich opisování, iluminaci a vázání. Příslušníci řádu nosili bílý hábit s bílým koženým řemenem, široký bílý škapulíř, kapuci a černý plášť a laičtí bratři hnědý nebo šedý hábit. V rámci komunity žili společně a zároveň odděleně otcové a bratři. Bratři – mniši měli na starost péči o potřeby každodenního života, díky nim se mohli otcové – kněží věnovat pouze modlitbám. Nejvíce času strávili mniši v klášterní cele se samostatnou umývárnou a toaletou. Jejich cely byly umístěny v jedné budově. Naproti tomu otcové žili v izolovaných patrových domcích se zahrádkou, do nichž se vstupovalo z

¹⁷ NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, Majestát Ferdinanda II. z 20. března 1635, inv. č. 1294.

¹⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 72 a Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 59.

¹⁹ Fontány či studny uprostřed dvorů vystavěné 1674, 1702. V průběhu 18. století došlo k úpravě vysoké zdi s třemi vstupními branami obklopující zahradu.

²⁰ Viz textová příloha č. 1 – Přehled převorů /majitelů panství/ valdického kláštera v letech 1622–1782.

²¹ Dva rektori v Radimi Petr Fischer (1622–1624) a Filip Buschek (1624–1627). Po založení kláštera titul rektora nahradil titul převora.

klášterní chodby. Ke společnému jídlu (večeři) přicházeli do refektáře pouze o nedělích či svátcích, jinak jedli odděleně ve svých celách. U společných modliteb se scházeli dvakrát denně. Liturgické náčiní z drahých kovů pro ně bylo nepřípustné.²²

V klášteře bylo po většinou čtrnáct duchovních včetně převora, prokurátora a vikáře, další funkce nebyly početně ani existenčně stabilní a během vývoje kláštera se měnily, jednalo se o bratry (opatrovatel, zahradník, celař, lékárník, antikvář), chovance a klášterní zřízence (klášterní písař, lékař, kuchař a kuchtíci, pekař a jeho učeň, převorův komorník, sluha prokurátora, krejčí, skladník, vrátný, klášterní sluha, pomocník v lékárně, kovář, vozkové, vodák, zedníci).²³ Kartuziánští mniši byli pohřbíváni na hřbitově při valdické kartouze, zatímco převorové, pokud ve své funkci zemřeli, byli jako patroni peckovského kostela sv. Bartoloměje pohřbeni většinou při něm.²⁴

Valdická kartouza byla jednou ze základů protireformace v Čechách a díky vydaným majestátnům byla těsně spjata s císařským dvorem. Panovník potvrzoval volbu převora, ale i případné koupě statků.²⁵ V době třicetileté války utrpěl klášter několik vpádů od švédských i císařských vojsk. Řeholníci se v případě nebezpečí uchýlovali do blízkého Jičína. Poklidný dějinný vývoj kartouzy, kladoucí důraz krom řádových povinností na vrchnostenskou správu statků, narušily ještě války o slezské dědictví a válka sedmiletá.

K zrušení kláštera došlo na základě dekretu císaře Josefa II. dne 29. ledna 1782, který byl veřejně přečten císařskými komisaři všem příslušníkům konventu. Byla jim stanovena šestiměsíční lhůta k opuštění kláštera, a to jen s věcmi, které byly jejich soukromým majetkem.²⁶ Ještě v témže roce převzal nejen kartouzu, ale i celé panství do správy náboženský fond.²⁷ Movité

²² Jaromír GOTTLIEB – Barbora KLIPCOVÁ (edd.), *Kartouza ve Valdicích – uzamčený svět*, část I. Historie kláštera 1627–1782, Průvodce výstavou, Jičín 2008, s. 16–17.

²³ *Tamtéž*, s. 150 a Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 60.

²⁴ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 76.

²⁵ O čemž svědčí listiny uložené viz NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, inv. č. 1297–1303.

²⁶ Podrobněji viz SOKA Jičín, MNV Valdice, Pamětní kniha, s. 10–12.

²⁷ Jméno kartouzy v hodnotě 290.095 zlatých a 25 krejcarů přešlo na náboženský fond. Z této sumy byli vyplaceni tehdejší příslušníci kláštera: 14 mnichů, 3 klerici, 2 bratři. Kartuziánská knihovna byla po zrušení kláštera rozptýlena do různých knihoven. Univerzitní knihovně v Praze bylo prodáno 17 rukopisů. *Analecta cartusiana* 185:2, *Monasticon cartusiense Band II*. Hrsg. von Gerhard SCHLEGEL – James HOGG, Salzburg 2004, s. 136–137.

majetky kláštera včetně knihovny byly rozebrány či vydraženy v dražbách. Všechna panství Radim, Pecka a statky Vojice, Valdov, Choteč byly spojeny v jediné panství.²⁸ C. k. administrací státních statků byly roku 1802 dány do dražby, z níž byly vykoupěny až roku 1824 Ferdinandem z Trauttmansdorffu a připojeny ke kumburskému panství.²⁹

2.2 Vrchnostenská správa a popis panství

Kartuziánský řád sídlící ve Valdicích získal panství Radim a Pecka na základě štědré donace vévody Albrechta Eusebia z Valdštejna.³⁰ Toto jádro panství kartuziáni rozšířili dalšími koupěmi: roku 1661 odkoupili od Stanislava Dohalského z Dohalic statek Sobčice, roku 1664 Podhorní Újezd, roku 1680 Ostroměř a dvůr Hradištko a roku 1718 obec Vojice se dvorem od Jindřicha Vojického z Nové Vsi.³¹ Kartuziánské panství bylo zachyceno na mapě bydžovského kraje z roku 1794 – viz příloha č. 5. Panství bylo součástí hradeckého kraje a po jeho rozdělení v roce 1751 se stalo součástí kraje bydžovského.³²

Správy jednotlivých panství Pecka, Radim a později i Sobčice byly zaštitěny centrální správou panství, která sídlila v Radimi. Původní radimská tvrz byla pro účely vrchnostenské kanceláře a ubytování úředníků v roce 1660 barokně přestavěna a přivedena k ní voda dřevěným potrubím z Podháje.³³ Po roce 1782 přesídlila správa panství do zrušené kartouzy. Složení kanceláře

²⁸ Statky Valdov a Choteč patřily původně ke klášteru zrušených pavlánů v Nové Pace.

²⁹ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 60.

³⁰ Je obsažena v zakládací listině valdického kláštera z 8. prosince 1627. NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, inv. č. 1292.

³¹ Koupě Ostroměře a Hradištko od F. R. des Carmes z roku 1680 byla potvrzena Marií Terezií 1752 (NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, inv. č. 1301). Kupní smlouvu na Vojický statek, zakoupený kartuziány od J. J. Vojického z Neudorfu roku 1718, konfirmoval 1719 Karel VI. (NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, inv. č. 1298). Další viz Heslo *Kartuziáni*, in: Ottův slovník naučný, sv. XIV, Praha 1899, s. 10–12.

³² Centrem bydžovského kraje byl Nový Bydžov, od roku 1784 se jím stalo město Jičín. Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005, s. 160–161.

³³ Tomáš ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, díl IV., Praha 1989, s. 407; Radim za Albrechta z Valdštejna a kartuziánů, Historie obce, Radim 2007, cit. 29. 7. 2009. Dostupné z URL: <http://www.obec-radim.cz/index.php?page=30>.

bylo zrekonstruováno na základě peckovských městských knih.³⁴ Hlavním představitelem kanceláře byl hejtman v pramenech často označovaný jako správce, který byl zároveň nejvyšším výkonným orgánem vrchnosti, tedy převora valdické kartouzy. Hejtmanovi byli podřízeni purkrabí jednotlivých panství, které spolu s obecními rychtáři jmenoval a potvrzoval.³⁵ Odpovídal za hospodářský provoz všech vrchnostenských statků. Jeho prostřednictvím byly rozesílány nařízení a patenty od nadřízených orgánů na jednotlivá panství.³⁶ Měl rovněž pravomoc soudní. V záležitostech nesporného soudnictví řešil odvolání od rychtářských soudů, stížnosti poddaných a spory městečka Pecky s poddanými.³⁷ Veškerá rozhodnutí vydával jménem vrchnosti a v 18. století i pod vlastní pečeti.³⁸ Na počátku čtyřicátých let 17. století byl hejtmanem klášterních statků J. G. Radovský,³⁹ na jejich konci ho nahradil Andreas Štamfer. Dlouholetými správci byli Jiří Josef Řehák a Jan František Jand'ourek.⁴⁰ Posledně zmíněný byl nejprve peckovským obročním písařem, následně radimským důchodním a teprve z této pozice dosáhl na funkci hejtmana.⁴¹ V čele správy panství během 18. století ještě stáli: František Josef Groh, Jan Beran a Ferdinand Valenta. Na základě dochovaných pramenů lze určit i některé další typy funkcí, které se ve vrchnostenské kanceláři druhé poloviny 17. století vykytovaly. Byly jimi obroční, důchodní a písař. Během 18. století k nim přibývá kontribuční, pokladník, lesmistr a úřední posel.⁴² Radimská kancelář krom ústřední správy panství, vykonávala i lokální správu pouze pro panství Radim.

³⁴ Registratura radimské kanceláře 17. a 18. století byla pravděpodobně zničena, neboť v následujících fondech se z ní dochovaly pouze jednotliviny viz SOA v Zámrsku, Velkostatek Kumburk; SOA Plzeň, Ústřední správa Trauttmansdorffů 1528–1945; NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice.

³⁵ Bedřich JENŠOVSKÝ, *O patrimoniální správě v zemích českých*, in: O našich městech a patrimoniích a o správě obecních archivů, (red.) Václav VOJTÍŠEK, Praha 1934, s. 37.

³⁶ Jednalo se většinou o nařízení krajských či zemských úřadů, ojediněle pak o nařízení vrchnosti či panovníka. Pro konec 18. století viz SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha cirkulářů 1780–1800.

³⁷ Veškeré hrdelní přečiny byly souzeny v městečku Pecce, neboť jako jediné na panství disponovalo hrdelním právem. Teprve roku 1766 mu bylo toto právo odebráno a hrdelní jurisdikce byla přenesena do Jičína.

³⁸ Pečeť správce Jana Františka Jand'ourka viz SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha smluv a protokolů 1675–1801, inv. č. 6, s. 108.

³⁹ Prameny k dějinám třicetileté války, *Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra v Praze VII. (1643–1645)*, (ed.) Václav LÍVA, Praha 1955, s. 296.

⁴⁰ Jiří Josef Řehák byl správcem panství od 80. let 17. století po téměř 30 let. SOA v Zámrsku, Sběrka matrik – FÚ Pecka, Matrika NOZ 1655–1718, sign. 124–1. Jan František Jand'ourek správcem panství 1713–1736, možná i déle, ale uvádíme jen prameny podložená data. Viz peckovské městské knihy a výše uvedená matrika FÚ Pecka.

⁴¹ Mezitím zastával ještě post radimského důchodního.

⁴² Osob, které se podílely na fungování kanceláře, mohlo být i více, ale prameny je nezmiňují. Bylo čerpáno z matriky FÚ Pecka, peckovských městských knih a tereziánského katastru – viz soupis pramenů a literatury.

Veškerá správa i její struktura vždy souvisela s velikostí daného panství a jeho výnosy. V polovině 17. století se panství Radim a Pecka skládalo z 1 městyse, 20 vesnic, 2 kostelů (farního na Pecce a filiálního v Radimi), 9 mlýnů a disponovalo se 4403 strychy půdy. Z celkové výměry duchovenských statků na Hradecku tvořilo panství Pecka pouze 3,1% a Radim 3,9%. Jednalo se o velmi malá panství v porovnání s opočenským či broumovským.⁴³ Útrapy třicetileté války se jistě negativně podepsaly na hospodářství panství, ale údaje o drancování a vypalování vesnic Švédy jsou zřejmě přehnané.⁴⁴ Nepotvrzují je ani záznamy z berní ruly ani stížnosti převorů adresované české královské komoře a císaři.⁴⁵ V těchto listech si vrchnost stěžovala pouze na placení výpalného či na kvartýrování císařských vojsk, způsobující hromadný útěk poddaných a žádala osvobození od kvartýrování i od placení kontribucí. Ani podle berní ruly panství Radim a Pecka zdaleka nepatřily na Hradecku mezi nejhůře postižená panství třicetiletou válkou. Pecka vykazovala 12 pustých usedlostí, což tvořilo 5% z jejího celkového stavu, a Radim pouhé 4%. Daleko hůře postižená panství ztratila až 25% z celkového osídlení, například panství Smidary.⁴⁶

Po přikoupení statků Podhorní Újezd, Sobčice a Ostroměř se výměr půdy panství zvedl o 885,3 strychů a panství evidovalo celkem 112 osedlých.⁴⁷ Revizitační komise v roce 1721 vyměřila pro panství 113 osedlých, po opravě roku 1751 byl jejich počet snížen o 11 osedlých a celkový výnos panství činil 12.043 zlatých 49 krejcarů. Velikostí i výnosy bylo srovnatelné s panstvím Smidary.⁴⁸ Hospodářů bylo na panství cke 575. Obyvatelstvo se v této době živilo převážně zemědělstvím a tkalcovstvím.⁴⁹

⁴³ Opočno tvořilo 43,6% z celkové výměry a Broumov 20, 6%. *Berní rula 12*, Hradecký kraj I., (ed.) Václav PEŠÁK, Praha 1951, s. 10.

⁴⁴ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 77.

⁴⁵ *Prameny k dějinám třicetileté války, Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra v Praze VII. (1643–1645)*, (ed.) Václav LÍVA, Praha 1955, s. 296 a *Prameny k dějinám třicetileté války, Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra v Praze V. (1636–1639)*, (ed.) Václav LÍVA, Praha 1954, s. 117.

⁴⁶ Veškeré výše uvedené údaje se vztahují k roků 1653 a 1654. *Berní rula 12*, Hradecký kraj I., (ed.) Václav PEŠÁK, Praha 1951, s. 10.

⁴⁷ Záznam pochází z doplňků k berní rule, vypracovaných roku 1682. *Berní rula 12*, Hradecký kraj I., (ed.) Václav PEŠÁK, Praha 1951, s. 181–182.

⁴⁸ *Tereziánský katastr český – Dominikál*, svazek 3, (edd.) Pavla BURDOVÁ – Dagmar CULKOVÁ – Eliška ČAŇOVÁ – Marie LIŠKOVÁ – František RATOJAL, Praha 1970, s. 124–125.

⁴⁹ *Tereziánský katastr český – Rustikál* (kraje K – Ž), (edd.) Jiří RADIMSKÝ – Miroslav TRANTÍREK, Praha 1966, s. 178–179.

Od 2. poloviny 18. století ovlivňovaly vrchnostenskou správu zásahy krajských hejtmanů, zejména v otázkách kontribucí (daní).

Panství Pecka mělo v rámci kartuziánských statků částečnou svrchovanost. Bylo řízeno purkrabskou kanceláří, sídlící na peckovském zámku.⁵⁰ Samotnému zámku vrchnost příliš velkou pozornost nevěnovala. V dobrém stavu udržovala pouze jeho část západní, východní přebudovala na ubytovací prostory. Do doby kartuziánské správy se datují dvě výrazné úpravy. V roce 1662 za purkrabího Michaela Zbožského byla snížena část severní věže, která hrozila zřícením, a za převora Dionisia Müllera v roce 1710 byl před hradem postaven kamenný tříobloukový zděný most, opatřený kamenným zábradlím.⁵¹

Až do poloviny 17. století byla činnost purkrabské kanceláře těsně provázaná s kanceláří městskou a purkrabí zasahoval do záležitostí městské správy.⁵² Jeho stěžejní činností však byl dohled na hospodářství peckovského panství, především vybírání vrchnostenských dávek.⁵³ Přijímal stížnosti poddaných a řešil společně s purkmistrem a radou občansko-správní spory.⁵⁴ Na fungování purkrabské kanceláře se dále podíleli: písař, důchodní, obroční, lesmistr, vrátný zámku, šafář peckovského dvora.⁵⁵

V polovině 17. století k peckovskému panství patřil městys Pecka a vsi Lhota u Pecky, Staňkov, Borovnice, Vidochoh, Vidonice, Stupná, Bělá u Pecky, Radkyně, Štikov, Černín. V roce 1717 měla být podle Rafaela Engelmana prodána ves Černín s dvěma dvory a kostelíkem sv. Petra a Pavla na Byšičkách.⁵⁶ Urbář panství z roku 1716 však výčet dávek pro obec Černín již neobsahuje a v názoru, že toto odtržení proběhlo dříve, utvrzuje i záznam na posledních listech urbáře o novém vytýčení hranic mezi bělohradskou a valdickou vrchností z roku 1715.⁵⁷

⁵⁰ V pramenech 17. a 18. století se nesetkáváme s pojmem hrad Pecka, ale s termínem zámek.

⁵¹ SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv.č. 5, s. 14 a Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 58–59.

⁵² Podrobněji viz kapitoly městská kancelář a městská samospráva.

⁵³ Důkazem je urbář peckovského panství vedený purkrabím Janem Josefem Benešem z roku 1716, SOA v Zámrsku, Velkostatek Kumburk, Urbář panství Pecka 1716, inv. č. 3.

⁵⁴ Viz obrazová příloha č. 2 – Přehled peckovských purkrabích v letech 1633–1795.

⁵⁵ Písař zámecký a vrátný ze zámku se v pramenech vyskytují v letech 1678, 1693–1710. Funkce důchodního, obročního a šafáře peckovského dvora se nepravidelně objevují od 70. let 17. století, přičemž je důsledně oddělováno, zda jde o peckovského či radimského úředníka. SOA v Zámrsku, Sběrka matrik – FÚ Pecka, Matrika NOZ 1655–1718, sign. 124–1 a SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1.

⁵⁶ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 59.

⁵⁷ SOA v Zámrsku, Velkostatek Kumburk, Urbář panství Pecka 1716, inv. č. 3.

Na základě níže uvedených údajů urbářů lze sledovat výše dávek pro jednotlivé obce, které se po několik desetiletí téměř neměnily, ačkoliv se počet plátců v jednotlivých obcích nepatrně lišil. Stálost odváděných dávek svědčí i o relativní stabilitě měny té doby – viz příložená tabulka.

Peckovské panství – výtahy z urbářů panství

Název obce	Počet plátců 1684–1694	Celkem 1684–1694	Počet plátců 1716	Celkem 1716
		zl. kr. d.		zl. kr. d.
Pecka	39	65, 58, 3	39	65, 58, 3
Lhota	9	11, 58, 4	9	11, 58, 4
Bělá	20	33, 16, 2	19	33, 16, 2
Staňkov	9	14, 28, 6	9	14, 28 -
Radkyně	12	30, 22, 4	15	30, 22, 4
Štikov	18	26, 26, 2	21	25, 95, 3
Stupná	34	71, 30, 1	37	71, 30, 1
Vidochov	38	70, 18 -	39	70, 18 -
Borovnice	41	94, 40, 4	42	94, 40, 4
Vidonice	11	30, 29, 2	11	30, 29, 2
Černín	9	16, 31, 4	-	-

(Poznámka k podkladům pro tabulku: Při zevrubnějším prostudování urbáře peckovského panství z roku 1716, evidovaného v rámci fondu Velkostatek Kumburk pod jednou inventární jednotkou, bylo zjištěno, že se nejedná o jeden rukopis, nýbrž o dva. První urbář vznikl v rozmezí let 1685–1694. Toto časové rozpětí bylo stanoveno na základě funkčních období úředníků Jana Jindřicha Kleifersteina (rychtář 1685–1708) a Jana Groha (purkmistr 1678–1694), kteří byli i s patřičnou funkcí v urbáři uvedeni. Ve starším urbáři se navíc objevuje i ves Černín, která v urbáři z roku 1716 již nefiguruje.)

Typy vrchnostenských dávek odevzdávaných v osmdesátých letech 17. století a v průběhu 18. století se od sebe příliš nelišily. Všichni poplatníci pravidelně odevzdávali svatojiřské a svatohavelské dávky a poplatky ze slepic. Pouze někteří z nich však platili úroky z ovsu, za učitele a poplatky označované jako různé. Jedinou naturální dávkou byl sýr udávaný v uncích, který opět není evidován u všech plátců.⁵⁸ Před Vánoci platili daň z gruntu, která byla spolu s ostatními dávkami odváděna do Radimi.⁵⁹ Poddaní byli rovněž nuceni vykonávat stanovenou robotu.

⁵⁸ SOA v Zámrsku, Velkostatek Kumburk, Urbář panství Pecka 1716, inv. č. 3 a SOkA Jičín, AM Pecka, Kniha berní a dávek 1758, inv. č. 46.

⁵⁹ SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 26.

Další příjmy vrchnosti v 18. století plynuly ze dvorů (Pecka, Nedaříž), ze tří mlýnů (Pecka, Stupná, Bělá – mlýn s pilou), pazderny a cihelny. Kartuziáni vlastnili šest rybníků a osm lesů v okolí.⁶⁰ Příjmy pro 17. století lze odvodit z Valdštejnovy nadační listiny či z fundace císaře Ferdinanda II. roku 1635, kde jsou vytýčeny veškeré statky, z kterých měl vrchnosti přicházet zisk. Nemalým příjmem byl i výnos z panského peckovského pivovaru, který kartuziáni znovu zprovoznili po roce 1635 a vařili v něm pivo až do roku 1782. Jejich prvním v pramenech uváděným sládkem byl v polovině 17. století Václav Link.⁶¹ V roce 1701 pivovar vyhořel, ale byl záhy obnoven a roku 1720 byl postaven kamenný pivovar.⁶² Jeho největším konkurentem byl pivovar v Dřevěnici u Jičína. Vinopalna patřila vrchnosti pouze první tři roky 1627–1630, pak byla navrácena pod městskou správu.⁶³ Solný handl byl v pravomoci vrchnosti až do roku 1761, teprve tehdy jej postoupila městu.⁶⁴

⁶⁰ *Tamtéž*, s. 25.

⁶¹ *Berní rula 12*, Hradecký kraj I., (ed.) Václav PEŠÁK, Praha 1951, s. 172.

⁶² SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 15.

⁶³ *Tamtéž*, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1. f. 65r.

⁶⁴ *Tamtéž*, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, s. 203–204.

3. SPRÁVNÍ VÝVOJ MĚSTEČKA 1627–1782

3.1 Archivní prameny – městské knihy

Kapitola je věnovaná peckovským městským knihám uloženým ve Státním okresním archivu Jičín ve fondu Archiv města Pecka, jež se staly pilíři této práce. Každá z níže uvedených knih si proto zaslouží samostatný popis. Pro jejich objektivní využití a pro osvětlení některých sporných záležitostí byla nezbytná konfrontace s prameny z jiných archivních fondů. Městské knihy nejsou zdaleka dochovány v souvislé řadě, jak tomu bývá v případě větších měst, ale vzhledem ke statutu poddanského městečka je jejich nynější počet pro dané období uspokojivý. Není bez zajímavosti, že tyto městské knihy pocházejí zejména z doby, kdy bylo městečko pod správou duchovní vrchnosti, tj. valdických kartuziánů.

K uchování peckovských písemností ze 17. a 18. století přispěl purkmistr Karel Löw, který nechal na konci 18. století svázat část nejstaršího aktového materiálu podle jeho věcného obsahu do knih. Tímto krokem došlo ke zničení původní manipulace, ale zároveň jím byly zachráněny dokumenty, které by jako jednotliviny pravděpodobně zmizely v propadlišti dějin. Takto vzniklé knihy neodpovídají klasické definici úředních knih, přesto budou v následujícím textu prezentovány jako knihy nejen pro svou vnější formu, ale částečně i z důvodu jejich vnitřní skladby.⁶⁵ Počin Karla Löwa je na svou dobu ojedinělý a překvapující svým rozsahem. Čísla, kterými jednotlivé knihy označil, jsou jasnými důkazy o nově vzniklé registratuře v rámci úřadu, jejíž přesné uspořádání a rozsah není znám.⁶⁶ Další velkou proměnou prošly knihy v první polovině 20. století, kdy byly opatřeny novými přebaly a označeny novými signaturami. K dispozici je dokonce i inventární soupis z roku 1922, ve kterém jsou zaevidovány.⁶⁷

⁶⁵ Knihy jsou obsáhlé, čítají kolem sta i více stran a obsahují jednotlivé písemnosti v opisech, některé jsou vybaveny rejstříky. Nelze je tedy definovat jako klasické spisy či konvoluty. Za konvolut lze považovat až menší svazek spisů, vzešlý z jednání o téže věci nebo příbuzného obsahu, uložený v jednom ochranném obalu, viz Václav RAMEŠ, *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*, Praha 2005, s. 119.

⁶⁶ Podle rukopisu se jednalo o jednu osobu, ale možné přispění dalších autorů na tvorbě knih a registratury nelze zcela vyloučit.

⁶⁷ Autorem soupisu vepsaného na prázdné listy Knihy pro zvláštní obecní pořádnost je František Poslt. Kniha je uložena ve fondu AM Pecka pod inv. č. 136.

Popis či katalogizace jednotlivých peckovských městských knih by měla poskytnout určitý přehled o typech městských knih malého poddanského městečka 18. století, o jejich současném stavu ale i o charakteru jednotlivých zápisů. Při určování typu městských knih byla využita typologie Jiřího Čarka,⁶⁸ přičemž bylo bráno v úvahu, že vycházel z největšího českého městského fondu.

K vlastnímu popisu jednotlivých rukopisů sloužily práce Ivana Hlaváčka, Ivany Ebelové a Gabriely Čechové.⁶⁹ Na základě výše uvedených údajů byly dochované městské knihy rozděleny do dvou základních skupin, na knihy původní manipulace a na knihy vzniklé umělou manipulací.

a) Knihy původní manipulace

Pamětní kniha I.

Tato pamětní kniha byla založena městským syndikem Janem Michalem Mosrem někdy v polovině 18. století a poslední přípisek má datum až z roku 1865. Ve fondu je uložena pod inv. č. 4 a její název v inventáři odpovídá výše uvedenému názvu. Kniha je bez vazby s rozměry listů 336 x 215 mm. Je psána na papíru jednoho typu železitoduběnkovým inkoustem. Na papíře prosvítá dvoučlenný filigrán dvouhlavého korunovaného orla se srdcovým štítem a datem 1740.⁷⁰ Listy jsou nažloutlé, svázané do nepravidelných složek a opatřené dvoulinkovými okraji po obou stranách listů. Původní paginace dovedená do strany 98 je chybná, neboť strany 3–6 chybí. Rukopis tedy obsahuje celkem 94 stran. Přípisky pocházejí od Karla Löwa a neznámého písaře.⁷¹

Text je psán vesměs česky neúhledným novogotickým kurentem.⁷² Zachycuje dějiny Pecky od nejstarších dob až do druhé poloviny 18. století.⁷³ Nachází se v něm soupisy významných představitelů městečka i panství a na posledních stranách knihy ještě tabulky odváděných dávek pro roky 1749–1751.

⁶⁸ Jiří ČAREK, *Městské knihy a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956, s. 29–38.

⁶⁹ Ivan HLAVÁČEK, *Úvod do latinské kodikologie*, Praha 1994, s. 60–65; Libri civitatis I., *Pamětní kniha města České Lípy 1461–1722*, (ed.) Ivana EBELOVÁ, Ústí nad Labem 2005, s. 47–54; Gabriela ČECHOVÁ, *K otázkám archivní metodiky*, Archivní časopis 4, 1954, s. 6–14.

⁷⁰ Filigrán je kromě uvedeného letopočtu 1740 zcela totožný s filigránem uvedeným v *Knize berní a dávek 1758*. Podobný typ filigránu, pocházející z papírny v Čisté u Vrchlabí, se objevuje s drobnými odchylkami – viz František ZUMAN, *České filigrány XVIII. století*, část I. (textová) – II. (obrazová), Praha 1932, s. 8–tab. VII.

⁷¹ Přípisky Karla Löwa na s. 1, 16, 18–22, 48–51 a neznámého písaře na s. 62.

⁷² Pouze na s. 63–90 užívá písař německého jazyka.

⁷³ K pasážím popisujícím nejstarší dějiny městečka je nutné přistupovat s patřičnou historickou kritikou, neboť písař vycházel z Kroniky české od Václava Hájka z Libočan, jak sám uvádí na s. 2 pamětní knihy.

Pamětní kniha II.

Ve fondu je zařazena pod inv. č. 5 s totožným názvem. K jejímu sepsání došlo na konci 18. a počátkem 19. století. Kniha se skládá ze dvou částí: první obsahuje pamětní záznamy v českém jazyce sepsané Karlem Löwem na základě *Pamětní knihy I.* a druhá je de facto torzem pamětnice vzniklé pravděpodobně v sedmdesátých letech 18. století.⁷⁴

Vazba je polokožená s rozměry 335 x 215 mm a její desky nejsou poškozeny.⁷⁵ Složky jsou tvořeny nepravidelně o šesti či osmi listech. Vazba se v některých místech rozpadá. Použitý papír je nahnědlý a poškozený nejen častým používáním, ale i škůdcem (pravděpodobně červotočem). Na první pohled je rozpoznatelné, že se jedná o papír dvojího typu, neboť od strany 89 začínají listy přivázaného rukopisu s neúhlednou písařskou rukou, která užívala německého novogotického kurentu.⁷⁶ V první části pamětní knihy bylo užito papíru z papírny v Čisté u Vrchlabí, která patřila Františku Peickrovi. Dvoučlenný filigrán na první polovině původního archu představoval uherský znak s korunou a na druhé jméno F. PEICKER.⁷⁷ Druhý filigrán užívaný ve starší přivázané části knihy je rovněž dvoučlenný. Tvoří ho dvojité korunované W a neidentifikované jméno.⁷⁸

Obsah je obdobný jako u Pamětní knihy I., ale je obohacen o události dovedené až do počátku 19. století. Karel Löw do knihy opsal nejen část záznamů z Pamětní knihy farní školy, ale i z peckovských městských knih.⁷⁹ Velká část zápisků je tvořena udáním roku a vyličením dané události, zbytek tvoří opisy z knih a listin.

Radní manuál 1622–1800

V archivním fondu je rukopis uložen pod názvem *Manuál městečka Pecky 1608–1800* a podle inventáře z roku 2002 mu přísluší inv. č. 1.⁸⁰ Pod

⁷⁴ K dovázání došlo za Karla Löwa, což je zřejmé z původní paginace. Přivázaný rukopis začíná na s. 89.

⁷⁵ Desky vazby jsou papírové, zatímco hřbet a rohy jsou potaženy kůží. Vazba je v současnosti chráněna papírovým obalem.

⁷⁶ Zřejmě jde opět o písaře Jana Michala Mosra, ale vzhledem k neúhlednosti rukopisu to nelze s jistotou tvrdit. Podoba rukopisu nahrává domněnce, že se jednalo pouze o osobní záznamy či poznámky.

⁷⁷ František ZUMAN, *České filigrány XIX. století*, část I. (textová) – II. (obrazová), Praha 1934, s. 10–tab. VIII.

⁷⁸ Jméno ve filigránu by mohlo být čteno jako HOHLER, ale žádné takové ani podobné jméno František Zuman ve své publikaci neuvádí.

⁷⁹ SOKA Jičín, Obecná škola měšťanská Pecka, Pamětní kniha farní školy 1788–1853, inv. č. 1 a SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1815, inv. č. 11; Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1; Kniha testamentů 1728–1804, inv. č. 12.

⁸⁰ Většina zastaralých a nevhodných názvů knih byla při tvorbě inventáře přejata z názvů, kterými byly knihy označeny v první polovině 20. století.

stejným inventárním číslem byl evidován i v první polovině 20. století, o čemž svědčí štítek připevněný na hřbetě jeho vazby s číslem jedna. Další záznamy o uložení rukopisu nejsou na vazbě patrné. Manuál obsahově patří mezi knihy městského soudnictví. Jeho dolní časová hranice byla posunuta k roku 1622, kdy došlo k založení manuálu pro potřeby úřadu, ačkoliv řada záznamů odkazuje i na události staršího data. Podobně bylo postupováno i u dalších knih, pokud obsahují přesný záznam o svém založení.

Vazba je polokožená,⁸¹ částečně poškozená a rozhodně není původní.⁸² K jejímu uzavírání sloužily červenobílé tkanice protáhnuté vazbou, které byly později nahrazeny modrobílými. Na vazbě o rozměrech 310 x 200 mm jsou patrné zásahy z první poloviny 20. století, kdy byla polepena štítky s označením knihy a na její příděšti otisknuto razítko obecního úřadu.⁸³ Kniha rovněž nese známky po amatérském restaurování, zřejmě také z tohoto období.⁸⁴ Současný neutěšený stav rukopisu by si zasloužil odborný restaurátorský zásah, neboť jednotlivé listy vypadávají z vazby a jejich vnějších okraje zejména v nejstarších pasážích se téměř rozpadají.

Psací látka – papír má v nejstarších částech knihy nahnědlý odstín, použitý železitoduběnkový inkoust se propíjí a jeho barva je téměř černá.⁸⁵ V dalších částech manuálu je papír světlejší a inkoust se střídavě zbarvuje černou a odstíny hnědé barvy. O využívání rukopisu svědčí špinavé pravé dolní rohy jednotlivých listů. Jejich rozměry 305 x 192 mm jsou oproti vazbě menší. Tvorba okrajů po stranách listu je typická pro zápisy z konce 17. a první poloviny 18. století.⁸⁶ Linkování bylo používáno až písařem Karlem Löwem na konci 18. století.⁸⁷ Listy manuálu vznikly přehnutím původního archu papíru na polovinu a čtyři archy tak vytvořily složku o osmi listech, která byla následně svázána do vazby. Papír v knize je dvojího druhu, což dokládají dva typy filigránů. První typ tvoří kruhová značka, v jejímž

⁸¹ Desky jsou papírové, hřbet a rohy knihy jsou potaženy kůží.

⁸² Podle stavu vazby i použitého materiálu se domnívám, že se jedná o vazbu z konce 18. století.

⁸³ Otisk razítka obecního úřadu z období první republiky má uvnitř pole znak města.

⁸⁴ Úvodní list manuálu nebyl vyrovnán, a přesto byl podlepen papírem a následně nešetrně přilepen přímo k vazbě. Další amatérské restaurátorské zásahy jsou patrné na f. 1–4.

⁸⁵ Jedná se o f. 2–5, 89–92.

⁸⁶ Ukázka okrajů na foliích 46–54 rukopisu.

⁸⁷ Opět ukázka linkování na foliích 61, 64–65, 70–74.

středovém poli jsou dvě zkřížená kladiva, písmena v opisu jsou nečitelná.⁸⁸ Druhý typ filigránu znázorňuje hradby s dvěma věžemi.⁸⁹

Manuál byl ofoliován vyjma prvních dvou a posledního listu. Listy byly označeny nejprve římskými číslicemi I–VII a následně číslicemi arabskými 8–115.⁹⁰ K chybě ve foliaci došlo, když po neoznačeném foliu následuje f. 31 místo f. 32. Výsledkem je celkový počet 119 folií, z toho 24 je nepopsaných.

Vzhledem k velkému časovému rozsahu je v rukopise patrné velké množství písařských rukou. Písaři 18. století byli na základě konfrontace s jinými městskými knihami odhaleni, ale většina jejich předchůdců ze 17. století zůstává neidentifikována. Následuje výčet autorů, kteří se na zápisech v knize podíleli: *písař A* Daniel Poličský, f. 1–7, 88–92, 103–107, 113; *písař B* (1622), f. 6r; *písař C* (1624), f. 8; *písař D* (1628–1640), f. 9, 10, 17, 27; *písař E* (1630–1636) Adam Majer z Miletína, f. 12, 13, 19, 22, 23, 24, 108–110, 114, 115r; *písař F* (1649), f. 25, 26, 30–33, 102v; *písař G* (1649), f. 29; *písař H* (1650), f. 34 a přípisek na f. 115r; *písař CH* (1655), f. 36; *písař I* (1660), f. 39–42; *písař J* (1656) Tobiáš Dubský z Nové Paky, f. 14; *písař K* (1657–1664), f. 16v, 39, 42, 43, 45v, 87; *písař L* (1672–1677), f. 44, 115v; *písař M* (1640) Matěj Týnický purkrabí, f. 111, 112;⁹¹ *písař N* Fridrich Holzbecher starší a *písař O* Fridrich Holzbecher mladší, f. 46–54;⁹² *písař P* František Beneš, f. 55, 66–68; *písař Q* Karel Löw, f. 55v–60, 83, 61–65, 66v, 69–74, 84; *písař R* František Kunc, f. 85–86.

Česko-německý rukopis obsahuje záznamy typické pro radní manuál. Písař Daniel Poličský do jeho první části zapisoval záznamy týkající se nesporného soudnictví,⁹³ ve kterých pokračovali i další až do Fridricha

⁸⁸ Dobře patrný je na f. 38. Tento typ papíru je užíváný od f. 26–56. V práci Františka Zumana byl objeven podobný typ filigránu, užíváný papírnou v Jáchymově v 17. století viz František ZUMAN, *České filigrány XVII. století*, PA 35, 1926–1927, s. 57–tab. CXLV/3.

⁸⁹ Druhý typ je dobře viditelný na f. 93 a papír tohoto typu se užíval od počátku rukopisu do f. 25 a na f. 57–115. Lze se domnívat, že se jedná o městský znak či jeho napodobeninu, ale v Čarkově díle o městských znacích nebyl nalezen. Filigrán není uveden ani v pracích Františka Zumana, Charlese M. Briqueta ani Gerharda Piccarda – viz soupis pramenů a literatury.

⁹⁰ Folia 88–107 jsou kromě arabských číslic označeny i číslicemi římskými CI–CVI, CLVI–VLX, jedná se o pozůstatek původní foliace.

⁹¹ U podpisu purkrabího je uvedena zkratka M. P. – manu propria. Vzhledem k tomu, že jde o opis, mohl být autorem i písař Jan ze Šternberka. Ale možnost srovnání písařských rukou není.

⁹² Fridrich Holzbecher starší byl učitelem a radním písařem na Pecce od roku 1678 a zemřel roku 1728. Fridrich Holzbecher mladší byl v radě od roku 1702 a písařem od roku 1710, zemřel v roce 1745. Rukopisy jsou velmi podobné a rozlišit je by vyžadovalo hlubší expertízu.

⁹³ Jde o ubrmanské smlouvy (porovnání) a jednu kvitanci.

Holzbechra staršího.⁹⁴ V druhé části označené jako *Apelace a konfirmace* jsou zaznamenány apelace, tedy přečiny projednáváné před apelačním soudem.⁹⁵ Ve fondu Archiv města Pecka jsou uloženy dva opisy tohoto manuálu ve strojopisové podobě.⁹⁶

Radní manuál 1722–1817

Kniha je evidovaná v příslušném inventáři z roku 2002 pod názvem *Hrdelní manuál městečka Pecky 1720–1817* a pod inv. č. 11. Od tohoto nepřesného označení bylo upuštěno, neboť obsahem knihy již v době jejího vzniku byly zápisy týkající se jak sporného, tak i nesporného soudnictví. Již od počátku vedení této knihy byly přesně vymezeny tři hlavní oblasti, kterými se bude manuál zabývat: za první apelace, za druhé porovnání a jiné přestupky projednáváné před purkmistrovským úřadem a za třetí porovnání a přestupky poddaných z okolních vesnic, projednáváné týmž úřadem či nadřízeným vrchnostenským úřadem. Na základě níže uvedených znaků je pro rukopis vhodnější užití názvu *Radní manuál 1722–1817*.

Vazba knihy je původní dřevěná, potažená papírem imitujícím teletinu. Má plátěný hřbet a k jejímu uzavírání sloužily modrobílé bavlněné tkanice vazbou protažené.⁹⁷ Na vazbě je přilepen štítek s nápisem *Hrdelní manuál 1722* a na jejím příděti je razítko obecního úřadu patrně z období protektorátu, kdy bylo užíváno česko-německých názvů obecních úřadů.⁹⁸ Vazba rukopisu je v současnosti v dobrém stavu, téměř nepoškozená s rozměry 315 x 190 mm.⁹⁹

Celý text je psán na ručním papíru od jednoho původce (viz níže filigrány) železitoduběnkovým inkoustem, který stářím získal různé odstíny od černého až po světle hnědý. Papír je stářím nažloutlý a ušpiněné pravé

⁹⁴ Jeho první záznam na f. 46 z roku 1686 je pamětní a informuje o založení nového popravčího místa a pak následují přečiny hrdelní, ale i porovnání kombinovaná s pamětními záznamy. Na f. 56–85 jsou ryze pamětní záznamy.

⁹⁵ Apelace jsou zapsány na f. 88–114 a na poslední f. 115 jsou uvedeny pamětní záznamy.

⁹⁶ Opisy jsou ve fondu AM Pecka evidovány pod inv.č. 2 a 3. Jejich autor či autoři ovládali čtení kurzívního písma, ale neznali pravidla transkripce a německé texty nepřepisovali vůbec. Přepis pod inv. č. 2 má pouze papírový přebal. Druhý opis byl dán do poloplátěné vazby a jeho součástí je i částečný přepis pasáží ze Soudní knihy města Jičína a neúplný opis peckovského Radního manuálu 1722–1817. Doba vzniku ani autor či autoři opisů nebyli doposud určeni, ale u obou strojopisů se podle vnějších znaků písemností jedná pravděpodobně o polovinu 20. století.

⁹⁷ Hřbet i tkanice jsou patrně mladšího data, ale k přesnému určení by bylo nutné podrobit knihu odborné expertíze.

⁹⁸ Štítky, které se objevují na vazbách jiných knih, pocházejí z první poloviny 20. století, kdy došlo k uspořádání registratury kanceláře.

⁹⁹ V inventáři k fondu AM Pecka jsou uvedeny rozměry 308 x 150 mm.

dolní rohy na averzních stranách listů svědčí o častém používání knihy. Původně byl každý list ohraničen okraji z levé i z pravé strany. I v dalších letech je patrná snaha zachovat tuto úpravu, ale okraje byly stále více zužovány a posléze od nich bylo upuštěno zcela. Linkování se v rukopisu objevuje velmi nepravidelně zejména u mladších zápisů z konce 18. a počátku 19. století. Rozměry jednotlivých listů jsou dány přeložením volných papírových listů o velikosti 315 x 280 mm na polovinu. Složky o těchto dvou listech tvořící čtyři folia byly rezným provázkem svázány do vazby. Důkazem je i filigrán, který se pravidelně objevuje na prvním a třetím foliu složky, z čehož vyplývá, že na původním samostatném listu papíru byl umístěn v jeho horní polovině. Užitý filigrán s heraldickým motivem představuje korunovaného dvouhlavého orla se srdcovým štítem, ve kterém jsou iniciály písmen CW.¹⁰⁰ Rukopis byl původně paginován, obsahuje 246 označených stran a jeho paginace začíná až od osmého folia, tedy prvních 14 stran nebylo číslováno. V případných odkazech na jednotlivé záznamy knihy je nutné pro lepší orientaci v textu užívat původní paginace. Neoznačené strany by v odkazech měly být označeny jako folia 1–7.

Knihy je psána klasickou novogotickou kurzívou 18. století, a to českou i německou. V nadpisech jednotlivých zápisů či v obsahově důležitých pasážích je užíváno polokurzívního písma a ve slovech latinského původu se vyskytují prvky písma humanistického. V manuálu došlo ke střídání šesti písmařských rukou.

Písař A byl městský písař *Fridrich Holzbecher ml.* a psal zápisy v knize v letech 1722–1724 jak v českém tak i v německém jazyce. Jeho rukopis je patrný na f. 5–6 a s. 1–24, 75, 77–84, 187–198.¹⁰¹ Písař B *Václav Svoboda*, byl městským písařem ze Smidar a v manuálu učinil dva české zápisy k roku 1739 na s. 39–42. Písař C *František Beneš*, působil po téměř čtyřicet let jako písař při peckovském purkmistrovském úřadu. V knize se objevují jeho česko-německé zápisky z let 1726–1760 na s. 24–32, 34–38, 47–

¹⁰⁰ Filigrán je dobře viditelný např. na s. 3 rukopisu. Lze se domnívat, že iniciály písmen CW, mohou představovat často užívanou latinskou zkratku vrchnosti *Cartusia Waldicensis*. Tato domněnka vykristalizovala až po přečtení statě Františka Zumana, kde autor tvrdí, že toto znamení se objevuje od roku 1630 u mnoha papírů a mění se jen písmena ve štítku, které udávají jeho původ – viz František ZUMAN, *Filigrán mimoňský a haberský*, PA 33, 1923, s. 159. Podobný typ filigránu, pocházející z papírny v Čisté u Vrchlabí, se objevuje s drobnými odchylkami – viz František ZUMAN, *České filigrány XVIII. století*, část I. (textová) – II. (obrazová), Praha 1932, s. 8–tab. VII.

¹⁰¹ Podle data, zběžnosti písma a podle ostřejších tahů písmen může jít o písmo Fridricha Holzbechra mladšího.

57, 85–87, 199–202. Písař D *Karel Groh*, rovněž městský písař, zanechal v knize svůj rukopis v letech 1774–1792 na s. 88–91, 93, 95–96, 102–114, 242. Purkmistr *Karel Löw*, písař E, je autorem pamětních záznamů, zapisovaných v letech 1796–1800 na f. 1–4, 7 a s. 33, 43–46, 58–74, 76, 92, 94, 96–101, 113, 115–186, 203–241, 243–244. A konečně písař F, kterým byl zřejmě *František Kunc*. Jeho zápis z roku 1817 na s. 245–246 je posledním údajem v manuálu.¹⁰²

Rukopis byl na konci 90. let 18. století opatřen z iniciativy purkmistra Karla Löwa obsahem a rejstříkem. Obsah na f. 1–2 zaznamenává čísla stran jdoucích chronologicky pod sebou a u každé uvádí, čeho nebo koho se zápis týká i s příslušnou datací.¹⁰³ Na f. 2–3 je pak vypsáno složení purkmistrovského úřadu k roku 1797 a přehled obyvatel městečka podle čísel popisných 1–182. Na dalším foliu je opět přehled složení peckovského magistrátu k roku 1778. Teprve na pátém foliu se nachází krásně kaligraficky zobrazený úvodní list k manuálu, na kterém je v naznačeném rámu vymalován věnec pravděpodobně z vinné révy zdobený květy a hrozny. Uprostřed je německý zápis o založení manuálu, k němuž došlo za vlády valdického převora Víta Korejse. Pod věncem je uveden rok 1722 a jméno Jan Josef Beneš s německým přípiskem, že jde o purkrabího. Přípisek pochází z mladší doby. Mezi tímto úvodním listem a první paginovanou stranou manuálu bylo původně volné folium, na které zaznamenal v roce 1798 Karel Löw snahu peckovského faráře Karla Gottmana vystavět na Pecce špitál (tento projekt se nakonec neuskutečnil). Teprve na f. 7 začínají jednotlivé soudní zápisy, které, jak již bylo výše předesláno, byly rozděleny do tří částí.

První část obsahuje případy, které byly posílány k projednání před apelační soud, z nichž asi nejslavnější je případ Doroty Brunšvegrové, opisy písemností vztahujících se k tomuto případu byly zaznamenány na s. 1–23 manuálu.¹⁰⁴ Následují případy incestu, kacírství, krádeží. Všechny obsahují

¹⁰² Tento rukopis byl určen na základě následujících faktů: Vykonával funkci radního písaře od roku 1799 a písmo bylo podobné písmu z *Knihy přijatých měšťanů 1707–1850*, f. 173v, které patří Františku Kuncovi.

¹⁰³ Rejstřík není úplný, je dovedený do roku 1801 a do strany 216.

¹⁰⁴ Proces probíhal v letech 1720–1721. Dorota Brunšvegrová z Ostroměře byla obviněna z infanticidy a odsouzena k trestu smrti. V manuálu jsou zachyceny opisy písemností souvisejících s procesem: podání k apelačnímu soudu, výslech obviněné, svědectví lékaře a jeho následný výslech, zápis z matriky radimské a výslech svědků. Vše adresované apelačnímu soudu. Je zde i opis rozsudku a žádost odsouzené o milost, která byla zamítnuta. Posledním dokumentem je opis žádosti o uhrazení nákladů spojených s výkonem exekuce, které zaslal peckovský úřad apelačnímu soudu.

opisy písemností obdobného typu jako v případě Doroty Brunšvegrové.¹⁰⁵ Do této části rukopisu byly na konci 18. století za výše uvedené zápisy vepsány opisy sedmnácti kupních smluv, jednoho porovnání mezi sousedy a jedné obligace.¹⁰⁶ Výjimku tvoří strana 75, kde lze objevit pamětní kaligraficky psaný zápis písaře Fridricha Holzbechra ml. o vzniku a vysvěcení sochy Panny Marie na peckovském náměstí.¹⁰⁷

V druhé části knihy měla být zachycena právní a jiná porovnání obyvatel městečka před purkmistrovským úřadem. Na prvních stranách této kapitoly nalezneme pamětní záznamy.¹⁰⁸ Se stejným typem zápisů se sporadicky setkáváme i na dalších stranách rukopisu, které byly vyhrazeny pro zápisy nesporného soudnictví, začínající od strany 83 a týkající se porovnání, koupí, obligací.¹⁰⁹

V třetí části knihy měly být uvedeny rozepře a porovnání poddaných z okolních vesnic, souzených při vrchnostenské a purkmistrovské kanceláři. Tento úzus byl dodržován pouze za písařů Fridricha Holzbechra ml. a Františka Beneše, tedy do poloviny 18. století, pozdější písaři jej už nedodržovali.¹¹⁰ I v této části manuálu se objevují pamětní záznamy vytvořené zřejmě purkmistrem Karlem Löwem na konci 18. století,¹¹¹ které doplňují opisy kupních smluv odkazující se na knihu kontraktů.¹¹²

Kniha přijatých měšťanů 1707–1850

Jedná se o knihu, jejíž hlavním cílem bylo zaznamenání udílení měšťanských práv v Pecce, a lze ji tak zařadit mezi knihy nesporného soudnictví. V příslušné archivní pomůcce byla zaevidována mezi knihy správní pod inv. č. 9 a pod zastaralým názvem *Kniha sousedská 1707–1850*. Nově vytvořený název knihy *Kniha přijatých měšťanů 1707–1850* je pro dnešního badatele daleko srozumitelnější a na první pohled z něho vyplývá, co je obsahem rukopisu. Jeho časové rozpětí 1707–1850 bylo ponecháno,

¹⁰⁵ V radním manuálu jsou tyto případy na s. 24–32.

¹⁰⁶ *Tamtéž*, s. 64–74.

¹⁰⁷ V zápisu je socha označena jako „Kaple w Rynku ke czti Neposkwrneho Poczeti Panenky Marye božské“.

¹⁰⁸ O obnovení popravčího místa s. 77, o působení rektifikační komise a o následném sporu města s vrchností s. 78–82.

¹⁰⁹ Záležitosti rozvodu vody s. 115–130, solného handlu s. 140–142 či rozprodávání obecního dřeva s. 143–154.

¹¹⁰ Ukázka na s. 187–200. Výjimku tvoří zápis na s. 201–202 z roku 1776.

¹¹¹ Mezi nejzajímavější patří na s. 205–210 podrobný popis stavby vodovodu pro zámek a městečko z roku 1761 či popis válečných událostí v městečku roku 1762 na s. 243–244.

¹¹² Kniha kontraktů, na kterou je v původním textu odkazováno, není již nyní součástí fondu.

ačkoliv obsahuje data daleko starší.¹¹³ Důvody tohoto počínu byly uvedeny již při popisu *Radního manuálu 1622–1800*.

Vazba je původní dřevěná potažená papírem, jsou na ní i zbytky původního kování sloužícího k jejímu uzavření. Kování bylo k vazbě připevněno koženými pásky. Její rozměry jsou 210 x 160 mm. Na přední straně vazby je nalepen štítek s archaickým názvem knihy a na hřbetě knihy je nenápadný štítek s číslem tři. Tyto štítky jsou pozůstatky po uspořádání fondu v první polovině 20. století. Novodobé necitlivé označení knihy, které proběhlo při poslední inventarizaci fondu roku 2002, narušuje celkový vzhled rukopisu. Kniha nebyla zrestaurovaná, ale bylo by vhodné k ní přikročit vzhledem k poměrně velké výpovědní hodnotě.

Použitý ruční papír je různého původu a je popsán železitoduběnkovým inkoustem. Nejstarší typ papíru o rozměrech 202 x 160 mm v rukopise převažuje a pochází zřejmě z počátku 18. století. Je nažloutlý a na některých místech se stopami po škůdci (patrně červotoči). První písař zapisující do knihy (Fridrich Holzbecher starší) opatřil listy okraji po obou stranách.¹¹⁴ Další písaři, s výjimkou jeho syna, v nastavené úpravě nepokračovali. Pro umístění papíru do vazby byl původní arch rozříznut na polovinu a dva takto získané listy byly následně v půlce přeloženy a vsazeny do sebe společně s dalšími dvěma přehnutými listy a tak vytvořily složku čítající 8 listů. Takovéto složky byly posléze tenkým režným provázkem svazovány do vazby. Na základě tohoto postupu vyšlo umístění filigránů přímo do vazby, což znesnadňuje jejich přesnou identifikaci. V rukopise jsou pouze dva druhy filigránů. První a nejrozšířenější typ se kromě počátečních 13 folií a posledních 8 folií vyskytuje v celém rukopise. Představuje korunovaný štít neznámého původu.¹¹⁵ Druhý typ filigránu dvouhlavý korunovaný orel se srdcovým štítem je velmi podobný filigránu z *Radního manuálu 1722–1815*, ale nejsou totožné.¹¹⁶ Další typ ručního papíru bez filigránů pochází

¹¹³ Nejstarší odkaz je na záznam z roku 1672 na f. 3.

¹¹⁴ Písař byl učen dle data zápisu, neboť v roce 1707 nevykonával Fridrich Holzbecher mladší funkci městského písaře. Několik folií pro příklad: f. 1, 3, 15, 18, 21, 24, 27.

¹¹⁵ Ukázkový typ tohoto filigránu se nachází na f. 277, kde je pouze jeho koruna, a na f. 278, kde je druhá část filigránu, tedy štít. Tento typ filigránu nebyl nalezen v pracích Františka Zumana, Charlese M. Briqueta, Gerharda Piccarda – viz soupis pramenů a literatury.

¹¹⁶ Filigrán je pouze na f. 282, f. 287. Má odlišný daleko zdobenější typ koruny než v případě radního manuálu a uprostřed srdcového štítu je umístěno neidentifikovatelné znamení. Opět platí tvrzení Františka Zumana, že tento typ filigránu se objevuje od roku 1630 u mnoha papíren a mění se jen písmena či předměty v jeho srdcovém štítku, které udávají jeho původ – viz František ZUMAN, *Filigrán mimoňský a haberský*, PA 33, 1923, s. 159.

pravděpodobně z první poloviny 19. století. Byl použit na prvních třináct folií, které byly k rukopisu dodatečně přivázány. Listy těchto třinácti folií mají menší rozměry 198 x 154 mm oproti původním a nebyly foliovány ani paginovány.

Foliace rukopisu byla obtížná, neboť již při jejím vzniku došlo k pochybení ze strany písaře. První a zásadní chyba nastala, když po f. 244 bylo zapsáno f. 224 místo f. 245. Důvod není jasný. Z této chyby vyplývá, že pro f. 224–244 platí zdvojená foliace, na což je nutné upozornit v citacích. K další chybě došlo, když po f. 241 bylo zapsáno f. 244. Rukopis na několika místech nese známky po vyřezání folií. Navzdory těmto nedostatkům bylo na starou foliaci při inventarizaci roku 2002 navázáno. Pro lepší orientaci v rukopise muselo být při odkazech ponecháno původní chybné foliování, ale s patřičnými poznámkami. Počáteční listy rukopisu, které nebyly foliovány vůbec, budou v odkazech označovány římskými číslicemi I–XXIII. Skutečný stav je 327 folií, z toho nepopsaných 62.

Knihy byla živým dokumentem po více než sto let, proto v ní dochází ke střídání a vzájemnému prolínání písařských rukou v jednotlivých zápisech. V době založení rukopisu bylo užíváno kaligrafického novogotického písma, a to nejen v úvodních pasážích knihy, ale byly jím vykreslovány i jednotlivá jména přijatých měšťanů, komentář ke jménům byl psán novogotickou polokurzívou. Tento písařský úzus nastavený písařem Fridrichem Holzbechem st. byl zachován i dalšími generacemi písařů, ale zdobnost kresleného písma se během druhé poloviny 18. století pomalu vytrácí a pro zápisy bylo voleno novogotické kurzívní písmo. V první polovině 19. století začínají do novogotické kurzívy pronikat prvky humanistického písma.¹¹⁷ U některých zápisů je patrné, že se na nich podílelo více písařů – jde o přípisky zaznamenávající uvedení do významnější funkce v rámci města, přestavbu či koupi nemovitosti nebo úmrtí. V knize bylo identifikováno celkem šest písařských rukou a dvě zůstaly neznámé. Určení písaři jsou tito: Fridrich Holzbecher starší a mladší, František Beneš, Karel Löw, František Kunc a Josef Rumler.¹¹⁸ Jazyk rukopisu je český, jen výjimečně německý. Na

¹¹⁷ Pronikání interpunkčních znamének a humanistický tvarů písmen e, h, j, k, l, m, n, s. – viz f. I–X rukopisu.

¹¹⁸ Vzhledem k velké provázanosti písařských rukou byly vybrány příklady písem jednotlivých písařů. Ukázka rukopisu Fridricha Holzbechera staršího na f. XXI–XXII, Fridricha Holzbechera mladšího, jehož písmo je s otcovým natolik provázané, že není možné jej přesněji identifikovat. Františka Beneše na f. 233–239 zdvojené foliace, Karla Löwa na f. XIV–XVIII, Františka Kunc na f. 46r, 173v a Josefa Rumlera na f. 245–255.

dodatečně přivázaných prvních listech rukopisu jsou v německém a následně i v českém jazyce vytýčeny artikuly, jejichž splněním a dodržováním bylo podmíněno získání měšťanského práva v městečku Pecce.¹¹⁹

Původně prázdná folia XIV až XVIII rukopisu využil k zápiskům purkmistr Karel Löw na konci 18. století.¹²⁰ Vlastní kniha začíná teprve od folia XXI úvodním protokolem sepsaným Fridrichem Holzbechem starším. Pamětní záznamy pokračují až do folia XXIII. Jejich text byl ohrazen dvoulinkovým rámečkem a rozvilinami mezi textem.¹²¹ List XXIV je již foliován jako f. 1 a teprve na něm také začínají vlastní zápisky. Každý záznam obsahuje jméno přijatého měšťana a datum jeho přijetí do městského svazku. K většině zápisů patří ještě přípisky o povolání měšťana, o zakoupení či prodeji jeho domu, o výkonu významné funkce ve městě a někdy i datum jeho úmrtí. Čísla domů byla k jednotlivým jménům doplněna až na konci 18. století a zpětně k nim byli dopisováni další majitelé. V zápisech jsou některá data podtrhána modrou pastelkou. Takto si označoval text František Poslt, dlouholetý správce peckovského muzea.¹²²

Kniha berní a dávek 1758

Tato kniha je v inventáři fondu evidována mezi účetním materiálem jako *Kniha poplatků 1758* pod inv. č. 46. Eviduje vrchnostenské dávky odváděné jednotlivými měšťany a zaznamenává jejich výši a datum, kdy byly zaplaceny. Původní vazba se nedochovala. V první polovině 20. století, kdy došlo k uspořádání městské registratury, byla podobně jako ostatní knihy bez vazby opatřena přebalem z kartónového papíru se štítkem nesoucím název *Kniha poplatků 1758* a označena modrou pastelkou jako kniha I–D č. 12. Byla svázána režnými provázky po složkách o 4 listech a celkem čítá 17 folií. Původně foliována nebyla, až při inventarizaci 2002 byla paginována. Z vazby je zřejmé, že úvodní část neurčitého rozsahu chybí.

Použitý papír stářím nažloutlý se stopami po častém používání zejména v dolních partiích knihy byl popsán železitoduběnkovým inkoustem. Na

¹¹⁹ Německy psané artikuly pro získání měšťanského práva na f. I–IV a v češtině na f. VII–X jsou z roku 1831 (určeno z drobné poznámky pod textem na f. X). Není ale jisté, zda se těmito artikulemi řídili již v době vzniku rukopisu.

¹²⁰ Jedná se o neúplný rejstřík (f. XIV), pamětní záznam z roku 1793 (f. XVI) a sestavení městské rady z roku 1796, 1797 (f. XVII), její renovaci z roku 1798, 1799 (f. XVIII).

¹²¹ Pamětní zápis informuje o složení a obnovení rady města 1708 (f. XXII–XXIII).

¹²² František Poslt – tvůrce registratury městské kanceláře v první polovině 20. století. Podtrhávání textu a přípisky modrou a červenou pastelkou se objevují nejen na dokumentech uložených ve fondu AM Pecka, ale i na peckovských písemnostech cechovních a školních.

listech o rozměrech 343 x 210 mm se pravidelně objevuje ne příliš zřetelný dvoučlenný filigrán dvouhlavého korunovaného orla se srdcovým štítem a letopočtem 1756.¹²³ Písařem byl pravděpodobně Jan Michal Moser, který užíval německé novogotické polokurzívy pro nadpisy a německého kurzívního písma při vyplňování jednotlivých údajů.¹²⁴

V knize je zapsáno k roku 1758 celkem 127 osob odvádějících dávky.¹²⁵ U každého jména jsou v řádcích pod sebou uvedeny jednotlivé dávky a jejich pevně stanovená výše. Při každé dávce bylo ještě navíc evidováno, kdy a kolik jedinec zaplatil.¹²⁶ Někteří nemají záznamy o zaplacení, lze předpokládat, že v daném roce nezaplatili.¹²⁷ Stanovená dávka se ve všech případech kryje s dávkou vybranou.

b) Knihy vzniklé umělou manipulací

Všechny tyto knihy mají několik společných znaků. Vznikly, jak bylo výše uvedeno, z iniciativy purkmistra Karla Löwa, který usiloval o zachování co největšího množství písemného materiálu po našich předcích. Aktový materiál rozstrkal podle jeho věcného obsahu do 21 knih, které opatřil papírovým přebalem s označením jejich příslušného názvu a registraturní značkou.¹²⁸ K některým knihám vytvořil i rejstříky, které však nejsou úplné. Z množství materiálu je zřejmé, že úpravě registratury městské kanceláře věnoval mnoho času a práce. V první polovině 20. století se dostalo těmto specifickým knihám nové péče od Františka Poslta.¹²⁹ Knihy měly porušené původní papírové přebaly, a tak jim opatřil přebaly nové ze žlutého kartónového papíru (původní ale ponechal). Každou nově přebalenou knihu opatřil štítkem s názvem knihy a její novou registraturní značkou. Knihy

¹²³ Dvoučlenný dvouhlavý orel se srdcovým štítem se pravidelně vyskytuje na prvním a třetím foliu každé složky a letopočet 1756 na druhém a čtvrtém foliu složky. Jeho původ nebyl určen a opět zde platí tvrzení Františka Zumana, že tento typ filigránu se objevuje od roku 1630 u mnoha papíren a mění se jen písmena či předměty v jeho srdcovém štítku, které udávají jeho původ. František ZUMAN, *Filigrán mimoňský a haberský*, PA 33, 1923, s. 159.

¹²⁴ Písmo bylo srovnáno se záznamy v Knize trhové III. 1714–1803, kde je rukopis Jana Michala Mosra na s. 57, 71, 73.

¹²⁵ Uvedený počet plátců nemusí být konečný, neboť chybí úvodní listy.

¹²⁶ Dávky označené kvarten 1 – 4 byly vybírané čtvrtletně, další platili na sv. Jiří a sv. Havla. Typické peněžní poplatky se odváděly rovněž ze slepic (drůbeže), za učitele a poslední označované jako různé „*unterschiede*“. Jako naturální dávka v uncích byl evidován pouze sýr. Od s. 11 nastává změna, jsou zaznamenány dvojí čtvrtletní dávky (mizí svatojiřské a svatohavelské) a poplatky za učitele a za sýr v naturáliích. U domů od s. 29 se neobjevuje poplatek za učitele.

¹²⁷ Příklady osob, u kterých záznamy o zaplacení chybí: František Materna s. 15, Antonín Vágner s. 18, Antonín Moser s. 19, Josef Sturm s. 21, atd.

¹²⁸ Karel Löw obhazuje svůj záměr v úvodu Knihy smluv 1675–1801, s. 5. Z původních 21 sestavených knih se do současnosti dochovalo pouze 6 exemplářů.

¹²⁹ František Poslt – hostinský, starosta Pecky 1919–1922, správce muzea a archivář.

vzniklé umělou manipulací obsahují vesměs záležitosti nesporného soudnictví s výjimkou knihy cirkulářů.¹³⁰ Během inventarizace fondu roku 2002 byly výše uvedené knihy opaginovány a nově označeny.¹³¹ Charakteristika těchto knih bude prostší, spíše na hranici katalogizačního záznamu.¹³²

Knihy cirkulářů 1780–1800

Je v rámci fondu evidovaná jako *Knihy cirkulární* pod inv. č. 13 a svým obsahem spadá mezi knihy městského zákonodárství. Obsahuje opisy písemností do kanceláře přijatých, jejichž obsahem jsou vesměs nařízení od nadřízených úřadů. Její původní přebal se dochoval v úplnosti. Je na něm zanesen nápis *Knihy cirkulární od roku 1780 až do vyjití roku 1800*, dále datum založení 3. srpna 1800 a evidenční č. 8 i pozdější č. XIX. O změně registratury v první polovině 20. století svědčí signatura Kj, nadepsaná modrou pastelkou na přebalu i nalepený štítek se signaturou Kj 1780–1800. Rozměry přebalu 355 x 220 mm jsou určující pro velikost knihy, která uvnitř obsahuje listy různých rozměrů. Pro text na 154 stranách je typické střídání písáckých rukou, které užívaly německé novogotické kurzívy.¹³³ Psací látkou je papír různého typu, popsaný železitoduběnkovým inkoustem. Cirkuláře, pocházející většinou od jičínského krajského úřadu, byly chronologicky seřazeny a svázané rezným provázkem do knihy. Téměř každý z celkem 65 cirkulářů je označen číslem jednacím. Většina oběžníků byla skrze peckovského purkrabího přeposílána městskému magistrátu a jednotlivým obcím, odkud se pak přečtené a podepsané vracely zpět do purkrabské kanceláře.¹³⁴ Pro potřeby diplomové práce bylo využito pouze prvních pět cirkulářů do roku 1782.¹³⁵

Knihy svatebních smluv 1708–1802

Knihy odpovídajícího názvu je uložena ve fondu pod inv. č. 10. Karel Löw ji nazval jako *Knihy svatebních kontraktů neb smluv* a označil ji datem vzniku 10. srpna 1800 pod registraturní značkou č. 20. Její původní přebal má rozměry 370 x 230 mm a byl na něj použit opis testamentu. Listy uvnitř knihy však mají různé rozměry vzhledem k jejich velmi různorodému charakteru a

¹³⁰ Knihy cirkulářů 1780–1800 patří mezi knihy městského zákonodárství.

¹³¹ Knihy byly paginovány včetně přebalů, které de facto nahrazují vazbu. Této paginace bude užíváno v citacích.

¹³² Gabriela ČECHOVÁ, *K otázkám archivní metodiky*, Archivní časopis 4, 1954, s. 6–14.

¹³³ Pouze dvě písemnosti na s. 137 a 145 jsou psány českou novogotickou kurzívou.

¹³⁴ Příklad cirkuláře na s. 15–16 knihy cirkulářů.

¹³⁵ Jedná se o cirkuláře na s. 3–24 výše uvedené knihy.

původu. Písařské ruce jsou individuální, ale lze je dobře identifikovat, neboť téměř u každé smlouvy jsou i podpisy písařů. V knize bylo užíváno plně vyvinuté novogotické kurzívy, psané železitoduběnkovým inkoustem. Podle paginace z roku 2002 čítá kniha 78 stran. Jednotlivé svatební smlouvy mají charakter prostých či ověřených kopií a byly sepsány v německém i českém jazyce.¹³⁶ Celek tvoří 31 smluv, které (až na několik výjimek) byly chronologicky uspořádány.

Kniha trhová I. 1651–1803

V inventáři fondu je uložena pod inv. č. 7 s názvem *Koupě domů – první díl od č. p. 5–50 z let 1704–1803*, od tohoto složitého názvu knihy bylo ale upuštěno.¹³⁷ Její vytvoření muselo být daleko pracnější, neboť veškeré písemnosti zachycují změny ve vlastnictví nemovitostí byly uspořádány podle čísel domů, kterých se týkaly. Následně vznikly složky různého časového rozsahu ke konkrétnímu číslu popisnému, které byly svázány do třech knih.¹³⁸ Právě kniha první je předmětem tohoto popisu. Původně byla označena jako kniha č. 1 a o něco později jako kniha č. XV. V první polovině 20. století při změně v registratuře byla označena signaturou W. 13. Její původní přebal se zachoval a na základě toho je možné určit přesné datum jejího vzniku, tj. 8. září 1799. V současnosti kniha čítá 502 stran, na kterých se nachází zejména opisy trhových smluv pro vytýčené domy.¹³⁹ Její rozměry 370 x 250 mm byly stanoveny na základě velikosti přebalu. Údaje týkající se psací látky jsou obdobné jako u předchozích knih. Na základě velkého časového rozsahu této knihy lze velmi dobře sledovat písařské ruce, neboť součástí téměř každé kopie trhové smlouvy je podpis účastníků řízení. Mezi nimi má své místo i písař. Vlastní kniha začíná na straně 11 číslem popisným 5. Prolínají se v ní písemnosti psané česky s písemnostmi ryze německými. K posunutí stáří knihy do roku 1651 došlo po prostudování jejích prvních čtyř listů, které tvoří extrakty trhových smluv z druhé poloviny 17. století. Na těchto čtyřech

¹³⁶ Prostých kopií je 26 a ověřených kopií je 5 na s. 25, 37, 67, 73, 75.

¹³⁷ Toto složitě označení knihy bylo převzato z názvu, pod kterým byla evidována v první polovině 20. století.

¹³⁸ Z původních třech knih se dochovaly pouze dvě: kniha první, která obsahuje písemnosti týkající se domů č. p. 5–50 a kniha třetí s písemnostmi vztahujícími se k domům č. p. 106–182 uložená pod inv. č. 8. Kniha druhá s písemnostmi k domům č. p. 51–105 už neexistuje.

¹³⁹ Do složek byly v některých případech krom smluv zařazeny i písemnosti související s koupí domu jako např. dlužní listy s. 14–15.

foliích je registrovou formou zaznamenáno 56 záznamů o koupi nemovitostí s daty jejich splacení, od roku 1651 do roku 1708.¹⁴⁰

Trhová kniha III. 1714–1803

Kniha je v rámci fondu vedena pod názvem *Koupě domů – třetí díl od č. p. 106–182 z let 1714–1792 a pod inv. č. 8*. Podle údajů na původním přebalu knihy se jedná o třetí díl trhových knih, které byly vytvořeny umělou manipulací z dochovaných opisů trhových smluv. Původně byla kniha evidovaná pod číslem 3, později pod číslem XXIII a v první polovině 20. století pod signaturu BH. 11. Vnější i vnitřní strukturou je téměř shodná s knihou předchozí. Liší se pouze počtem stran, kterých má 342, rozměrem 385 x 225 mm a časovým rozpětím 1714–1803. Obě uvedené trhové knihy jsou velmi cenným pramenem pro poznání historie jednotlivých peckovských domů.

Kniha smluv a protokolů 1675–1801¹⁴¹

Kniha uložená ve fondu pod inv. č. 6 jako *Kniha založení protokolů podle čísel popisných od č. p. 3–124 z let 1675–1799 (1801)* musela být přejmenována, neboť její název vůbec neodpovídá obsahu knihy. Předně čísla 3–124 neoznačují čísla popisná, ale čísla, která byla k jednotlivým smlouvám a protokolům přiřazena při tvorbě rejstříku.¹⁴² Složka vložená do knihy a označená jako f. 3–4 s rukopisem Karla Löwa je pozůstatkem knihy trhové, která se nedochovala. Složka tudíž s knihou smluv a protokolů nijak nesouvisí.¹⁴³

Původní přebal knihy z roku 1800 neznáme, ochranu jí poskytuje kartónový přebal z první poloviny 20. století se štítkem nesoucím název *Kniha založení protokolů dle numer od numera 3 až do 124 od roku 1737 až 1798* a registraturním označením *Ž 16*. Karel Löw ji v textu připomíná jako devátou knihu.¹⁴⁴ Obsahuje papírové listy různých typů i velikostí. Rozměry 350 x 225 mm byly určeny podle největších listů svazku. Pro písmo, inkoust i písáře platí totéž, co u knih předchozích. Kniha čítá celkem 682 stran. Obsahuje kopie, výpisy či extrakty smluv a protokolů v českém i německém

¹⁴⁰ V knize se jedná o strany 3–9.

¹⁴¹ Charakter knihy jen částečně odpovídá Čarkově popisu knih smluv (l. conventionum) – viz Jiří ČÁREK, *Městské knihy a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956, s. 36. Kniha neobsahuje jen protokoly týkající se nemovitostí, ale i jiných záležitostí nesporného soudnictví.

¹⁴² Rejstřík knihy na s. 7, 9, 11.

¹⁴³ Navzdory tomu byla během inventarizace fondu v knize ponechána a opaginována jako s. 1–4.

¹⁴⁴ Úvodní komentář ke knize z 31. srpna 1800 na s. 5.

jazyce, které se vztahují přímo k nemovitostem či k jiným záležitostem nesporného soudnictví.¹⁴⁵ Pro jejich lepší vyhledávání vytvořil Karel Löw pro knihu neúplný rejstřík, který obsahuje číslo protokolu či smlouvy, stručný regist a rok vydání.

Kniha testamentů 1728–1804

Název z inventáře fondu odpovídá obsahu písemností, které byly do knihy vevázány. Její původní název zněl *Kniha testamentů neb posledních vůlí*. Při svém založení byla opatřena registraturní značkou s číslem 16 a teprve později značkou č. XVII. V první polovině 20. století byla zařazena pod signaturu S.S. 8 a v současnosti je uložena pod inv. č. 12. Původní přebal z konce 18. století byl z části odtržen, takže přesné datum jejího vzniku neznáme. Velikost knihy 370 x 220 mm byla určena podle rozměrů většiny písemností v ní obsažených. Pro psací látky a písmo platí obdobný popis jako u knih výše uvedených. Jazyk dokumentů je český i německý. Knihu tvoří 308 stran. Písařské ruce se velmi dobře určují, neboť vesměs všechny písemnosti nesou podpis písaře. Této knihy bylo využito k určování písařů u rukopisů, které byly anonymní.

V knize jsou známky po snaze o vytvoření rejstříku, který však nebyl dokončen. Na základě této snahy bylo 34 testamentů očíslováno,¹⁴⁶ po nich však následuje dalších 39 neočíslovaných. Testamenty nejsou chronologicky řazeny. Jeden zabírá většinou více než jeden list a na jeho poslední reversní straně bývá uvedeno jméno zůstavitele závěti a datum jeho sepsání. Některé testamenty obsahují i poslední inventáře či opisy obligací.¹⁴⁷ Písemnosti mají charakter neověřených, ale i ověřených opisů, které vznikly pro potřeby úřadu.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Jedná se o porovnání, kupní smlouvy, svatební smlouvy, dědické smlouvy, smlouvy o hranicích pozemků, ale i o podkladový materiál ke smlouvám, jako jsou protokoly výpovědí, obligace, kvitance, sirotčí protokoly atd.

¹⁴⁶ Výjimku tvoří první čtyři písemnosti.

¹⁴⁷ Obsáhlá německy psaná závěť Jana Josefa Beneše, bývalého peckovského purkrabího, sepsaná roku 1728, obsahuje rozsáhlý inventář majetku a byla potvrzena samotným valdickým převorem.

¹⁴⁸ Příklad ověřené kopie testamentu z roku 1771 na s. 9. K ověření byly použity tři pečeteř úředníků Františka Beneše – syndika, Františka Mosra – purkmistra, Kristiána Löwa – konšela a pečeteř sepisovatele závěti Kristiána Markse.

3.2 Městská kancelář

Sestavit obraz peckovské městské kanceláře 17. a 18. století s větším důrazem na století osmnácté se podařilo především na základě výše uvedených městských knih, které jsou pouze nepatrným zbytkem původní registratury. Počátky kanceláře v Pecce byly jistě položeny již v pozdním středověku a souvisí se získáním statutu městečka a se vznikem peckovské samosprávy. Privilegium o povýšení Pecky na městečko ani jeho pozdější opisy se nedochovaly. První zmínka o městečku, pochází z roku 1382.¹⁴⁹ Vrchnost je v pramenech zachycena již roku 1322 v souvislosti s Budivojem z Pecky.¹⁵⁰ Od 14. století přibývají záznamy o vrchnostenské či duchovenské správě, ale o činnosti městské správy až do počátku 17. století prameny mlčí. Světlou výjimkou je opis privilegia Ferdinanda I. o povolení trhů v Pecce z roku 1562.¹⁵¹ Hlavními viníky nízkého stavu dochování písemného materiálu pro nejstarší období byly podobně jako v jiných městech požáry. První zaznamenaný požár zasáhl Pecku během třicetileté války roku 1643, kdy podle pamětního zápisu zůstala požárem nedotčena pouhá pětina městečka.¹⁵² V této době byla většina domků dřevěných a požární opatření byla velmi chabá, jak dokazují i pozdější záznamy z 18. století.¹⁵³ Druhý požár vznikl z neznámých příčin roku 1830 přímo na půdě radnice, odkud se rozšířil a zasáhl i zámek.¹⁵⁴

Ve fondu Archiv města Pecka jsou uloženy archiválie, které vzešly z produkce městské kanceláře, ale vzhledem k výše uvedeným skutečnostem zachycují její fungování až od 17. století. Nejdůležitějším a nejstarším pramenem tohoto fondu pro 17. století je radní manuál z let 1622–1800. Rukopis nepřímo vypovídá o stavu městské samosprávy a její kanceláře.

¹⁴⁹ Archiv český XXXI., *Desky provolací (1380–1394)*, (ed.) Gustav FRIDRICH, Praha 1921, s. 7–8.

¹⁵⁰ *Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum I.*, (ed.) Josef EMLER, Praha 1870, s. 59.

¹⁵¹ NA Praha, Salbuchy 1527–1832, *Majestatia Bohemica 1560–1570*, inv. č. 287, f. 71.

¹⁵² Měla shořet i původní radnice, ale tento údaj nebyl podchycen pramenně. Vyskytuje se pouze viz Rafael ENGELMAN – František ČÍP, *Osady na Novopacku*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu, díl III., Nová Paka 1929. Stručný záznam o požáru přináší viz SOKA Jičín, AM Pecka, *Radní manuál 1622–1800*, inv. č. 1, f. 72.

¹⁵³ Roku 1741 úřad za purkmistra Josefa Vágnera koupil pouze dvě kožené konve k hašení ohně a o rok později k těmto konvím dokoupil ještě šest dalších za 1 zlatý 27 krejcarů. SOKA Jičín, AM Pecka, *Pamětní kniha II.*, inv. č. 5, s. 19.

¹⁵⁴ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 95.

Záznamy o úřednících přináší i peckovská matrika z let 1650–1718, kde často úředníci vystupují jako účastníci křtů.¹⁵⁵ Jedním z hlavních pramenných zdrojů, jež poskytuje údaje o jednotlivých úřednících, je kniha přijatých měšťanů z let 1707–1850, odvolávající se zpětně i na údaje z druhé poloviny 17. století. Od počátku 18. století množství dochovaných pramenů narůstá.

Písemnosti 17. století známe pouze z opisů, které poskytují městské knihy, žádná se nedochovala v originále. Proto vnější znaky dokumentů zůstávají utajeny, stejně jako vzhled městské pečeti. Pouze v pamětní knize je zachycen stručný údaj o počínu převora Filipa Buschka, kterým udělil roku 1633 magistrátu dekret a spolu s ním dvě pečetidla. První, stříbrné, s nově uděleným městským znakem v pečetním poli a druhé, menší, mosazné pečetidlo s obdobným pečetním obrazem a pod ním vyrytými písmeny F. B.¹⁵⁶ Nově vytvořený znak městečka z roku 1633 patrně vycházel ze znaku předešlého, který se však nedochoval. Jeho existenci připouští i Jiří Čarek. Městský znak, udělený městečku kartuziány, znázorňoval na modrém štítě stříbrnou kvádrovou hradební zeď se třemi klíčovými střílnami a šesti stínkami cimbuří. Pod střílnami jsou zlatá písmenka F. P. B. P. (Fecit Philippus Buschek Prior). Nad zdí vynikají dvě okrouhlé věže každá s oknem a červenou stanovou střechou se zlatou makovicí. Mezi věžemi ze stříbrného, hroty nahoru obráceného půlměsíce vyrůstá poloviční obraz Madony s Ježíškem, oba v červeném šatě se svatozářemi.¹⁵⁷ Tento znak užívá městečko dodnes.¹⁵⁸ První dochovaná pečeť je přitištěná pod papírovým krytem s městským znakem v pečetním poli a opisem „*Sigillum Oppidi Petzkensis Carthusianorum 1633*“. Nachází se na zprávě, kterou zaslal purkmistr a rada na krajský úřad ohledně příjmů z trhů za rok 1736.¹⁵⁹ Tento typ pečeti bývá na písemnostech, pocházejících z produkce peckovské kanceláře po celé 18. století.¹⁶⁰ Od jeho druhé poloviny se vyskytují i pečetě jednotlivých úředníků. Vlastní pečetí disponoval purkmistr František Moser, městští písaři Jan

¹⁵⁵ SOA Zámorsk, Sběrka matrik – FÚ Pecka, Matrika NOZ 1655–1718, sign. 124–1.

¹⁵⁶ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 59.

¹⁵⁷ Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 290–291.

¹⁵⁸ Znak lze vidět na oficiálních internetových stránkách městečka Pecky – úvodní strana, cit. 29. 7. 2009. Dostupné z URL: <http://www.obec-pecka.cz/> nebo obrazová příloha č. 6 – Peckovský městský znak.

¹⁵⁹ Zpráva se stala přílohou ke spisu viz – NA Praha, Stará manipulace, *Podklady pro konfirmaci jarmarků a trhů 1737*, karton č. 1768, inv. č. 2694, sign. 106/P5.

¹⁶⁰ SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha smluv a protokolů 1675–1801, inv. č. 6, s. 192.

Michal Moser, František Beneš II.,¹⁶¹ Karel Groh a konšel Kristián Löw.¹⁶² Od poloviny 18. století se objevují první okolkované písemnosti (kupní smlouvy, testamenty, svatební smlouvy). Hlavním dodavatelem archů papíru, nikoliv však jediným, byla papírna v Čisté, která je od Pecky vzdálena cca 10 kilometrů.¹⁶³

Veškerá písemná produkce purkmistrovského úřadu sedmnáctého století vznikala v domě purkmistra či písaře nebo v purkrabské kanceláři na zámku. O existenci radnice před rokem 1690 se prameny nezmiňují.¹⁶⁴ K její výstavbě došlo za převora Petra Burjanského roku 1690. Teprve tímto krokem získala peckovská městská kancelář patřičné reprezentativní zázemí. V době, kdy se kartuziáni ujali správy panství, vykazovala peckovská městská kancelář činnost příznačnou pro tuto dobu. Měla vlastního písaře, který sepisoval veškerá drobná porovnání a ubrmanské smlouvy. V době založení radního manuálu byl městským písařem Daniel Dywter Poličský, jež se sám označoval jako *písař radní*.¹⁶⁵

Již na počátku 17. století je v písařském stylu dokumentů patrný značný vliv vrchnosti, která do mnohých sporů zasahovala nebo je sama vyřizovala prostřednictvím purkrabské kanceláře. Vzhledem k malému počtu záznamů z této doby nelze přesněji rozlišit, kterými záležitostmi nesporného soudnictví se zabývala kancelář purkrabská a kterými naopak kancelář purkmistrovská. O slabém postavení městské samosprávy v první polovině 17. století svědčí i skutečnost, že po nějakou dobu neměla ani vlastního písaře a pro zapisování rozhodnutí purkmistrovského úřadu si půjčovala písaře z Miletína. Zmíněný písař Adam Majer psal zápisky do radního manuálu v letech 1630–1636.¹⁶⁶ Druhým takovým písařem byl Tobiáš Dubský z Nové Paky, který však sepsal v roce 1656 jediný dokument, výpověď ubrmanů.¹⁶⁷ Vzájemné prolínání vrchnostenské a městské správy bylo charakteristickým rysem poddanského městečka až do konce 17. století. Tehdy došlo k posílení

¹⁶¹ František Beneš I. působil jako písař v první polovině 18. století.

¹⁶² SOkA Jičín, AM Pecka, Kniha testamentů, inv. č. 12, kde je pečeť písaře Františka Beneše na s. 11, pečeť Františka Mosra a Jana Michala Mosra s. na 118 a pečeť písaře Karla Groha na s. 135. Ukázky pečetí a podpisů písařů Jana Michala Mosra a Karla Groha – viz obrazová příloha č. 9 a,b.

¹⁶³ O papírně v Čisté více viz František ZUMAN, *České filigrány XVIII. století*, část I. (textová), Praha 1932, s.8.

¹⁶⁴ Existuje pouze z údaje o požáru městečka viz Rafael ENGELMAN – František ČÍP, *Osady na Novopacku*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu, díl III., Nová Paka 1929, s. 154.

¹⁶⁵ SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, úvodní list.

¹⁶⁶ *Tamtéž*, f. 12, 13, 19, 22, 23, 24, 108–110, 114, 115r.

¹⁶⁷ *Tamtéž*, f. 14v.

pozice městské samosprávy a zásahů ze strany purkrabího ubývalo. O jejím úplném osamostatnění od vrchnostenské správy však nemohla být řeč.

Městský písař byl jmenován radou a plat mu byl vyplácen z městských příjmů. V rámci malého poddanského městečka vykonával veškeré písařské práce sám. Ve dvacátých letech 18. století se pod podpisy písařů nepravidelně objevuje termín spolupísař či o něco později subsyndik, ve většině případů se jednalo o nově nastupujícího písaře.¹⁶⁸ V době nepřítomnosti písaře sepisoval listiny rychtář nebo sám purkmistr. Kromě zápisů do městských knih, vyhotovování smluv a vyřizování korespondence, vedl písař cechovní knihy a pokud zároveň zastával i post učitele, jako v případě písařů Fridricha Holzbechra st. či Františka Beneše II., obstarával i písemnosti školy. Jeho práva a povinnosti lze odvodit jen z údajů v radních manuálech či v pamětních knihách, neboť kancelářské řády či instrukce pro kancelář se nedochovaly a otázkou je, zda vůbec pro tak malou kancelář byly vytvořeny. Na radnici sepisoval výpovědi svědků a činil zápisy při městském soudu. Písaři museli mít patřičné vzdělání a ovládat znalost českého i německého jazyka. V 17. století používali němčinu vesměs při korespondenci s nadřízenými vrchnostenskými, krajskými či zemskými orgány, u ostatních písemností převažovala čeština. V průběhu 18. století proniká němčina i do běžné písemné agendy, ale i do pamětních knih.

Prvním výraznějším písařem byl Fridrich Holzbecher starší, původem z Vidonic. Roku 1678 získal na Pecce místo učitele a ještě téhož roku byl přijat za měšťana a ustanoven radním písařem. Obě funkce vykonával současně. Zemřel roku 1728. Od roku 1710 zároveň s ním vykonával písařskou činnost i jeho syn, radní a kovář Fridrich Holzbecher mladší, který se stal roku 1722 mistrem kovářského cechu.¹⁶⁹ Jejich zápisy se prolínaly a jejich písmo bylo takřka identické. Pro rozlišení jejich písařských rukou by bylo třeba více jimi sepsaných originálů písemností. Oba vynikali uměním kaligrafického písma, které v knihách městských i cechovních uplatňovali a kterého jejich nástupci už neužívali.

¹⁶⁸ Písař Jan Michal Moser však užíval titulu spolupísaře v době, kdy již tuto činnost vykonával samostatně. Po prostudování veškerých dokumentů ve fondu nebyla z tohoto období objevena žádná jiná písařská ruka. Proto se lze domnívat, že označení spolupísař či subsyndik bylo i synonymem pro označení písaře.

¹⁶⁹ SOkA Jičín, AM Pecka, Kniha přijatých měšťanů 1707–1850, inv. č. 9, f. 33r a 54r. a tamtéž, Cech spojených řemesel Pecka, Kniha matky pokladnice cechu spojených řemesel 1674–1897, inv. č. 3, nefol.

Další městské písaře již prameny poměrně dobře podchycují. Od roku 1726 byl městským písařem František Beneš. Na počátku sedmileté války se této funkce vzdal, neboť byl dosazen za purkrabího na Pecce. Po skončení války odešel do Radimi, kde krátce pracoval ve vrchnostenské kanceláři a kde také zemřel.¹⁷⁰

Rukopis písaře Jana Michala Mosra se objevuje v písemnostech od roku 1753. Měšťanem se stal roku 1750, bydlel v domě číslo 58, kde vykonával lékařskou praxi.¹⁷¹ Z jeho produkce vzešla pamětní kniha I., kniha berní a dávek z roku 1758 a velká část smluv z knih trhových a z knihy testamentů. Vlastnil osobní pečeť, zda ji používal jen pro účely písařské či spíše z titulu lékaře, se nepodařilo prokázat.

Po jeho smrti roku 1770 byl ustanoven městským písařem učitel František Beneš II.¹⁷² Ještě za jeho života byl roku 1776 uveden do písařské funkce Karel Groh. Písařem byl dvaadvacet let a radním o deset let déle. Na stvrzení platnosti písemností užíval nejen vlastního podpisu, ale i pečeti, která nesla v pečetním poli iniciály jeho jména. Zemřel ve věku 69 let roku 1799.¹⁷³ Do městských knih se velkým množstvím přípisků a pamětních záznamů zapsal i již zmíněný purkmistr Karel Löw, který nemalou měrou přispěl k zachování alespoň části městské registratury 17. a 18. století.¹⁷⁴

Výši a druhy příjmů městského písaře v Pecce v 17. století neznáme. Století následující přináší mezi jinými pamětními záznamy i údaje o písařských výnosech. Do roku 1729 pobíral písař za vypracování berních účtů 1 zlatý, poté mu bylo přidáno 30 krejcarů.¹⁷⁵ Výše částky se po téměř čtyřicet let nezměnila. V polovině 18. století, krom této sumy dostával od obce apanáž 2 zlaté.¹⁷⁶ Mimo tento plat pobíral ještě poplatky za vyhotovování smluv. Za vyhotovení kupní smlouvy si písař počítal podle velikosti živnosti od 17 až po 30 krejcarů. Smlouvy byly dělány ve třech vyhotoveních, z nichž jedno se zapisovalo do knih trhových. Původní knihy trhové se nedochovaly, existují pouze uměle vytvořené z konce 18. století. Za vyřizování záležitostí ohledně přijetí za měšťana mu příslušníci obce skládali 6 krejcarů a přespolní 12

¹⁷⁰ SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha přijatých měšťanů 1707–1850, inv. č. 9, f. 85r.

¹⁷¹ Podle starého označení se jednalo o dům čp. 44. Tamtéž, f. 3v.

¹⁷² SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha přijatých měšťanů 1707–1850, inv. č. 9, f. 199r.

¹⁷³ Tamtéž, f. 15r.

¹⁷⁴ Tamtéž, f. 171r.

¹⁷⁵ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 17.

¹⁷⁶ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 53.

krejcarů.¹⁷⁷ V jeho kompetenci bylo rovněž i vypisování cestovních dokladů čili pasů, za což opět vybíral poplatek. Byl podobně jako i ostatní úřední osoby magistrátu osvobozen od robotních peněz i robot. Po stanovení stálých platů v roce 1797 bral písař 10 zlatých.¹⁷⁸ Povětšinou se podílel i na sepisování cechovních záležitostí, za což byl cechy patřičně odměňován.

Chod městské kanceláře zajišťovaly v druhé polovině 18. století krom písaře i další osoby z řad samosprávy, které se specializovaly na vybírání kontribucí, rozesílání soudních obsílek či na jejich distribuci (úřední posel). O těchto osobách bude více uvedeno v následující textu.

3.3 Městská samospráva

Pecka je v nejstarších pramenech uváděna latinsky jako *oppidum*, v pramenech 16. století jako *městečko* a teprve od 18. století bývá označována jako *Städte* či *městys*. Tento statut byl Pecce v nedávné době obnoven.¹⁷⁹ Nejstarší dějiny městečka byly vždy bezprostředně propojeny s dějinami hradu, který je v pramenech 17. a 18. století označován jako zámek. V době kartuziánů již toto tvrzení neplatí. Vrchnost budovala a vynakládala nemalé prostředky na dobudování klášterního komplexu ve Valdicích a zájem na restaurování dalšího sídla již neměla. Zámek proto sloužil pouze jako sídlo purkrabské správy. Daleko větší zájem upírala vrchnost k městečku, neboť z něho jí pramenily potencionální příjmy. Převorové proto podporovali konání trhů, zřizování cechů, místní faru i školu, ale i rozvoj infrastruktury.

Doba, ve které kartuziáni převzali do správy městečko a panství, byla v rámci celých Čech nepříznivá. Probíhající třicetiletá válka z části ochromila hospodářství, což vyvolalo utužování roboty. Pro rychlejší obnovu městečka po požáru roku 1643 a překonání poválečné krize požádal převor Laurentius Wartemberger panovníka Ferdinanda III. o povolení dvou výročních a jednoho týdenního trhu. Roku 1651 mu bylo vyhověno.¹⁸⁰ Data konání trhů nebyla stanovena náhodně, nýbrž šlo zcela záměrně o den, kdy se v městečku

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 54–58.

¹⁷⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, f. 3.

¹⁷⁹ Stala se jím na základě rozhodnutí Poslanecké sněmovny ČR, Rozhodnutí č. 21/2007 ke dni 22. června 2007.

¹⁸⁰ NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, Listina Ferdinanda III. z 9. září 1651, inv. č. 1295.

scházely lidé z důvodů konání soudů či renovace úřadu (pondělí po Třech králích) a v době konání náboženských procesí (druhé pondělí po svatodušních svátcích). Trh týdenní se měl pořádat každou středu.¹⁸¹ Navíc vrchnost potvrdila Pecce i konání třetího trhu, který se podle obyčeje držel každé pondělí po svatém Matouši vždy po nedělním posvícení. Pro ustájení dobytka patřícího trhovcům byly postaveny na náklady vrchnosti obecní maštale.¹⁸² Trhové privilegium bylo vrchností potvrzeno v letech 1688 a 1706. V roce 1738 požádal krajský úřad městečko o předložení privilegií, aby mohly být confirmovány panovníkem, městečko však žádné neposkytlo.¹⁸³ Platnost privilegia z roku 1651 byla s větším časovým odstupem ještě dvakrát potvrzena, nejprve roku 1786 Josefem II. a roku 1798 Františkem II.¹⁸⁴ Trhy se v Pecce ve špatných válečných či poválečných časech nekonaly. O čemž svědčí záznam z tereziánského katastru.¹⁸⁵

Stav městečka po třicetileté válce s odstupem několika let popisuje berní rula. V polovině 17. století bylo v Pecce zaznamenáno 38 hospodářů rozdělených podle velikosti gruntů na 8 sousedů, 22 chalupníků, 8 zahradníků, z nich ještě 13 vykonávalo řemeslo.¹⁸⁶ O téměř sto let později tereziánský katastr uvádí 62 hospodářů, z nich největší počet tvořili hospodáři disponující s pozemkem do 1 strychu. Velcí sedláci vlastníci pozemek nad 60 strychů v Pecce nebyli. Obyvatelstvo se v polovině 18. století živilo především zemědělstvím a předemím. Navíc tu docházelo i k většímu soustředění řemesel než na jiných místech panství. Nejpočetnější skupinu řemeslníků tvořili punčocháři a tkalci.¹⁸⁷ Domků v té době bylo v Pecce kolem 84.¹⁸⁸ Válečné události ovlivnily zdejší život ještě v letech 1740–1748, v průběhu války o dědictví rakouské, a následně i v letech 1756–1763 za

¹⁸¹ Je zajímavé, že určené trhové dny nekorrespondují s dny, uvedenými v trhovém privilegiu Ferdinanda I. z roku 1562, uloženým viz NA Praha, Salbuchy 1527–1832, Majestatia Bohemica 1560–1570, inv. č. 287, f. 71.

¹⁸² SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1. f. 71, 72r.

¹⁸³ Tehdy se za confirmování privilegií platilo. Zda městečko skutečně žádným privilegiem nedisponovalo nebo zda jen nechtělo za confirmaci platit, zůstává nezodpovězeno. SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 18.

¹⁸⁴ SOkA Jičín, AM Pecka, Konfirmační listina Josefa II. z 16. srpna 1786, inv. č. 49 a tamtéž, Konfirmační listina Františka II. z 30. března 1798, inv. č. 50.

¹⁸⁵ *Tereziánský katastr český* – Rustikál (kraje K – Ž), (edd.) Jiří RADIMSKÝ – Miroslav TRANTÍREK, Praha 1966, s. 178–179.

¹⁸⁶ Pecka měla 3 řezníky, dva pekaře, 2 ševce, 2 krejčí, po jednom tkalci, bednářovi, kovářovi a sládkovi. *Berní rula 12*, Hradecký kraj I., (ed.) Václav PEŠÁK, Praha 1951, s. 172.

¹⁸⁷ *Tereziánský katastr český* – Rustikál (kraje K – Ž), (edd.) Jiří RADIMSKÝ – Miroslav TRANTÍREK, Praha 1966, s. 178–179.

¹⁸⁸ SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 23.

války sedmileté. Ovšem důsledky těchto válečných konfliktů s Pruskem nebyly tak hroživé jako po válce třicetileté. Městečko bylo za válek nuceno několikrát poskytnout zázemí vojenským jednotkám a hradit náklady spojené s ubytováním a výživou vojáků i jejich koní. V říjnu roku 1744 kvartýrovalo krátce na Pecce dvě stě dvacet dva hulánů. Ještě téhož roku v prosinci přimaširovalo saské vojsko – osm set mužů pěchoty a čtyři sta mužů jezdeckva. Velení armády bylo ubytováno na zámku a členové pěchoty v jednotlivých domkách po dvaceti až třiceti mužích.¹⁸⁹ Během následující sedmileté války v Pecce kvartýrovala rakouská posádka čtyř regimentů, která zde našla útočiště roku 1758. Z důvodu velkého množství raněných vojáků tu byla zřízena i polní nemocnice a také vojenský hřbitov, neboť úmrtnost byla velká, činila celkem dvě stě padesát osob. K jejich pohřbívání bylo peckovským úřadem vykázano místo, které duchovní z Daunova regimentu posvětil. Zemřelí byli pohřbíváni do společných hrobů po patnácti a více tělech. Po vzájemné dohodě purkmistra a purkrabího byl pozemek obehnan plotem. Následně peckovský farář Johann Donth opatřil vojenský hřbitov křížem.¹⁹⁰ V roce 1762 vpadli do kraje Prusové a usídlili se v Hostinném. Odtud podnikali výpady do celého okolí, spojené s pleněním a vypalováním. I Pecce poslali v červenci téhož roku žádost o výpalné a ta obratem vyslala posly se 6 strychy žita, 6 strychy ovsa a s 5 centy mouky do Hostinného. Během zmíněného měsíce zaplatil ještě úřad výpalné pěti pruským kozákům ve výši 20 dukátů a 7 zlatých 30 krejcarů. Když žádali o další výpalné tři červení husaři, odvolali se představení městečka na výpalné, které odeslali do Hostinného, a nezaplatili. Husaři odtáhli s nepořízenou. Ke konci července farář Matouš Egrer sloužil mši jako výraz poděkování, že bylo městečko ochráněno od rabování a vypalování.¹⁹¹

V mírovém období mezi výše uvedenými válečnými konflikty, tj. ve druhé polovině 17. a v prvních čtyřech desetiletích 18. století, došlo k ustálení poměrů a městská samospráva si upevnila postavení na úkor purkrabího a městského rychtáře. V Pecce existovaly obecní majetky spravované samosprávou pod dohledem vrchnosti a dominikální majetky, které patřily pod přímou správu purkrabího, společně s ostatními

¹⁸⁹ *Tamtéž*, s. 19.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, s. 22.

¹⁹¹ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, s. 243–244.

vrchnostenskými statky na peckovském panství. Pod přímou správu městečka patřily i obce Lhota a Staňkov. Drobné sousedské spory pro tyto obce byly v pravomoci peckovského staršího rychtáře, ale daně a dávky odevzdávaly mladšímu rychtáři, který za tento výkon obdržel měsíčně od každé obce 1 zlatý a 30 krejcarů.¹⁹² Za purkmistra Floriána Groha v letech 1776–1779 se Lhota a Staňkov osamostatnily a obdržely vlastní rychty, které podléhaly přímo vrchnostenské správě podobně jako ostatní vesnice na panství.¹⁹³

Výstavba radnice měla završit úsilí o upevnění pozice peckovské samosprávy v rámci panství. Podle ne příliš věrohodných pramenů měla původní radnice roku 1643 vyhořet.¹⁹⁴ První údaj o stavbě obecního domu byl však v městských knihách zaznamenán až k roku 1675, kdy přišel s nápadem postavit v městečku radnici převor Leopold Brenner, a dokonce pro tyto účely zakoupil v Pecce dům a dřevo na jeho stavbu. Nakonec se musel svého záměru vzdát, neboť roku 1676 vyhořel valdický klášter a veškeré finance bylo nutné směřovat na jeho rychlou obnovu. Radní dům byl nakonec postaven až roku 1690 na místě městské šatlavy a z této budovy bylo městečko po celé 18. století řízeno a spravováno. Radnice prošla během svého vývoje řadou stavebních úprav. V roce 1710 na ni byla přistavěna věžička se zvonkem od Martina Jirsy,¹⁹⁵ na kterou nechal roku 1712 převor Vít Koreis přidělat hodiny.¹⁹⁶ Pozemek kolem radnice musel být z nařízení vrchnosti roku 1732 oplocen. Náklady hradila obec.¹⁹⁷ Roku 1784 byla stará budova radnice zbourána a byl postaven nový kamenný dům s lepším prostranstvím a s uzavřeným dvorkem pro zabezpečení povozů hostů a návštěvníků městečka. Radnice byla na konci století rozšířena o konírnu a jednu světničku.¹⁹⁸ V roce 1727 si městečko požádalo kartouzu o hodiny, které měly být umístěny na radnici. Roku 1753 byla jejich oprava svěřena vrchlabskému hodináři společně s postavením nové věžičky na radnici, neboť ta stará byla již v průběhu dvacátých let stržena větrem.¹⁹⁹

¹⁹² Cena výkonu odpovídá polovině 18. století. SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 54.

¹⁹³ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 66.

¹⁹⁴ Rafael ENGELMAN – František ČÍP, *Osady na Novopacku*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu, díl III., Nová Paka 1929, s. 154.

¹⁹⁵ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 14.

¹⁹⁶ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 73.

¹⁹⁷ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 17.

¹⁹⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 83.

¹⁹⁹ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 79.

O fungování městské samosprávy se dochovaly jen kusé informace. Peckovské radní manuály oproti manuálům jiných měst neposkytují ucelené údaje o obnovování rad a záznamy z jejich zasedání zcela chybí. Je tedy více než pravděpodobné, že zápisy ze zasedání byly vedeny v jiných k tomu určených knihách, které byly zřejmě během následujících století zničeny. O obnově rady se dochoval pouze jediný záznam z roku 1708, kdy byla obměněna z důvodu úmrtí purkmistra Jiřího Černého. Původní rada se skládala z purkmistra Jiřího Černého a jedenácti spoluradních, tj. Jiří Moser, Tobiáš Khun, Václav Khun, Václav Haláček, Jiří Groh, Jiří Ulrich, Jan Geisler, Jan Vágner, Kryštof Geisler, Albrecht Pekař a Jan Vágner, který zároveň zastával i funkci staršího rychtáře.²⁰⁰ Mladší rychtář Andres Khun nebyl jejím členem. Za obecní starší byli radou zvoleni Jan Kleiferstein a Mikuláš Groh. Nově ustavená rada neprošla přílišnou změnou. Purkmistrem se stal Jan Vágner a na jeho místo staršího rychtáře a radního postoupil Andres Khun. Mladším rychtářem byl nově jmenován Jan Materna. Při její obnově roku 1708 byli přítomni zástupci vrchnosti: hejtman panství Jiří Josef Řehák, purkrabí Jan Michal Holman, obroční Jan Beneš a komorník převora Jan Josef Holzbecher.²⁰¹

V městských knihách bylo zachyceno kompletní složení městské rady pouze v rámci zápisů významných událostí. První takový záznam byl učiněn v souvislosti s dostavěním nového popravčího místa neboli šibenice roku 1686. Zápis o události učinil písař Fridrich Holzbecher st. a připojil výčet jednotlivých jejích členů v následujícím pořadí: purkmistr Jan Groh, Jiří Černý, Daniel Střelecký, Jiří Mach, Jakub Špičan, Martin Ulrich, Jiří Marks, Václav Haláček, Jan Khun, Jan Glos ml., Jan Glos st., Jan Jindřich Kleiferstein rychtář a spoluradní.²⁰² Další záznam opět souvisel s obnovením a kompletní rekonstrukcí popravčího místa z důvodu popravy Doroty Brunšvegrové. Dokončení stavby mělo být podle Fridricha Holzbechra ml. provedeno dne 1. prosince 1721 za správy purkmistra Jana Geislera a konšelů Jana Vágnera, Andrese Khuna, Fridricha Holzbechra ml., Jiřího Sedláčka, Rudolfa Puntšocha, Jana Jiřího Černého, Adama Špičana, Eliáše Sturma,

²⁰⁰ Jan Vágner se v soupisu vyskytuje dvakrát jednou jako radní a podruhé jako radní a starší rychtář. Zda se jedná o jednu či dvě osoby, se nepodařilo dohledat. SOkA Jičín, AM Pecka, Kniha přijatých měšťanů 1707–1850, inv. č. 9, f. XXII.

²⁰¹ *Tamtéž*, f. XXII–XXIII.

²⁰² SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 46.

Jiřího Linharta, Fridricha Groha, Kristiána Marxe rychtáře a spoluradního.²⁰³ V souvislosti se založením radního manuálu v roce 1722 byla na jeho úvodních foliích zaznamenána vrchností nově confirmovaná městská rada, jejíž složení zůstalo prakticky stejné. Pouze na místě konšelů Jiřího Sedláčka, Jana Jiřího Černého a Eliáše Sturma se objevují noví členové Václav Hruška, Jan Khun a Michael Moser.²⁰⁴

Na základě nepravidelně dochovaných pamětních zápisů, je zřejmé, že městská rada v Pecce byla v 17. a 18. století s velkou pravděpodobností dvanáctičlenná. Podle zápisu z roku 1755 měl být její počet snížen na osm, ale tento krok nebyl realizován.²⁰⁵ Teprve roku 1779 došlo v rámci samosprávy k větší změně. Byla ustavena funkce primátora, do níž byl vrchností povolán Josef Kunc. Dalších šest radních se po celý rok pravidelně střídalo ve funkci purkmistra ve dvou měsíčních intervalech. Prvním purkmistrem byl onoho roku 1779 Florián Groh, po něm následovali Josef Beneš, Kristián Löw, František Petrů, Josef Marx, Josef Khun. Každý purkmistr po dvou měsících odevzdával primátorovi obecní účty. Tento model samosprávy trval až do roku 1788. V roce 1781 došlo k výměně na postu primátora, kterého se ujal Karel Ulrich.²⁰⁶

Konšelé i většina úředních osob byly zbaveny výkonu roboty a placení robotních peněz, některým byly tyto užitky pouze sníženy. Od roku 1761 museli na základě nařízení převora chodit konšelé v pláštích, po vzoru radních v jiných českých městech, a byli definitivně spolu s ostatními městskými úředníky osvobozeni od robotních dávek i od výkonu roboty.²⁰⁷ Přibližně ve stejné době platilo, že každý úředník uvedený vrchností do funkce musel složit do obecní kasy patřičný obnos. Purkmistr po jmenování do úřadu platil z vlastních prostředků celému úřadu slavnostní oběd. Úřední osoba, která byla ustavena do úřadu poprvé a nevykonávala žádnou jinou úřední funkci, platila 45 krejcarů, pokud však již nějakou funkci měla, platila pouze 24 krejcarů. Starší i mladší rychtář museli složit do obecní kasy 24

²⁰³ SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 52 a Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, s. 77.

²⁰⁴ Tři výše uvedení radní byli odvoláni v důsledku sporu vrchnosti a městečka. SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, f. 6.

²⁰⁵ SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 21.

²⁰⁶ *Tamtéž*, s. 67.

²⁰⁷ SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 73.

krejcarů. Příslušník ze Lhoty či ze Staňkova zaplatil za přistoupení k peckovskému úřadu 18 krejcarů.²⁰⁸

Purkmistr stál až do roku 1779 v čele samosprávy, do funkce byl jmenován a potvrzován vrchností, podobně jako ostatní členové rady. Pokud sám nerezignoval nebo nebyl vrchností odvolán, vykonával tento post doživotně. Celkem pro šest purkmistrů se předstupněm pro získání funkce stala pozice staršího rychtáře a více jak polovina z nich setrvala ve funkci deset a více let.²⁰⁹ Purkmistr pobíral roční akcicens a navíc dostával za každý vystavený dokument 7 krejcarů a od roku 1761 po získání solného obchodu městem ještě 3 krejcarey z každého soudku soli.²¹⁰ Ostatní radní pobírali pouze roční akcicens, a jak bylo výše uvedeno, byli zbaveni veškerých robotních povinností.

Obecní starší bývali dva, pocházeli z řad měšťanů a byli instalováni zároveň s konšely. Po projití touto funkcí se většina z nich dříve či později stala právoplatnými členy rady. Tvořili jakýsi kontrolní orgán obce. Měli dohled nad pekaři a krupaři, kterým každého čtvrt roku kontrolovali míry, za což pobírali ročně 12 krejcarů. Pokud při vážení chleba objevili nějaký kontraband, mohli si jeho poměrnou část ponechat. Před svátky prováděli revizi komínů, měř a vah a tento úkon jim vynášel 18 krejcarů. Po vydání nového patentu na nové míry a váhy v roce 1764 dohlíželi přísně na jeho realizaci. Jejich povinností byl rovněž dohled na opravu cest a v období senoseče dostávali dvě pinty piva za účast na těchto sezónních pracích.

Rovněž rychtáři v 18. století bývali dva. Jeden starší, který byl zároveň i členem rady, a jeden mladší. Na post staršího rychtáře byl dosazen většinou ten měšťan, který byl již předtím mladším rychtářem nebo obecním starším. Jeho stěžejními povinnostmi bylo vybírání kontribucí,²¹¹ za což pobíral 7 zlatých, dohled nad cechy ve městě a činnost spojená s potlačováním kriminality. Organizoval zatýkání osob a za jejich arestování dostával 7 grošů za osobu, pokud se jednalo o osobu přesporní, tak obdržel i více. Zajišťoval styk s popravcem, kterého mělo zprvu městečko vlastního a později si ho na

²⁰⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 58.

²⁰⁹ Viz textová příloha č. 3 – Přehled peckovských purkmistrů a primátorů 1617–1788.

²¹⁰ Veškeré další níže uvedené výše odměn u jednotlivých úředních i neúředních osob jsou platné pro polovinu 18. století a jsou uvedeny viz SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 53–57.

²¹¹ Od roku 1764 vybíral rychtář daň z tabáku a z daň nazvanou *fleischkrätzer* – viz SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 27.

výkon exekuce najímalo nejčastěji z Jičína. Pod jeho pravomoc spadal ponocný, hrobník a šatlavní v jedné osobě. Šatlavní, jinak řečeno biřic či správce šatlavy, vybíral od každého uvězněného souseda 3 krejcarey a od přespolního i více. Při trzích chodil s holí a zaručoval ve městě pořádek, za to pobíral 6 krejcarů. Podobný úkol vykonával i při náboženských procesích a při pořádání tancovaček, ale hůl nahrazoval proutkem. Za udržování pořádku při obecních zasedáních dostával 6 krejcarů. Starší rychtář, pokud získal poddaného z cizího panství, dostal společně s těmi, co mu pomáhali, 1 zlatý a 10 krejcarů. Od pohodného obdržel rychtář každoročně pár rukavic. Mladší rychtář vybíral kontribuce ve Lhotě a Staňkově, které patřily k městečku, a od každé obce za tento výkon obdržel 1 zlatý a 30 krejcarů měsíčně. Funkce obecního pokladníka, v pramenech označovaného jako kasíra, byla při úřadě zřízena až roku 1794.²¹²

Mezi další úřední osoby patřil servus. Jeho funkce vznikla roku 1741. Z počátku fungoval jako soudní posel, jehož úkolem bylo předvolávat měšťany, kteří vedli soudní spor, k soudnímu jednání. Od každé soudní obsílky dostával od obeslaného 3 krejcarey. Prvním servusem byl Josef Luňák a posledním roku 1797 Josef Horník. V roce 1797 byla funkce servuse zrušena a na místo toho zřízena policie. Policajt Josef Horník při jmenování obdržel od obce šaty, kabát a vestu v hodnotě 13 zlatých a od faráře Karla Gottmana dostal šavli. V témže roce byl vydán obecní řád o pořádku a policii.²¹³

Stálé platy úředníků v Pecce byly stanoveny též roku 1797. Purkmistr pobíral 5 zlatých, dva radní 5 zlatých, městský písař 10 zlatých, pokladník 5 zlatých, starší obecní 2 zlaté 30 krejcarů, rychtář a spolukontribuční 10 zlatých, dva servusové 5 zlatých, komise pro revizi komínů 1 zlatý 10 krejcarů a šesti výborům při obecním shromáždění před Vánoci byly vypláceny 2 zlaté.

Ostatní měšťané neměli takové výhody jako představitelé samosprávy a úřední osoby, ale přesto oproti vesnickým poddaným požívali jistá privilegia. Jedním z nich byla možnost převedení manuálního výkonu roboty na peněžní dávku, což jim bylo umožněno od převora Leopolda Brennera roku 1678. Robotní dávka byla vyměřena podle velikosti živnosti. Došlo tak k

²¹² SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, f. 3.

²¹³ *Tamtéž*, f. 3.

radikálnímu oddělení městečka od ostatních vesnic.²¹⁴ O toto privilegium málem přišlo, když se jeho představitelé zapletli do sporu s vrchností v roce 1721. Tehdy obvinili tři radní vrchnost před rektifikační komisí, sepisující peckovské pozemky, že si neprávem přivlastnila některé původem obecní pozemky. Vrchnost musela komisi prokázat na základě darovací listiny Albrechta Eusebia z Valdštejna, že uvedené pozemky jsou právoplatnou součástí jejího vlastnictví. Celá kauza se odrazila ve vzájemném vztahu vrchnosti a městečka. Převor chtěl dokonce právo na vyplácení robotních dávek Pecce zrušit, ale nakonec se spokojil pouze s rezignací oněch třech radních.²¹⁵ Převorové se snažili během 18. století poskytovat obyvatelům městečka drobné úlevy. Například roku 1733 bylo vdovám v Pecce z rozhodnutí převora Václava Schwesingera odpuštěno placení daní z domků.²¹⁶

Podmínky pro získání měšťanství a s ním spojených úlev byly v celku mírné. V 18. století se mohl stát měšťanem každý synek z měšťanské rodiny, který se oženil či si zakoupil ve městečku nemovitost. Krom toho musel vést poctivou živnost, dodržovat městské právo a na úřad složit 53 krejcarů.²¹⁷ Pokud se v městečku usadili přesporní a splnili výše uvedené požadavky, mohli se stát měšťany, ale poplatek pro ně byl daleko vyšší, činil 3 zlaté 28 krejcarů. Do obecního rozpočtu šly z tohoto poplatku tři zlaté, placené za výlohy spojené s přijetím.

V pravomoci peckovského purkmistrovského úřadu byly záležitosti nesporného i sporného soudnictví. Po celé 17. století byla drobná porovnání a ubrmanské smlouvy, týkající se drobných sousedských sporů, stvrzována připitím truňkem piva a poté pronesením vzájemného slibu obou stran: „*Pane, co jest se tu cokoliv mezi námi původem d'ábla zlého zběhlo, prosím vás, že mi to odpouštíte, já chci s vámi vždycky pokoj zachovati.*“²¹⁸ Strana označená za viníka ve sporu musela uhradit náklady, pokud viník nebyl určen, zaplatily obě strany stejným dílem. Sankce za porušení smluv byly většinou peněžní. Písaři městskému se před třicetiletou válkou platilo od sepsání porovnání či

²¹⁴ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 72.

²¹⁵ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, s. 78–82.

²¹⁶ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 18.

²¹⁷ Z těch 53 krejcarů dal 31 krejcarů obci, 10 krejcarů za pivo na připití a po 6 krejcarech městskému písaři a servusovi. SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 57.

²¹⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800. Truňk piva, kterým si sporné strany připíjely, zakoupily za úřadem stanovenou sumu.

ubrmanské smlouvy a zapsání do městských knih 5 grošů českých. Rozsudek byl vydáván jménem vrchnosti. Složitější dědické pře i soupisy posledních inventářů byly řešeny a následně potvrzovány ve vrchnostenské kanceláři, nikoliv purkmistrovským úřadem.²¹⁹

V průběhu 17. a 18. století peckovské právo vycházelo z Koldínových městských práv a z Obnoveného zřízení zemského, na které se v rozsudcích odvolávalo.²²⁰ Peckovský purkmistrovský úřad řešil záležitosti hrdelního soudnictví pro celé panství Radim a Pecka, o čemž svědčí jednotlivé kauzy z radních manuálů. Jednalo se o zdlouhavé procesy trvající i více než rok. Popravčí místo stálo těsně za městem a v pramenech je zmiňováno od roku 1686.²²¹ Jeho opravy či radikální přestavby byly zaznamenány v letech 1721 a 1733.²²² Popravy se konaly na základě rozsudku apelačního soudu a na náklady obce. Pro mírnější výkon exekuce sloužil pranýř, který stál přímo v městečku. Obviněný k němu byl připoután či u něho v hanbě stál zejména v době trhů, kdy do Pecky přicházelo více lidí z okolí. Jednalo se o přečiny v podobě drobných krádeží, nepoctivého výkonu řemesla, cizoložství atd. Pro nepoctivé pekaře byl pořízen koš roku 1771, ve kterém byli smáčeni do vody nejprve u mlýnského rybníka a později při městské kašně.²²³ Veškeré úřední písemnosti spjaté se soudním procesem vyřizoval městský písař, včetně zaznamenávání výpovědí obviněných a svědků.

Městečko mělo na počátku 18. století vlastního kata, ale později si ho na výkon exekuce najímalo nejčastěji z Jičína. Roku 1717 byl peckovským katem (mistrem ostrého meče) Jan Nezbeda a po něm jeho syn Václav.²²⁴ Kat platil podobně jako ostatní měšťané dávky vrchnosti, městu i záduší. Syn Václav Nezbeda prodal chalupu roku 1720 měšťanovi a později katovi Václavovi Brajerovi z Jičína za 300 zlatých.²²⁵ Jičínský mistr ostrého meče Jiří Brajer pronajímal onen dům nazývaný šerhovnou Františkovi Hlávkovi. Obvinění čekali na soud v městské šatlavě, kde si odpykávali i následné tresty. Jejich výslech byl sepisován městským písařem. Kolem roku 1740

²¹⁹ SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha testamentů, inv. č. 12.

²²⁰ Koldínův zákoník z roku 1579 pro Čechy je kodifikací městského práva, jejímž autorem byl Pavel Kristián z Koldína. Obnovené zřízení zemské pro Čechy vydal Ferdinand II. roku 1627 jednalo se de facto o zemskou ústavu.

²²¹ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 46.

²²² SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, s. 77.

²²³ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 30.

²²⁴ SOKA Jičín, AM Pecka, Trhová kniha III. 1714–1803, inv. č. 8, s. 251, 253.

²²⁵ *Tamtéž*, s. 253 je uváděn jako Václav Berger, ale jde o jednu a tutéž osobu.

si purkmistrovský úřad nechal postavit novou šatlavu.²²⁶ Do vězení na zámku byli zavíráni poddaní peckovského panství za drobné přečiny. Purkmistrovský soud zasedal ve stejném složení jako městská rada. Hrdelní právo bylo Pecce odebráno výnosem Marie Terezie roku 1766. V bydžovském kraji poté zůstaly pouze dvě města s touto pravomocí: Jičín a Nový Bydžov.²²⁷

Představitelé obecní samosprávy rovněž spravovali a vedli obecní hospodářství, jehož výsledky každoročně předkládal purkmistr k revizi vrchnosti a také při obecním zasedání.²²⁸ Mezi hlavní obecní příjmy patřily výnosy z trhů, roční úroky plynoucí městečku z pronájmů obecních pozemků (luk, zahrad a dokonce jedné mokřiny). K Pecce příslušel i obecní les s výměrem kolem dvou a půl strychu, zajišťující obci přísun vlastního dřeva. Z výše uvedených realit bylo městečko nuceno od roku 1756 odvádět státu extra ordinari, které ročně činilo 1 zlatý 2 krejcare 4 denáry.²²⁹ Městečko pronajímalo obecní parcely, na kterých povolovalo výstavbu domků, z nichž následně majitel pozemku platil každoroční poplatek. Úřad si vedl rejstřík s přehledem plátců, s rozsahem jejich parcel a výší placených úroků.²³⁰ Po celé 18. století obyvatelé Pecky usilovali o snížení daně z pozemku. V letech 1706–1707 se platily ze starých domků 3 krejcare, z nově vystavěných pouze 2 krejcare a z domků podruhů 1 krejcar 3 denáry. Tento způsob rozvržení daně vyvolával všeobecnou nespokojenost. Proto roku 1717 došlo k jeho úpravě. Městský úřad si nechal profesionálním měřičem vyměřit jednotlivé pozemky a podle jejich velikosti byla ustanovena i výše poplatku. V knihách byla úprava zaznamenána takto: do první kolonky při záznamu placení se zapisovala výměra plochy, do druhé kolonky údaj o výši daně před reformou, do třetí pak výše vyměřené daně a konečně do čtvrté skutečně placená daň. Tato dávka se platila před vánočními svátky. Výsledkem této úpravy bylo vyšší daňové zatížení jednotlivců, zatímco pro městečko představovalo toto řešení navýšení příjmů. Další úprava proběhla v roce 1747 a konečná úprava pro 18. století přišla roku 1760, kdy došlo k znovu přeměření pozemků a poplatníci byli zařazeni do třech tříd. První třída platila z 5 sáhů 1 krejcar,

²²⁶ SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 19.

²²⁷ *Tamtéž*, s. 28.

²²⁸ Obecní příjmy předkládal purkmistr vrchnosti i před odchodem z funkce.

²²⁹ Extra ordinari se ročně odevzdávalo ještě za peckovský, stupenský a borovnický kostel. Celkem činilo 3 zlaté 36 krejcarů. SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 21–22.

²³⁰ Výše daně z gruntu byla pro městečko v polovině 18. století 21 zlatých 5 krejcarů a Lhota a Staňkov platily každá 9 zlatých 2 krejcare. SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 40.

druhá třída z 6 sáhů 1 krejcar (nejpočetněji zastoupená) a konečně 3 třída odváděla ze 7 sáhů 1 krejcar.²³¹ Ke konci 18. století se ke každé stavbě plotu scházela komise, sestavená alespoň ze tří představitelů úřadu a měřiče. Potvrzovala správné vyměření pozemku, aby předešla případným budoucím sporům o výši dávky či sousedským neshodám.

Příjem z pronájmu obecního domu pro městečko za sedmnáct let (1724–1741) činil 16 zlatých 21,5 krejcaru.²³² Další výnosy pocházely z obecní pazderny a ze třech masných krámů, z kterých byla Pecka povinna platit státu roční daň, nazvanou *fleischkrätzer*.²³³ Na tuto daň činící 32 zlatých 6 krejcarů přispívali i ostatní měšťané tím, že platili městu poplatek za zabití dobytka. O příjmy z chmelnice obec přicházela pouze v letech 1758–1763, kdy byl pozemek za sedmileté války postoupen místnímu faráři.²³⁴ Roku 1761 převor Jan Nepomuk Egrer vydal dekret, na jehož základě se vrchnost vzdala solného handlu a předala jej městečku. Peckovská samospráva se za tento akt odvděčila převorovi tím, že vyčlenila patřičnou sumu na každoročně sloužené mše k jeho uctění.²³⁵

Mezi hlavní výdaje městečka patřily odvody kontribucí (daní). Od roku 1749 Pecka předkládala krajskému úřadu účty, které před tím kontrolovala vrchnost a platila tomuto úřadu 52 zlatých ročně z domků, měsíční kontribuci ze živností ve výši 22 zlatých 30 krejcarů.²³⁶ Na konci 17. století odvádělo městečko vrchnosti 65 zlatých 58 krejcarů a 3 denáry. Z toho svatohavelské a svatojiřské dávky činily 42 zlatých 8 krejcarů 8 denárů, ze slepic bylo odevzdáváno 74 a půl kusu (1 kus za 10 krejcarů). V roce 1716 byly dávky stejné a nezměnil se ani počet hospodářů, kterých bylo v obou urbářích uvedeno třicet devět.²³⁷ U některých poplatníků se objevovala navíc ještě naturální dávka ze sýra. V polovině 18. století odcházely do Radimi roční poplatky v celkové výši 104 zlatých 14 krejcarů a 1 denár. Z toho dávky vybrané na sv. Jiří a sv. Havla činily 55 zlatých 18 krejcarů a poplatky za učitele a vrátného 11 zlatých 53 krejcarů. Ze slepic bylo odváděno 187 kusů

²³¹ Veškeré úpravy daně z gruntu byly uvedeny viz. SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 92, 95.

²³² SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 16.

²³³ Přídavek ročně činil 12 zlatých – viz *tamtéž*, s. 47.

²³⁴ *Tamtéž*, s. 22.

²³⁵ Celkové náklady obce na takovou mši činily 52 krejcarů. SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, f. 203–204.

²³⁶ Tento výměr byl platný 42 let. Roku 1790 došlo k jeho snížení, z živností se platilo pouze 9 zlatých 30 krejcarů a z domků 27 zlatých 30 krejcarů. SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 62–63.

²³⁷ SOA v Zámrsku, fond Velkostatek Kumburk, Urbář panství Pecka 1716, inv. č. 3.

(1 kus za 11 krejcarů a 4 denáry). Veškeré berně a dávky odesílané vrchnosti byly vedeny ve speciální knize, ve které byli hospodáři zapisováni od největších gruntů až po ty nejmenší.²³⁸ Po svatém Havlu odvádělo městečko obroční oves kolem 159 strychů a desátky určené faráři dosahovaly 24 strychů žita a ovsa.²³⁹ Po srovnání výše uvedených dávek bylo jejich navýšení v uvedených obdobích téměř dvojnásobné, proto je pravděpodobné, že do údajů z poloviny 18. století byly zahrnuty výpočty pro obce Lhotu a Staňkov. Vrchnost městečku ze svého rozpočtu vyčleňovala peníze na faráře 100 zlatých a na učitele 12 zlatých.²⁴⁰

Mezi výdaje plynoucí přímo do správy městečka patřily odměny pro úřední osoby. V polovině 18. století si obec navíc platila ještě vodaře za 34 krejcarů ročně, kominíka za 1 zlatý 34 krejcarů 40 denárů ročně, zámečníka podle vykonané práce a tři zvoníky po šesti krejcarech.²⁴¹ Investovala do infrastruktury, dohlížela na obecní studny a na stav jejich vody, platila případné opravy a zaručovala jejich zpřístupnění všem obyvatelům městečka. Od konce 17. století se Pecka potýkala s nedostatkem vody, na výstavbu vodovodu však obecní rozpočet nedostačoval, a proto městečko požádalo vrchnost o uhrazení části výdajů na výstavbu vodovodu. První pokus o přivedení vody do Pecky se uskutečnil roku 1700 za převora Petra Burjanského. Proti kladení vodovodních rour na bukovském poli však ostře vystoupili místní sedláci. Vrchnost jim proto za vedení rour přes jejich pozemky platila od roku 1703 každoročně 2 zlaté 9 krejcarů.²⁴² Další roury byly dovedeny až roku 1723 od peckovského dvora k městské kašně. Městečko zajišťovalo práci a vrchnost materiál. Ale ani tento rozvod nebyl dostačující. Teprve roku 1761 začala jednání o přivedení vody do zámku a do města. Prevor Jan Nepomuk Egrer žádal nutnou spoluúčast magistrátu na stavbě vodovodu. V první fázi byla hledána voda, následně byly položeny roury z panské rokle pod poplužím okolo zámku do pivovaru a odtud do městečka. Nakonec byly roury dovedeny až k faře. Živnostníci měli možnost nechat si dovést roury na vlastní náklady až k domu, čehož využil místní

²³⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha berní a dávek 1758, inv. č. 46.

²³⁹ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 15.

²⁴⁰ Tamtéž, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 26.

²⁴¹ Tamtéž, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 21.

²⁴² Tamtéž, Radní manuál 1622–1800., inv. č. 1, s. 72–73.

mydlář, který vodu potřeboval k výrobě mýdla.²⁴³ Městečko se rovněž podílelo na výstavbě místních soch a sousoší, ale hlavním mecenášem všech nákladnějších stavebních projektů (radnice, fara, škola, kostel) byla vrchnost.

3.4 Cechovní zřízení

Teprve po třicetileté válce nastal v Pecce prostor pro rozvoj řemesel, kterému byla příznivě nakloněna i vrchnost, spatřující v řemeslné výrobě nové příjmy. Prvním impulsem vedoucím k rozšíření řemeslné výroby v Pecce bylo vydání trhového privilegia roku 1651. Zdejší řemeslo se v druhé polovině 17. století rozvíjelo a sílilo, což vedlo k postupnému zakládání cechovních zřízení. Naopak ve větších městech v té době prožívají cechy období stagnace, vedoucí k jejich postupnému úpadku v průběhu 18. století.

Cech byl závaznou privilegovanou korporací různých živnostníků, vnitřně nesvobodnou, navenek se tvářící rovnostářsky a bratrsky. Jeho označení pochází od slova znamení či cejch (signum), kterým se od sebe jednotlivé cechovní pořádky (spolky) lišily. Znamení bylo užíváno na praporci, na truhlici, na svících, na pečeti, na nádobí i na jiných s cechovními tradicemi spojených předmětech.²⁴⁴ Zřizování cechů v Pecce probíhalo na základě rozhodnutí převora a uskutečňovalo se v přítomnosti jeho zástupce, od roku 1731 nazývaného cechovním inspektorem, kterým byl většinou ustanoven peckovský purkrabí. Od roku 1708 musela být cechovní statuta potvrzována panovníkem, státních zásahů do cechovního zřízení přibývalo. Roku 1731 byl přijat řemeslnický patent a roku 1739 byly vydány generální cechovní artikule, podle nichž měla být upravena a sjednocena veškerá cechovní statuta.²⁴⁵ Panovnice Marie Terezie pokračovala v politice Karla VI. a podporovala rozšiřování pravomocí státu, resp. krajských úřadů nad cechy, na úkor města a vrchnosti.

²⁴³ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 23.

²⁴⁴ Heslo: *Cech*, in: Ottův slovník naučný, sv. V., Praha 1892, s. 260–263.

²⁴⁵ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005, s. 220.

V poddanských městečkách neměla městská samospráva výhradní postavení v dohledu nad cechovními pořádky jako v městech královských.²⁴⁶ Ale zato docházelo k daleko těsnějšímu propojení městské samosprávy s cechy. Na malém městě se řadili řemeslníci mezi „elitu“ a většina z nich patřila zároveň k čelním představitelům městské samosprávy, aktivně se podílejícím na životě v městečku.²⁴⁷ K roztržkám mezi zástupci cechů a samosprávou v Pecce nedocházelo nebo se o nich prameny nezmiňují. Radní rozhodovali o propůjčování měšťanského práva a s ním spjatého práva živnostenského. Bez měšťanského práva nemohl být žadatel do cechu přijat. V opačném případě mohl být ustaven měšťanem, ačkoliv se nestal příslušníkem cechu. Obecní starší kontrolovali míry a váhy, jejich kontrola se ještě zpřísnila za převora Jana Červinky v šedesátých letech 18. století. Vyměřené pokuty byly odevzdávány vrchnosti. Na kvalitu řemeslných výrobků dohlíželi i samotní cechmistři. K cechovním sporům radní povolávali vrchnostenského úředníka. Peckovský městský písař byl zároveň písařem cechovním a byl za tuto činnost cechy vyplácen. Zapisoval učedníky, tovaryše i mistry do cechovních register spolu s členskými příspěvky. Krasopisně opisoval do knih cechovní řády a výsady a v některých případech vedl i účetní knihy.²⁴⁸

Cechmistři v rámci jednotlivých peckovských cechů byli maximálně dva, což bylo dáno úzkou členskou základnou. Jejich funkční období byla různá, závislá na vůli městské rady a vrchnosti, jejíž zástupci bývali u tohoto aktu přítomni. Cechmistři spravovali cechovní klenoty a cechovní inventář, představující: pokladnici, pečetidlo, cechovní řád, výsady, registra a knihy. Od roku 1732 nosili zástupci peckovských cechů při pohřbech, náboženských procesích a slavnostních událostech černé pláště.²⁴⁹ Každý cech si rovněž nechal zhotovit korouhev s cechovním znamením, pod níž při těchto příležitostech vystupoval. Mistři se scházeli u cechmistra pravidelně každé čtvrtletí (kvartál) nebo i mimořádně, když byl udělován výuční list, přijímán nový mistr nebo z nařízení městského či vrchnostenského úřadu. Cechmistři

²⁴⁶ Josef JANÁČEK, *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*, Praha 1961, s. 72–83.

²⁴⁷ V cechovní knihách mistrů se objevují jména radních či úředníků městské samosprávy. Jeden příklad za všechny. Purkmistr Jiří Černý byl truhlářem ve valdické kartouze a později mistrem cechu spojených řemesel v Pecce.

²⁴⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 53–57.

²⁴⁹ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 17.

předávali po ukončení mandátu klíček od pokladny nově zvolenému cechmistrovi.²⁵⁰

Přijetí za mistra se konalo za shromáždění celého cechu, zvýhodněné podmínky přijetí měl syn či zeť mistra, ale i ten, kdo se oženil s vdovou po mistrovi. Nově přijatý mistr (mladší mistr) obvykle vykonával funkci cechovního posla a sluhy, dokud nebyl vystřídán nebo se z povinnosti nevykoupil. Mistři a tovaryši tvořili většinou v rámci cechu dvě uzavřené komunity. Řídili se vlastními řády, které byly téměř identické. Učedníci byli přijímáni do učení na základě předloženého zachovacího listu, pokud přicházeli z jiného panství, museli mít od vrchnosti list výhostní. Veškeré podmínky spojené s vyučením upravovaly cechovní artikule, po jejich splnění a uplynutí doby určené k vyučení obdrželi od mistra výuční list. Poté byli prohlášeni cechovním shromážděním za neplnoprávné tovaryše (mládci, robenci, pacholata) a po splnění dalších artikuly vytýčených podmínek se stali plnoprávnými členy tovaryšstva. V rámci cechů měli tovaryši tzv. menší pořádky, ve kterých si rovněž volili starší, disponovali s pokladnicí atd.²⁵¹

Cechovní příjmy pramenily z různých poplatků spojených s členstvím, z pokut za přestupky proti cechovním pravidlům, ze závětí některých členů a částečně z výnosů při trzích. Příjmy musely pokrýt cechovní výdaje na písaře, na cechovního posla a na kostel.²⁵² Z vlastních zdrojů si hradily náklady na cechovní atributy (korouhve, pečeť, papír, zbroj), ale i na dary městské radě, vrchnosti a jejím úředníkům.²⁵³ Z cechovních příjmů se rovněž umořovaly dluhy zemřelých členů a vyplácely se sociální podpory v nemoci, v chudobě a ve stáří.

Podobně jako v ostatních venkovských městečkách i v Pecce docházelo ke spojování různých řemesel v rámci jednoho cechovního zřízení, říkalo se jim rejcechy či rajcechy (Reihezunf, Reihezeche).²⁵⁴ Před vznikem cechů na Pecce byli peckovští řemeslníci členy okolních cechů.²⁵⁵ Veškeré dochované řády a cechovní artikule v Pecce jsou de facto opisy cechovních statut z

²⁵⁰ SOKA Jičín, Cech mlynářský a pekařský Pecka, Kniha mistrovská 1730–1852, inv. č. 4, f. 1.

²⁵¹ SOKA Jičín, Cech spojených řemesel Pecka, Artikule tovaryšstva sedmera řemesel 1716, bez inv. č./přírůstek, nefol.

²⁵² Farnímu úřadu platili roku 1727 peckovští mlynáři, pekaři a krupaři 30 krejcarů za mši za zemřelé i živé mistry. František ČÍP, *Cechovní zřízení*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu, díl II., Nová Paka 1927, s. 624.

²⁵³ *Tamtéž*, s. 627.

²⁵⁴ Zikmund WINTER, *Český průmysl a obchod v XVI. věku*, Praha 1913, s. 25.

²⁵⁵ *Tamtéž*, s. 34.

jiných měst. Jednotlivé artikule různých cechovních řádů si byly podobné a k jejich úplnému ztotožnění měly přispět generální artikule z roku 1739.

Na Pecce byly za převora Leopolda Brennera roku 1676 vyzdviženy artikule následujících cechovních pořádků: punčochářů, krejčích, ševců a tkalců. Převor Dionisius Müller potvrdil roku 1710 artikule peckovským mlynářům a pekařům a převor Josef Kabert učinil totéž roku 1754 pro řezníky.²⁵⁶ Peckovská cechovní zřízení zpočátku sdružovala řemeslníky celého panství Radim a Pecka. Teprve od druhého desetiletí 18. století dochází k postupnému vzniku nových cechů v Radimi. Roku 1726 se od peckovského pořádku odštěpili radimští tkalci a převzali peckovské artikule. Jejich centrem se stala kartouzská hospoda ve Valdicích.²⁵⁷ O téměř třicet let později roku 1765 vznikl cech spojených řemesel panství radimského ve Valdicích²⁵⁸ a roku 1777 byl ustaven na základě povolení převora Jana Červinky radimský krejčovský cech, který do roku 1782 sídlil ve Valdicích a poté se přesunul do Radimi.²⁵⁹ Nejpozději se osamostatnili radimští mlynáři – až roku 1792.²⁶⁰

Nejstarším peckovským cechem je na základě dochovaných písemných pramenů cech spojených řemesel. Do knihy matky pokladnice tohoto cechu byl vepsán protokol o založení cechu roku 1674 převorem Leopoldem Brennerem. Artikule peckovskému cechu postoupili hradečtí kováři a koláři.²⁶¹ Prvními cechmistry byli kovář Václav Groh a zámečník Jan Groh, oba peckovští měšťané. Po celou dobu existence cechu se počet cechmistrů nezměnil.²⁶² Mistry se tehdy stali Václav Groh, Jan Groh, kovář Adam Holzbecher z Vidonic, zámečník Jan Vrba z valdické kartouzy a v témže roce k nim přibýlo dalších třináct mistrů. Toto cechovní zřízení bylo v pramenech často označováno názvem cech šestera (šesti) řemesel. Sdružoval kovodělná a dřevozpracující řemesla na celém panství, mezi která se řadili kováři,

²⁵⁶ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 68 a tamtéž, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1., f. 72r. Pamětní kniha uvádí vyzdvižení artikul šestera (spojených) řemesel k roku 1676, ale podle cechovních pramenů k jejich vyzdvižení došlo již roku 1674.

²⁵⁷ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 17.

²⁵⁸ SOKA Jičín, Cech spojených řemesel Radim, Cechovní artikule 1765, inv. č. 1, nefol.

²⁵⁹ SOKA Jičín, Cech krejčovský Radim, Mistrovská kniha cechu krejčovského v Radimi 1777–1855, inv. č. 2, nefol.

²⁶⁰ SOKA Jičín, Cech mlynářský a pekařský Radim, Cechovní artikule 1792, inv. č. 1, nefol.

²⁶¹ Cech kovářů z Hradce Králové tyto artikule získal roku 1567 od stejnojmenného cechu Starého Města Pražského. SOKA Jičín, Cech spojených řemesel Pecka, Opis artikulí cechu kovářského a kolářského Starého Města Pražského, inv. č. 2, nefol.

²⁶² Roku 1722 byli cechmistry Jan Jiří Černý a Jan Groh, roku 1725 Fridrich Holzbecher a Jan Groh, roku 1730 Fridrich Holzbecher s Jiřím Linhartem a roku 1772 Jan Michael Mesnar s Karlem Holmanem. SOKA Jičín, Cech spojených řemesel Pecka, Kniha matky pokladnice cechu spojených řemesel 1674–1897, inv. č. 3, nefol.

zámečníci, truhláři, bednáři a koláři,²⁶³ k nimž se během vývoje připojili zedníci. V době úpadku cechů na konci 18. století cech sdružoval i ostatní řemeslníky, kteří neměli v městečku zřízený samostatný cech, např. sklenáře, hrnčíře, bečváře, tesaře, koželuhy a soustružníky. Mistrovský poplatek činil v této době 13 zlatých 14 krejcarů, k němu odevzdávali ještě dvě libry vosku a jednu konev piva, obojí za 2 zlaté 18 krejcarů. Syn či zeť mistra platil pouze polovinu stanovených dávek.²⁶⁴ Již v roce 1716 vydali mistři cechu spojených řemesel v Pecce řád pro tovaryše, tzv. menší pořádek. Vytýčili v něm tovaryšům pevná pravidla, kterými se měli řídit. Tovaryš po příchodu do města nesměl kontaktovat mistra přímo, nýbrž si musel zapsat za tři krejcarů své jméno v hospodě (šenku), kde se konaly pravidelné schůze tovaryšstva. Pokud si poté tovaryš nevybral mistra sám, byl mu přidělen. Schůze byly svolávány po čtyřech týdnech a na každé se vybíral stálý poplatek dva krejcarů za člena. Vybrané peníze byly používány na výpomoc v případě onemocnění tovaryše či na uhrazení nákladů v případě jeho úmrtí. Každou neděli o dvanácté hodině se musel tovaryš hlásit v hospodě a byla mu nabízena práce. Pokud se opozdil, zaplatil pokutu do tovaryšské pokladnice. Pokuta mu byla vyměřena i v případě, že přišel na schůzi se zbraní, bouchal do stolu, vylil pivo, mluvil bez vyzvání, nebo když opustil schůzi bez povolení. Pokutován byl i v případě, že pomlouval mistra, dělal dluhy, hrál v hospodě kostky či karty, popral se nebo se opil. Tolik stručný výčet z tovaryšských artikul, jež byly tovaryšům předčítány při každé jejich schůzi.²⁶⁵

Peckovští mlynáři a pekaři získali cechovní artikule od stejnojmenného jičínského cechu, kterému do roku 1710 podléhali.²⁶⁶ Prvními cechmistry se stali mlynář Jan Beran a pekař Adam Špičan, oba vyučení v Jičíně. V cechu byli sdruženi i krupaři a perníkáři. V prvním roce existence bylo do cechu přijato 26 cechovních mistrů z celého panství.²⁶⁷ Mlynářský mistr musel krom smílání mouky a dělání krup umět stavět mlýny, jezy, mosty, pily a zajišťovat břehy vodních toků. Mistři odevzdávali do cechovní pokladnice za přijetí 7

²⁶³ SOkA Jičín, Cech spojených řemesel Pecka, Kniha matky pokladnice cechu spojených řemesel 1674–1897, inv. č. 3, nefol.

²⁶⁴ *Tamtéž*, nefol.

²⁶⁵ SOkA Jičín, Cech spojených řemesel Pecka, Artikule tovaryšstva sedmera řemesel 1716, bez inv. č./přirůstek, nefol.

²⁶⁶ Jičínská cechovní statuta vycházela ze statut pardubických. SOkA Jičín, Cech mlynářský a pekařský Pecka, Opis artikul jičínského cechu mlynářského pro cech peckovský 1710, inv. č. 1, nefol.

²⁶⁷ SOkA Jičín, Cech mlynářský a pekařský Pecka, Kniha mistrovská 1710–1767 (1790), inv. č. 3, nefol.

zlatých, dvě libry vosku a jedno vědro piva. Privilegovaní mistrovští synkové platili pouze 4 zlaté 40 krejcarů. Stanovený poplatek byl splácen v pravidelných každoročních splátkách.²⁶⁸ V mistrovské knize byly evidovány poplatky za povolení péct chleba na prodej. Od roku 1779 z rozhodnutí purkrabího byl cechmistr pouze jeden – z peckovského panství. Pro nezájem spravovat cechovní pokladnici bylo mistrům z radimského panství toto právo odňato.²⁶⁹

Mezi řemeslníky v Pecce bylo nejvíce tkalců a punčochářů. Z činnosti cechu punčochářů se nedochoval žádný písemný materiál, krom výše uvedeného záznamu o jeho založení a pozdější z roku 1797 popisující jeho zrušení. Tehdy se poslední cechmistr punčochářský Josef Marx vzdal funkce z důvodu nemoci. Veškeré cechovní věci (konvice, pokladna, příkrov na máry, fakule, korouhev) byly prodány ve veřejné dražbě a získané peníze byly odevzdány krajské komisi do Jičína. Z písemností tkalcovského cechu zbylo pro 18. století pouze torzo. K významnějším dokumentům fondu patří artikule, jež peckovští tkalci převzali ze Dvora Králové,²⁷⁰ kniha učedníků vedená v letech 1725–1830 a knížka pro potřeby mladých tkalců, vydaná roku 1759 Karlem Löwem, pozdějším purkmistrem a tkalcovským mistrem. Tereziánský katastr uvádí deset tkalců a soupis obyvatel z roku 1797 ještě o pět více. S mezulány jich bylo celkem čtyřiaadvacet.²⁷¹

Naopak řezníků bylo v Pecce poměrně málo. Roku 1736 byli pouze čtyři, tereziánský katastr je nezmiňuje vůbec a k roku 1797 jich soupis obyvatel městečka zaznamenává šest.²⁷² Řeznický cech vznikl v Pecce až roku 1753. Artikule převzali peckovští řezníci od novopackého cechu.²⁷³ Do mistrovské knihy bylo v roce založení cechu zapsáno šestnáct řezníků z celého panství. Do cechovní pokladny za mistrovskou hodnost skládali 7 zlatých či 3 zlaté 30 krejcarů podle výše uvedeného sociálního postavení.²⁷⁴ Na výučních listech se dochovaly velmi pěkné cechovní pečeti.²⁷⁵

²⁶⁸ SOKA Jičín, Cech mlynářský a pekařský Pecka, Kniha mistrovská 1730–1852, inv. č. 4, nefol.

²⁶⁹ *Tamtéž*, f. 1.

²⁷⁰ SOKA Jičín, Cech tkalců Pecka, Pravidla cechu tkalcovského nedat., inv. č. 1, nefol.

²⁷¹ *Tereziánský katastr český* – Rustikál (kraje K – Ž), (edd.) Jiří RADIMSKÝ – Miroslav TRANTÍREK, Praha 1966, s. 178–179 a SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, f. 2–3.

²⁷² SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 14 a *tamtéž*, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, f. 2–3.

²⁷³ SOKA Jičín, Cech řezníků Pecka, Cechovní artikule 1753, inv. č. 1, nefol.

²⁷⁴ *Tamtéž*, Kniha mistrovská 1753–1864, inv. č. 3, nefol.

²⁷⁵ *Tamtéž*, Výuční listy 1777–1850, inv. č. 5.

Císařským patentem z roku 1859 byly cechy definitivně zrušeny a na jejich místě vznikly společenstva.

3.5 Farní správa a škola

Neodmyslitelnou součástí života poddanského městečka v 17. a 18. století byl kostel a fara, což dokládají zápisy v radních manuálech. Nejstarší zmínka o existenci fary v Pecce je doložena k roku 1365, kdy došlo k ustavení peckovského faráře Martina Dlúhého na místo zemřelého Smila.²⁷⁶ Rozvoj farnosti byl vždy přímo závislý na štedrých donacích vrchnosti. Proto když se ujala panství duchovenská správa kartuziánů, dostalo se peckovské faře nebývalé podpory.

Poslední peckovský evangelický farář Kryštof Steinberger z Altsteinu přestoupil po Bílé Hoře na katolickou víru a jeho žena, které se musel oficiálně zříci, se stala pouhou posluhovačkou na faře. Na základě nedatovaného opisu soupisu nově obrácených z Hradeckého kraje, který sepsala reformační komise ve složení Rudolf Roder z Felsburku a Mikuláš ze Schönfeldu, bylo na panství Radim a Pecka 480 katolíků a žádný nekatolík. Eliška Čaňová tuto závěrečnou zprávu komise odatovala rokem 1652.²⁷⁷

Od poloviny 18. století byla kázání v kostele vedena dvojjazyčně – německy i česky. Při slavnostních událostech byla při mši dvě kázání, jedno německé a druhé české.²⁷⁸ Pecku spravovanou duchovenskou vrchností navštívili jezuité pouze třikrát. Poprvé roku 1743, kdy se zaměřili na vyhlazování knih a předmětů na zámku a v jeho okolí, spojených se jménem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic. Podle peckovské pamětní knihy měl být členem druhé jezuitské vizitace páter Koniáš. Naposledy přijeli jezuité do Pecky roku 1768 a po dobu čtrnácti dní vedli na náměstí kázání v provizorně

²⁷⁶ *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim I./2*, (ed.) Josef EMLER, Praha 1874, s. 65.

²⁷⁷ *Nejstarší zpovědní seznamy 1628–1670 III*, (ed.) Eliška ČAŇOVÁ, Praha 1983, s. VIII a 289. František ČÍP tvrdí ve stati *Náboženství a církevní poměry na Novopacku*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu, díl II., Nová Paka 1927 na s. 577, že na katolickou víru bylo k roku 1652 obráceno na peckovském panství 868 nekatolíků, ale pramen, z kterého jeho tvrzení vychází, neuvádí.

²⁷⁸ Dvě kázání při mši se konaly u příležitosti slavnostního vysvěcení křížové cesty roku 1773. První (německé) proběhlo brzy ráno mezi sedmou a osmou hodinou a druhé (české) začalo v půl deváté ráno a trvalo zhruba hodinu. SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 79.

postavené kapli. Na upomínku této návštěvy nechali postavit v městečku památný kříž.²⁷⁹

Roku 1699 byla na místě staré fary vystavěna nová farní budova. Její přízemní část byla kamenná a horní patro dřevěné. V době přestavby pobýval farář Tobiaš Kern čtvrt roku v místní škole.²⁸⁰ Tato fara sloužila svému účelu až do roku 1830, kdy vyhořela a na jejím místě byla postavena fara současná.²⁸¹ Vodovod byl k faře přiveden z města roku 1761.²⁸²

Daleko významnějším stavebním počinem ze strany vrchnosti však byla výstavba jednolodního chrámu sv. Bartoloměje, která byla zahájena za převora Josefa Kabrta roku 1748.²⁸³ Chrám byl vystavěn na místě starého kostela, o jehož podobě toho příliš nevíme. Dochovalo se pouze několik zmínek o jeho vnitřních úpravách. Roku 1686 daroval kostelu hrubý oltář peckovský sládek Jiří Klykar a krucifix vyhotovil vrchlabský řezbář Punčocha za 3 zlaté. Na hlavním oltáři stávaly figury sv. Bartoloměje a sv. Jana Křtitele, jež byly posléze přeneseny do nového kostela a umístěny na zpovědnice.²⁸⁴ A roku 1701 byl starý kostel obdařen posvěceným obrazem Panny Marie. K svatomariánskému a svatováclavskému oltáři nechal farář Jan Antonín Petrš roku 1738 vyrobit u královedvorského řezbáře Jana Kašpárka ještě oltář sv. Jana Nepomuckého. Ve starém kostele se jednalo v pořadí již o čtvrtý oltář. Stavba nového kostela sv. Bartoloměje v letech 1748–1753 stála 9703 zlatých 51 krejcarů, které uhradila vrchnost z peckovských důchodů (příjmů). Ke splacení stavby došlo až roku 1760 za převora Jana Nepomuka Egrera.²⁸⁵ Roku 1757 byl kostel od Václava Kramolína barokně vymalován. Na stropě kostela vyobrazil vedutu městečka, na níž je zachycena dobová podoba Pecky s dominantou kostela a zámku.²⁸⁶ Do krypty kostela byli pohřbíváni valdičtí převorové i někteří peckovští faráři.²⁸⁷

²⁷⁹ Tamtéž, s. 76.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 13.

²⁸¹ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 100.

²⁸² SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 73.

²⁸³ Antonín CECHNER, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese novopackém*, Praha 1909, s. 137–142.

²⁸⁴ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 14.

²⁸⁵ *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, založena 1836, s. 12 – uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce.

²⁸⁶ Jaromír GOTTLIEB, Barbora KLIPCOVÁ (edd.), *Kartouza ve Valdicích – uzamčený svět*, část I. Historie kláštera 1627–1782, Průvodce výstavou, Jičín 2008, s. 76, 140.

²⁸⁷ V kostele byli pohřbeni pouze převorové, kteří ve funkci zemřeli. Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 76.

Během 18. století došlo v rámci peckovské farnosti k zvýšené výstavbě sakrálních staveb. Ve Vidonicích byl postaven roku 1666 nejprve dřevěný kostel sv. Jana Křtitele, který byl roku 1736 nahrazen barokní kamennou stavbou. Na místo dřevěné kaple ve Stupné byl vystavěn roku 1719 jednolodní bezvěžový kostel sv. Maří Magdalény s půlkruhovým uzavřeným přebystářem. O rok později se začalo se stavbou kostela sv. Víta v Borovnici, která vyšla vrchnost na 5947 zlatých. Ve Vidochově byla roku 1726 založena pouze kaple, dnešní kostel sv. Andělů Strážců pochází až z roku 1879.²⁸⁸

Pod správu peckovské fary patřil i filiální kostel sv. Jiří v Radimi. Peckovský duchovní do Radimi pravidelně dojížděl. Teprve roku 1742 byl kostelu přidělen stálý kaplan. V roce 1765 bylo radimské kaplanství povýšeno na farnost. Prvním radimským farářem se stal Johann Donth, který předtím již od roku 1753 zastával místo zdejšího kaplana. Po jeho odchodu na Pecku nastoupil v Radimi farář Karel Gottman.²⁸⁹

Hranice peckovské farnosti se zdaleka nekryly s hranicemi panství. Do působnosti farnosti na území peckovského panství patřily městečko Pecka a obce Lhota, Staňkov, Bělá, Radkyně, Stupná, Vidonice, Borovnice. Z panství bělohradského jí podléhaly obce Uhliře, Dolní a Horní Javoří, Arnoštov, Bukovina a z miletínského panství pouze obec Kal. Stav byl zaznamenán k roku 1765 po osamostatnění Radimi.²⁹⁰ Tehdy již k farnosti nepatřily ani osady Vřesník, Černín a kostel na Byšičkách, které byly odtrženy roku 1717.²⁹¹

Významnou osobností první poloviny 18. století byl v městečku farář Jan Antonín Petrš, který se proslavil především podporou kultu sv. Jana Nepomuckého, jemuž nechal zasvětit i jeden ze čtyř oltářů ve starém kostele. Úspěšně se po dvacet let potýkal s finančními problémy fary. Z vlastních příjmů si zajišťoval duchovní kaplany a pomocníky, neboť na ně nedostával žádný příspěvek, kromě tolaru ročně z městské kasy. Z tohoto důvodu byl

²⁸⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 32 a Jaromír GOTTLIEB, Barbora KLIPCOVÁ (edd.), *Kartouza ve Valdicích – uzavřený svět*, část I. Historie kláštera 1627–1782, Průvodce výstavou, Jičín 2008, s. 76, 139–140.

²⁸⁹ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 28 a *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, založena 1836, od s. 102 nepaginována – uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce.

²⁹⁰ František ČÍP, *Náboženství a církevní poměry na Novopacku*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu, díl II., Nová Paka 1927, s. 579–580.

²⁹¹ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 34.

sloužen i menší počet mší.²⁹² Roku 1738 byl farář Petrš pochován pod věží kostela a v poslední vůli odkázal farnosti 400 zlatých, z kterých měla být část dána na náklady spojené se sloužením dvanácti mší u oltáře sv. Jana Nepomuckého a na pravidelné rozsvěcení světla u tohoto oltáře.²⁹³

Rovněž farář Jakub Beneš řešil nedostatek financí vyplacením kaplanů z vlastních zdrojů. Ke zlepšení tohoto stavu přispělo zavedení trojí roční ofěry (velikonoční, svatodušní, vánoční) roku 1742 i poskytnutí Vágnerovské fundace roku 1743. Purkmistr Josef Vágner odkázal v závěti 100 zlatých obci, která byla povinna vyčlenit z této částky peněžní obnos na deset mší. Za každou mši se počítalo asi 30 krejcarů. Faráři Jakubu Benešovi se zdála tato suma nízká, a podal stížnost k vrchnosti. Ta rozhodla ve prospěch faráře. Částka na jednu mši byla navýšena o 15 zlatých, navíc dostal kostel přídavek na nákup svíček a na víno.²⁹⁴ Od roku 1750 obdrželi faráři novou taxu, zvanou štola.²⁹⁵ Finanční situace farnosti se na základě fundací, tax, ale i větších dotací ze strany vrchnosti postupně zlepšovala. V roce 1772 již farář sloužil pro městečko ročně 55 mší svatých.²⁹⁶

Ke dvěma zásadním událostem došlo za faráře Václava Saxe v letech 1753–1758. Z jeho úsilí a za podpory purkrabího Jana Jiřího Geislera byla faře navrácena roku 1754 zádušní louka, která byla téměř šestnáct let v užívání kostelníků.²⁹⁷ Od roku 1756 bylo zavedeno placení extra ordinari státu ze zádušních pozemků, které ročně činilo 6 zlatých 38 krejcarů. Farář byl povinen si na základě nařízení vrchnosti ohradit farní dvůr.²⁹⁸

Za faráře Matouše Egrera v letech 1758–1765 se peckovská fara těšila velké přízni vrchnosti, neboť převorem valdické kartouzy byl jeho bratr Jan Nepomuk Egrer. Faře byla postoupena obecní chmelnice v letech 1758–1763. Matouš Egrer rozšířil zádušní pozemky u hřbitova a nechal roku 1761 přivést k faře vodu. Ve válečném roce 1762 musel odevzdat magacín ze všech kostelů

²⁹² SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 49.

²⁹³ *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, založena 1836, od strany 102 nepaginována – uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce.

²⁹⁴ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 50 a *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, založena 1836, s. 74 – uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce.

²⁹⁵ *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, založena 1836, s. 102 – uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce.

²⁹⁶ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 52.

²⁹⁷ *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, založena 1836, s. 74 – uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce.

²⁹⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 35.

(Radim, Stupná, Borovnice), polí a luk, což v penězích činilo celkem 118 zlatých 23,5 krejcaru.²⁹⁹

Roční příjmy peckovské fary za převora Jana Červinka po roce 1765 byly tvořeny především z peněžních a naturálních dávek odváděných jednotlivými farními osadami (Pecka, Lhota, Staňkov, Bělá, Radkyně, Stupná, Borovnice, Vidonice, Uhlíře, Dolní i Horní Javoří, Arnoštov, Bukovina, Kal). Celkový roční příjem byl 56 korců žita, 56 korců ovsa, hotových peněz 12 zlatých 3 krejcare. Z vrchnostenské kanceláře dostávala fara dotaci ve výši 100 zlatých ročně, za tři mše na Byšičkách na konci dubna získal farář 17 zlatých. Z peckovského pivovaru šlo na faru 6 sudů a dvě vědra piva a z každé várky obyčejného piva 2 vědra a 2 větele sladu. Ze zádušního lesa dovezli sedláci na faru v rámci robotních povinností 34 sáhů měkkého a 6 sáhů tvrdého dřeva, za 100 zlatých. Zádušních polí a luk bylo celkem 24 korců a z jejich pronájmu bylo získáno 48 zlatých. Faře patřil rovněž výnos ze štol, ofěry a koledy. Jako úhradu ušlých zisků, způsobených oddělením bývalé filiální radimské farnosti, bylo peckovskému faráři vyplaceno vrchností 50 zlatých a zvýšen přiděl piva o 10 sudů, dále dostával ještě z panství peckovského 1 korec pšenice, 1 korec hrachu a z bělohradského důchodu 17 zlatých. Celkový roční příjem v roce 1771 činil 1236 zlatých 9 krejcarů.³⁰⁰ Štol, ofěry a koledy nebyly pouze příjmy pro vlastní potřeby faráře, ale byly rozděleny na výdaje na školu, pro zaopatření nemocných, na vyplácení kaplanů a na další výdaje spojené se správou farnosti.

Na peckovské faře krom faráře a jeho posluhovačky působili při kostele tři kostelníci, kteří byli zproštěni robotních povinností a ročně měli nárok na tři sáhy dříví, které si dopravovali na vlastní náklady. O svátcích obdrželi od kostela stálý poplatek. Rovněž tři zvoníci byli zbaveni placení robotních peněz. Od obce dostávali při obecních schůzích 6 krejcarů a k tomu měli výnos z koledy na zelený čtvrtek ve městěčku i na vesnicích. Po výstavbě obecního umíráčku roku 1718 přišli o příjmy ze zvonění umíráčku v kostele, neboť lidé si na tento obecní zvonili sami.³⁰¹ Kalkant, který celoročně šlapal

²⁹⁹ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 25, 27.

³⁰⁰ František ČÍP, *Náboženství a církevní poměry na Novopacku*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu II, Nová Paka 1927, s. 580 a SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 35.

³⁰¹ *Tamtéž*, s. 15.

v kostele měchy varhan, měl odpuštěny robotní peníze a při pohřbech a oddavkách dostával za requiem 3 krejcary.³⁰²

Převorové podporovali kromě výstavby kostelů na farnosti i zhotovování soch svatých, zejména patronů řádu. Nemalými peněžními příspěvky podporovaly tuto činnost v městečku rovněž cechy, někteří movitější jedinci a obec. Příkladně socha Panny Marie na náměstí vznikla na obecní náklady roku 1694 za purkmistra Jiřího Černého. Na jejím místě byla roku 1720 postavena socha Panny Marie na korintském sloupu s osmibokým zábradlím, na jehož rozích byly umístěny sochy světců: sv. Josefa, sv. Jana Nepomuckého, sv. Kateřiny, sv. Šebestiána, sv. Víta, sv. Václava, sv. Floriana a sv. Barbory.³⁰³ Na sochu přispěly peckovské cechy, záduší a obec ze soudních pokut. Celkem bylo od různých subjektů vybráno 239 zlatých 2 krejcary a tato sbírka pokryla celkové náklady.³⁰⁴ Převor Josef Kabert nechal roku 1750 zhotovit sochu sv. Josefa, která pocházela z dílny hluchého kameníka Františka Brázdy z Kutné Hory. Tento řezbář vytesal i sochu Panny Marie na mostě u zámku. Práce na ní byly ukončeny až roku 1760, k jejímu vysvěcení došlo až o čtyři roky později převorem Janem Červinkou.³⁰⁵ Veškerá svěcení soch byla vždy spojena s příjezdem převora či jeho zástupce a s patřičnými oslavami. Výše uvedené sochy stojí v městečku dodnes.

Další dobovou záležitostí bylo stavění křížů při cestách, na farních i obecních pozemcích se souhlasem a s posvěcení faráře. Kříže byly pořizovány z donací soukromých osob, obce i školy.³⁰⁶ Jedna z posledních velkých slavností, která souvisela s vysvěcením křížové cesty na peckovském hřbitově, vznikla z podnětu faráře Johanna Dontha roku 1773. Sochy použité na této cestě byly zasazeny do hřbitovní zdi a jejich autorem byl pražský řezbář Josef Ledr.³⁰⁷ Kromě předmětů sakrálních světil farář výjimečně i předměty světské, což dokazuje posvěcení nového pivovarského kotle roku 1765.

³⁰² SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 55–56.

³⁰³ SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11. s. 75.

³⁰⁴ Část soudní pokuty směřovala na stavbu sochy Panny Marie na náměstí. SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 73.

³⁰⁵ *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, založena 1836, s. 35 – uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce.

³⁰⁶ SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 72–79.

³⁰⁷ *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, založena 1836, s. 15, 37 – uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce.

Tolik k činnosti peckovské farnosti a nyní několik řádků k peckovské škole, která patří na Novopacku mezi nejstarší. V pramenech bývá často označována jako škola farní, neboť z farních příjmů jí plynulo nejvíce peněžních prostředků. Učitele na doporučení obce a faráře dosazovala vrchnost. První zmínka o škole v peckovských městských knihách z roku 1678 souvisí se jmenováním Fridricha Holzbechra st. učitelem.³⁰⁸

Fridrich Holzbecher pocházel z Vidonic a nastoupil po smrti učitele Jana Vágnera.³⁰⁹ Učitelskou práci vykonával na Pecce přes čtyřicet let. Za jeho působení byla z rozhodnutí kartuziánské vrchnosti roku 1697 vystavěna škola před kostelem.³¹⁰ Při stavbě nového kostela roku 1751 byla tato škola zbořena a nová budova vyrostla za severní hřbitovní zdí.³¹¹ Teprve roku 1794 byla vystavěna nová škola poblíž kostnice, kde nyní stojí budova bývalé záložny, čekající na nutnou rekonstrukci. Fridrich Holzbecher byl jmenován městským písařem a obě funkce vykonával současně, podobně tak činil i v sedmdesátých letech 18. století učitel František Beneš.³¹² Holzbechrovým nástupcem se stal roku 1718 jeho syn Josef Holzbecher. Dalšími učiteli při peckovské farní škole byli: Josef Sturm z Borovnice 1720–1734, Josef Haláček 1734–1737, Alexander Luňák 1737–1753, jeho syn Jan Luňák 1753–1765, František Beneš 1765–1778 a František Jung 1778–1785.³¹³

V polovině 18. století pobíral učitel poplatek za vyučování, tzv. sobotales. K jeho příjmům patřilo ročně pět koled v městečku (tříkrálová, na sv. Řehoře, na posvícení, na sv. Martina, na sv. Mikuláše) a tři koledy na vesnicích. Učitel hrál rovněž v kapele, která se účastnila různých církevních obřadů, za což měl 12 zlatých ročně.³¹⁴

Příjmy školy ve stejném období pramenily z několika zdrojů. Vrchnost na školu přispívala zejména v naturáliích. Od osad na panství získala škola 30 zlatých, z fundací 5 zlatých, od kostela 2 zlaté 10 krejcarů, ze štoly 78 zlatých, z koled 52 zlatých 15 krejcarů, z bělohradské renty 8 zlatých 11 krejcarů a 2 zlaté z prodeje dřeva. Celkový roční příjem školy přepočítaný na

³⁰⁸ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 14.

³⁰⁹ Jako učitel byl Jan Vágner označován v matrice od roku 1674. SOA v Zámrsku, Sběrka matrik – FÚ Pecka, Matrika NOZ 1655–1718, sign. 124–1.

³¹⁰ SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1622–1800, inv. č. 1, f. 72v.

³¹¹ Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 100.

³¹² SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha přijatých měšťanů 1707–1850, inv. č. 9, f. 33r a 199r.

³¹³ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 57.

³¹⁴ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha I., inv. č. 4, s. 33.

peněžní jednotky se pohyboval kolem 220 zlatých.³¹⁵ K peckovské farní škole byly přiškoleny osady spadající k farnosti, ale od sedmdesátých let 18. století docházelo k jejich postupnému odštěpování, z důvodu budování nových vesnických škol, například v Radkyni či Bělé. Daleko větší nárůst vesnických škol přichází až ve století devatenáctém.³¹⁶

³¹⁵ SOKA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 36.

³¹⁶ Antonín STURM, *Školství*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu, díl III., Nová Paka 1929, s. 613–615.

4. ZÁVĚR

Diplomová práce na základě městského pramenného fondu poodhalila správu Pecky za kartuziánů v letech 1627–1782 a došla tak svého naplnění. Každá kapitola přináší nové historické poznatky a doposud nikým necitované prameny. V části práce zabývající se vrchnostenskou správou bylo překvapujícím zjištěním, že na místo jednoho urbáře peckovského panství z roku 1716 se jedná o urbáře dva, z nichž starší nedatovaný se podařilo i přibližně časově zařadit.³¹⁷ Písemné prameny z různých fondů přispěly alespoň částečně k zrekonstruování činnosti vrchnostenské kanceláře v Radimi, z jejíž původní registratury se dochovalo jen torzo písemností.

Odborně nejnáročnější byl text věnující se městským knihám. V rámci příslušné kapitoly došlo nejprve k jejich rozdělení do dvou skupin podle způsobu vzniku a následně bylo přikročeno k jejich vlastnímu popisu. Nové označení knih bylo nezbytností, neboť názvy uvedené v inventáři z roku 2002 převzaly jeho autorky z názvů, kterými byly knihy označeny při tvorbě registratury ve dvacátých letech 20. století. Na místě je i zamyšlení nad zavádějícím názvem fondu, neboť Pecka podle veškerých dochovaných písemností statut města v průběhu svého historického vývoje nikdy nevlastnila a v německých i českých textech je důsledně označována jako městečko či městys.

Bezesporu významným přínosem byly objevy učiněné při procházení fondů Národního archivu. V salbuchách byl objeven opis peckovského trhového privilegia z roku 1562, o kterém se doposud nezmiňovaly žádné prameny ani literatura.³¹⁸ Ve fondu Staré manipulace byla nalezena nejstarší dochovaná přitištěná městská pečeť z roku 1736.³¹⁹

Tolik stručný výčet nejzásadnějších přínosů práce, která je v rámci novopackého a jičínského regionu první vlaštovkou. Na závěr nezbývá než doufat, že vynaložené úsilí nebylo zbytečné a tato podrobná studie obohatí čtenáře o nové poznatky, tak jako práce na ní obohatila novými zkušenostmi samotnou autorku.

³¹⁷ SOA v Zámrsku, Velkostatek Kumburk, Urbář panství Pecka 1716, inv. č. 3.

³¹⁸ NA Praha, Salbuchy 1527–1832, Majestatia Bohemica 1560–1570, inv. č. 287, f. 71.

³¹⁹ NA Praha, Stará manipulace, *Podklady pro konfirmaci jarmarků a trhů 1737*, karton č. 1768, inv. č. 2694, sign. 106/P5.

5. SOUPIS PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY

Národní archiv Praha

Archivy zrušených klášterů za Josefa II. (AZK) – Řád kartuziánů Valdice

Inv. č. 1292 – Listina Albrechta z Valdštejna 1627

Inv. č. 1294 – Konfirmační listina Ferdinanda II. 1635

Inv. č. 1295 – Konfirmační listina Ferdinanda III. 1651

Inv. č. 1298 – Konfirmační listina Karla VI. 1719

Inv. č. 1301 – Konfirmační listina Marie Terezie 1752

Salbuchy

Inv. č. 287 – Majestatia Bohemica 1560–1570

Stará manipulace

Inv. č. 2694, sign. 106/P5, karton č. 1768 – Podklady pro confirmaci jarmarků a trhů 1737

Státní oblastní archiv v Zámrsku

Sbírka matrik – Farní úřad Pecka

Sign. 124–1 – Matrika NOZ 1655–1718

Velkostatek Kumburk

Inv. č. 3 – Urbář panství Pecka 1716

Státní okresní archiv Jičín

Archiv města (AM) Pecka

Inv. č. 1 – Radní manuál 1622–1800

Inv. č. 4 – Pamětní kniha I.

Inv. č. 5 – Pamětní kniha II.

Inv. č. 6 – Kniha smluv a protokolů 1675–1801

Inv. č. 7 – Kniha trhov I. 1651–1803

Inv. č. 8 – Trhová kniha III. 1714–1803

Inv. č. 9 – Kniha přijatých měšťanů 1707–1850

Inv. č. 10 – Kniha svatebních smluv 1708–1802

Inv. č. 11 – Radní manuál 1722–1817

Inv. č. 12 – Kniha testamentů 1728–1804

Inv. č. 13 – Kniha cirkulářů 1780–1800

Inv. č. 46 – Kniha berní a dávek 1758

Inv. č. 45 – Matrika obecní 1832

Inv. č. 49 – Konfirmační listina Josefa II. 1786

Inv. č. 50 – Konfirmační listina Františka II. 1798

Inv. č. 136 – Kniha pro zvláštní obecní pořádnost

Cech mlynářský a pekařský Pecka

Inv. č. 1 – Opis artikul jičínského cechu mlynářského pro cech peckovský 1710

Inv. č. 3 – Kniha mistrovská 1710–1767 (1790)

Inv. č. 4 – Kniha mistrovská 1730–1852

Cech řezníků Pecka

Inv. č. 1 – Cechovní artikule 1753

Inv. č. 3 – Kniha mistrovská 1753–1864

Inv. č. 5 – Výuční listy 1777–1850

Cech spojených řemesel Pecka

Inv. č. 3 – Kniha matky pokladnice cechu spojených řemesel 1674–1897

Inv. č. 2 – Opis artikulí cechu kovářského a kolářského Starého Města Pražského bez
inv.č./přírůstek – Artikule tovaryšstva sedmera řemesel 1716

Cech tkalců Pecka

Inv. č. 1 – Pravidla cechu tkalcovského b.d.

Obecná škola měšťanská Pecka

Inv. č. 1 – Pamětní kniha farní školy 1788–1853

Cech krejčovský Radim

Inv. č. 2 – Mistrovská kniha 1777–1855

Cech mlynářský a pekařský Radim

Inv. č. 1 – Cechovní artikule 1792

Cech spojených řemesel Radim

Inv. č. 1 – Cechovní artikule 1765

Místní národní výbor (MNV) Valdice (neuspořádaný fond)

Pamětní kniha

Římskokatolický farní úřad v Pecce

Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums 1836

EDICE PRAMENŮ

Analecta cartusiana 185:2, Monasticon cartusiense II, edd. Gerhard SCHLEGEL – HOGG James, Salzburg 2004.

Archiv český XXXI., Desky provolací (1380–1394), ed. Gustav FRIDRICH, Praha 1921.

Berní rula 12, Hradecký kraj I, ed. Václav PEŠÁK, Praha 1951.

Codex juris municipalis regni Bohemiae IV/1–3, ed. Antonín HAAS, Praha 1954–1961.

Libri civitatis I, Pamětní kniha města České Lípy 1461–1722, ed. Ivana EBELOVÁ, Ústí nad Labem 2005.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim I./2, ed. Josef EMLER, Praha 1874.

Nejstarší zповědні seznamy 1628-1670 III, ed. Eliška ČAŇOVÁ, Praha 1983.

Prameny k dějinám třicetileté války, Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra v Praze VII (1643–1645), ed. Václav LÍVA, Praha 1955.

Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum I, ed. Josef EMLER, Praha 1870.

Tereziánský katastr český – Dominikál 3, (edd.) Pavla BURDOVÁ – Dagmar CULKOVÁ – Eliška ČAŇOVÁ – Marie LIŠKOVÁ – František RATOJAL, Praha 1970.

Tereziánský katastr český – Rustikál (kraje K–Ž), edd. Jiří RADIMSKÝ – Miroslav TRANTÍREK, Praha 1966.

LITERATURA

CECHNER Antonín, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese novopackém*, Praha 1909.

BRIQUET Charles M., *Les Filigranes. Dictionnaire historique des Marques du Papier I–IV*, Hildesheim–Zürich–New York 1991.

ČAREK Jiří, *Městské knihy a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956.

ČAREK Jiří, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985.

ČECHOVÁ Gabriela, *K otázkám archivní metodiky*, Archivní časopis 4, 1954, s. 6–14.

- ČÍP František, *Cechovní zřízení*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu II, Nová Paka 1927, s. 613–656.
- ČÍP František, *Peckovské soudnictví*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu II, Nová Paka 1927, s. 600–613.
- ČÍP František, *Náboženství a církevní poměry na Novopacku*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu II, Nová Paka 1927, s. 553–599.
- DĚDKOVÁ Lidmila, *Ochranná a municipální města v Čechách*, SAP 28, 1978, s. 292–355.
- DVORSKÝ František, *Založení kláštera valdického Albrechtem z Valdštejna*, ČMKČ 75, 1901, s. 179–204.
- ENGELMAN Rafael, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921.
- ENGELMAN Rafael – ČÍP František, *Osady na Novopacku*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu III, Nová Paka 1929, s. 102–208.
- GOTTLIEB Jaromír – KLIPCOVÁ Barbora (edd.), *Kartouza ve Valdicích - uzamčený svět, Historie kláštera 1627–1782*, Průvodce výstavou, Jičín 2008.
- HLAVÁČEK Ivan, *Úvod do latinské kodikologie*, Praha 1994.
- HLEDÍKOVÁ Zdeňka – JANÁK Jan – DOBEŠ Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.
- JANÁČEK Josef, *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*, Praha 1961.
- JENŠOVSKÝ Bedřich, *O patrimoniální správě v zemích českých*, in: O našich městech a patrimoniích a o správě obecních archivů, (red.) Václav VOJTÍŠEK, Praha 1934, s. 35–56.
- KUČA Karel, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku 5*, Praha 2002, s. 87–91.
- NOVÝ Rostislav, *Poddanská města a městečka v předhusitských Čechách*, ČČH XXI, 1973, s. 73–108.
- ORTH Jan – SLÁDEK František, *Topograficko-statistický slovník Čech*, Praha 1870.
- Ottův slovník naučný V*, Praha 1892, s. 10–12; *Ottův slovník naučný XIV*, Praha 1899, s. 260–263.
- PROFOUS Antonín, *Místní jména v Čechách jejich vznik, původní význam a změny III*, Praha 1951.
- RAMEŠ Václav, *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*, Praha 2005.
- ROEDL, Bohumír, *Vademecum městské správy v Lounech v letech 1573–1727*, Louny 2004.
- STURM Antonín, *Školství*, in: Novopacko. Vlastivědná monografie okresu III, Nová Paka 1929, s. 550–637.
- SULITKOVÁ Ludmila, *Vývoj městských knih v Brně ve středověku*, in: Práce z Archivu AV 17, Praha 2004.
- ŠIMEK Tomáš (red.), *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*, Praha 1989.
- ŠTŮVÍČEK Ivan (red.), *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.–20. století pro potřeby historiografie*. Archivní správa MV ČR, Praha 2002.
- VLČEK Pavel – SOMMER Petr – FOLTÝN Dušan, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997.
- VOJTÍŠEK Václav, *Z právních dějin československých měst*, in: O našich městech a patrimoniích a o správě obecních archivů, (red.) tentýž, Praha 1934, s. 3–34.
- WINTER Zikmund, *Český průmysl a obchod v XVI. věku*, Praha 1913.
- ZUMAN František, *Filigrán mimoňský a haberský*, PA 33, 1923.
- ZUMAN František, *České filigrány XVII. století*, PA 35, 1926–1927.
- ZUMAN František, *České filigrány XVIII. století*, Rozpravy České akademie věd a umění, č. 78, 1932.
- ZUMAN František, *České filigrány XIX. století*, Rozpravy České akademie věd a umění, č. 81, 1934.

INTERNETOVÉ ODKAZY

Oficiální internetové stránky městečka Pecky – úvodní strana, cit. 29. 7. 2009. Dostupné z URL: <http://www.obec-pecka.cz/>.

Radim za Albrechta z Vladštejna a kartuziánů, Historie obce, Radim 2007, cit. 29. 7. 2009. Dostupné z URL: <http://www.obec-radim.cz/index.php?page=30>.

Wasserzeichensammlung Piccard, Landesarchiv Baden-Württemberg, Hauptstaatsarchiv Stuttgart – Bestand J 340, cit. 28. 5. 2009. Dostupné z URL: <http://www.piccard-online.de/start.php>.

6. SEZNAM ZKRATEK

AČ – Archiv český
AM Pecka – Archiv města Pecka (archivní fond)
AV – Akademie věd
AZK - Archivy zrušených klášterů za Josefa II. (archivní fond)
b.d. – bez data
cit. – citováno
ČČH – Československý časopis historický
ČMKČ – Časopis Musea království českého
č.p. – číslo popisné
d. – denár
ed. či **edd.** – editor či editoři
f. – folio
fasc. – fascikl
FÚ – Farní úřad
inv. č. – inventární číslo
kol. – kolektiv
kr. – krejcar
l. – libri
Matrika NOZ – Matrika narozených, oddaných, zemřelých
ml. – mladší
mm – milimetr
MNV – Místní národní výbor
NA – Národní archiv
nefol. – nefoliováno
o. – obec
PA – Památky archeologické
r – recto
red. – redigoval
s. – strana
SOA – Státní oblastní archiv
SOkA – Státní okresní archiv
SAP – Sborník archivních prací
sign. – signatura
st. – starší
sv. – svazek
tab. – tabulka
URL – Uniform Resource Locator (jednotná lokace zdrojů)
v – verso
zl. – zlatý

7. JMENNÝ REJSTŘÍK

Prostý rejstřík uvádí jen plné jméno bez dalších odkazů. Pro přesnější transkripci některých jmen bylo použito obecní matriky z první poloviny 19. století – viz SOkA Jičín, AM Pecka, Matrika obecní 1832, inv. č. 45.

z Altsteinu Kryštof Steinberger 61

z Anspangu Jindřich Heidt 9, 11

Baur Jakub 11

Beneš František (písař 1726–1756) 24, 26, 28, 30, 36, 39, 41

Beneš František (písař 1770–1776) 39–41, 67

Beneš Jan Josef 17, 27, 36, 46

Beneš Josef 47

Beneš Jakub 64

Beran Jan 15, 59

Berncastellia František 10

z Bílenberka Matouš Ferdinand Sobek 12

Božský Michael 17

Brajer Jiří 51

Brajer Václav 51

Brázda František 66

Brenner Leopold 45, 49, 58

Bruno, remešský kanovník 9

Brunšvegrová Dorota 27, 28, 46

Burjanský Petr 39, 54

Buschek Filip 11, 12, 37

des Carmes F. R. 14

Čaňová Eliška 61

Čarek Jiří 21, 38

Čechová Gabriela 21

Černý Jan Jiří 46, 47, 58

Černý Jiří 46, 56, 66

Červinka Jan 56, 58, 65, 66

Číp František 6

Dědková Lidmila 6

Dlúhý Martin 61

z Dohalic Stanislav Dohalský 14

Donth Johann 44, 63, 66

Dubský Tobiáš 24, 39,

Dworzak Czesław 7

Ebelová Ivana 21

Egrer Jan Nepomuk 53, 54, 62, 64

Egrer Matouš 44, 64, 65

Engelman Rafael 9, 17,

Fasellius Jiří 9

z Felsburku Rudolf Roder 61

Ferdinand I. 37

Ferdinand II. 12, 18

Ferdinanda III. 42

Fischer Petr 10, 12

František II. 43

Geisler Jan 46

Geisler Kryštof 46

Glos Jan ml. 46

Glos Jan st. 46

Gottman Karel 27, 63

Groh Florián 45, 47

Groh František Josef 15

Groh Fridrich 47

Groh Jan 18, 46, 58

Groh Jiří 46

Groh Karel 27, 28, 39, 41

Groh Mikuláš 46

Groh Václav 58

Haas Antonín 6

Haláček Josef 67

Haláček Václav 46

Hlaváček Ivan 21

Hlávka František 51

Holman Jan Michal 46

Holman Karel 58

Holzbecher Adam 58

Holzbecher Fridrich ml. 24, 25, 28–30, 40, 46, 58

Holzbecher Fridrich st. 24, 29–31, 40, 46, 67

Holzbecher Jan Josef 46

Holzbecher Josef 67

Hruška Václav 47

Jand'ourek Jan František 15

Jindřich Jan 10

Jíra Josef 6

Jirsa Martin 45

Josefa II. 12, 13, 43

Jung František 67

Kabert Josef 58, 62, 65

Karel VI. 14, 55

Kašpárek Jan 62

Kern Tobiáš 62

Khun Andres 46

Khun Jan 46, 47

Khun Josef 47

Khun Tobiáš 46

Khun Václav 46

Kleiferstein Jan 46

Kleiferstein Jan Jindřich 18, 46

Klykar Jiří 62

z Koldína Pavel Kristián 51

Koniáš páter 61

Koreis Vít 27, 28, 45

Kramolín Václav 62

Kunc Josef 47

Kunc František 24, 27, 30

z Landeka Lukrécie Nekšové 10

Ledr Josef 66

Linhart Jiří 47, 58

Link Václav 19

Löw Karel 20–23, 27, 28, 30–33, 35, 36, 39, 41, 47, 60

Lucemburský Jan 9

Luňák Alexander 67

Luňák Jan 67

Mach Jiří 46

Marie Terezie 14, 52, 55

Marks Jiří 46

Marx Josef 47, 60
Marks Kristián 36, 47
Materna František 32
Materna Jan 46
Mesnar Jan Michael 58
 z **Miletína Adam Majer** 24, 39
Mittner Matyáš 10
Moser Antonín 32
Moser František 36, 38
Moser Jan Michal 21, 22, 32, 39–41
Moser Jiří 46
Moser Michael 47
Müller Dionisius 17, 58
Nezbeda Jan 51
Nezbeda Václav 51
 z **Nové Vsi Jindřich Vojický** 14
Nový Rostislav 6
 z **Pecky Budivoj** 37
Peicker František 22
Pekař Albrecht 46
Petrš Jan Antonín 62, 63, 64,
Petrů František 47
Pieroni Giovanni 12
Poličský Daniel Dywter 24, 39
 z **Polžic a Bezdrůžic Kryštof Harant** 6, 61
Poslt František 20, 31, 32
Punčocha řezbář 62
Puntšoch Rudolf 46
Radovský J. G. 15
Roder Rudolf 12

Rumler Josef 30
Řehák Jiří Josef 15, 46
Sedláček Jiří 46, 47
 ze **Schönfeldu Mikuláš** 61
Schwesinger Václav 51
Smil farář 61
Spezza Andrea 11
Střelecký Daniel 46
Sturm Eliáš 46, 47
Sturm Josef 32
Sturm Josef z Borovnice 67
Svoboda Václav 26
Špičan Adam 46, 59
Špičan Jakub 46
Štamfer Andreas 15
 ze **Šternberka Jan** 24
 z **Trauttmansdorffu Ferdinand** 14
Týnický Matěj 24
Ulrich Jiří 46
Ulrich Karel 47
Ulrich Martin 46
Vágner Antonín 32
Vágner Jan 46
Vágner Jan, učitel 67
Vágner Josef 37, 64
 z **Valdštejna Albrecht Eusebius** 10, 12, 50
 z **Valdštejna Albrecht Karel** 10, 11, 18
Valenta Ferdinand 15
Vrba Jan 58
Wartemberger Laurentius 42

8. MÍSTNÍ A VĚCNÝ REJSTŘÍK

Místní názvy jsou psány vytučeněnou kurzívou. U částí obcí je uvedena obec, ke které v současnosti přísluší, u samostatných obcí jejich okres a u zahraničních lokalit je doplněn název státu.

antikvář 13

apelace 25, 51

arcibiskup 12

architekt 11, 12

Arnoštov, o. Pecka 63, 65

bečváři 59

bednáři 43, 59

Bělá u Pecky, o. Pecka 17, 18, 63, 65, 68

Borovnice, okres Trutnov 17, 18, 52, 63, 65, 67

Broumov 16

Bukovina, o. Pecka 63, 65

Byšička – návrší, o. Lázně Bělohrad 11, 17, 63, 65

cechy

- cechmistři 56 – 60
- mlynářský a pekařský 57, 58
- obecně 42, 66
- punčochářský 43, 58, 60
- řeznický 43, 58, 60
- spojených řemesel 40, 56, 58, 59
- statuta 55, 57–60
- tkalcovský 43, 58, 60
- tovaryši 56, 57, 59

celař 13

cihelna 18

C. k. administrace státních statků 14

Černín, o. Lukavec u Hořic 17, 18, 63

červení husaři 44

Česká královská komora 16

Čistá u Horek, okres Semily 22, 38, 39

Dolní Javoří, o. Lázně Bělohrad 63, 65

Dřevěnice, okres Jičín 19

důchodní 15, 17

Dvůr Králové nad Labem 60, 62

extra ordinari 52, 64

fara 7, 42, 54, 55, 61–65

farář 7, 27, 44, 53, 61–66

filigrány 21 – 24, 26, 29, 32

Grenoble, Francie 9, 11

hodinář 45

Horní Javoří, o. Pecka 63, 65

Hostinné, okres Trutnov 44

Hradecký kraj 15, 61

Hradištko, o. Ostroměř 14

hrnčíři 59

hrobník 49

hřbitov 44, 65, 66

Chartreuse – horský masiv, Francie 9

chmelnice 53, 64

Choteč, okres Jičín 14

jezuité 61, 62

Jičín 13, 14, 15, 33, 49, 51, 52, 59, 60

Kal, o. Pecka 63, 65

kalkat 66

kat 49, 51

kláštery

- Cella Nejsvětější Trojice (Brno) 10, 11
- Hrad blahoslavené Panny Marie (Valdice) 9–15, 42, 58, 64
- Keť Panny Marie (Tržek u Moravic) 10
- Štípa (Zlín) 10, 11
- Údolí Josafat (Dolany u Olomouce) 10
- Zahrada Panny Marie (Praha) 9, 10

kasír 49

koláři 58, 59

kominík 54

konvolut 20

kostely

- klášterní (Valdice) 10, 12
- Sv. Andělů Strážců (Vidochov) 63
- Sv. Bartoloměje (Pecka) 13, 15, 55, 57, 61–64
- Sv. Jana Křtitele (Vidonice) 11, 63
- Sv. Jiří (Radim) 10, 11, 15, 63
- Sv. Maří Magdalény (Stupná) 11, 52, 63
- Narození Panny Marie (Kostelec-Štípa) 10
- Sv. Petra a Pavla (Byšička) 17, 63
- Sv. Víta (Borovnice) 52, 63, 67

kostelníci 63, 65

kováři 13, 43, 58

kozáci 44

koželuzi 59

krajský úřad 33, 38, 43, 53

Královo pole, okres Brno-město 10, 11

krejčí 13, 43, 58

krupaři 48, 57, 59

křížová cesta 66

Kutná Hora 66

Lhota, o. Pecka 17, 18, 45, 48, 49, 52, 63, 65

lékárník 13

lékař 13, 41

lesmistr 15, 17

masné krámy 53

Mauerbach, Rakousko 9

mezuláni 60

Miletín, okres Jičín 24, 39

mlýny 18

Mnichovo Hradiště, okres Mladá Boleslav 10

mydlář 55

náboženský fond 13

Nedaříž, o. Horka u Staré Paky 18

Nová Paka, okres Jičín 14, 24, 39

Nová Ves = Lázně Bělohrad, okres Jičín 14

Nový Bydžov, okres Hradec Králové 14, 52

obecní starší 48, 56
 Obnovené zřízení zemské 51
 obroční 15, 17, 46
 ořera 64, 65
Olomouc 10
Opočno, okres Rychnov nad Kněžnou 16
Ostřoměř, okres Jičín 14, 16
 papírna 22, 38, 39
 pavláni 14
 pazderna 18, 53
 pečet' 15, 36, 38, 41, 61, 69
 pekaři 13, 43, 48, 51
 perníkáři 59
 písaři 13, 15, 17, 21–28, 30–32, 36, 38–42, 45, 46, 49–51, 56, 57
 pivovar 19, 54, 65, 67
Podháj, o. Radim 14
Podhorní Újezd, okres Jičín 14, 16
 ponocný 49
 popravčí místo 28, 46, 51
 požáry 12, 37, 39, 42, 45, 62
 pranyř 51
 primátor 47
 prokurátor 11, 13,
Prusko 44
 převorové 9–13, 15, 17, 27, 36, 38, 39, 42, 45–47, 49, 50, 53, 54, 56, 58, 62–66
 purkmistři 18, 20, 25–28, 31, 32, 36–39, 41, 45–52, 56, 64, 66
 purkrabí 15, 17, 23, 24, 33, 36, 39, 40, 44, 46, 55, 60, 64
Radim, okres Jičín 10, 11, 14, 15, 18, 41, 53, 58, 63, 65, 69
Radkyně, o. Nová Paka 17, 18, 63, 65, 68
 radnice – obecní dům 39, 40, 45, 53, 55
 reformační komise 61
 rektifikační komise 28, 50
 rektor 10, 12
Remeš, Francie 9
 revizitační komise 16
 robota 18, 42, 47–50, 65, 66
 rychtář 15, 18, 44, 46–49
 řezbář 62, 66
 servus 49
 sládek 19, 43, 62
 skláři 59
Smidary, okres Hradec Králové 16, 26
Sobčice, okres Jičín 14, 16
 solný handl 19, 28, 48, 53
 soudnictví 15, 23–25, 27, 28, 33, 36, 39, 43, 49–52
 soustružníci 59
Staňkov, o. Pecka 17, 18, 45, 48, 49, 52, 63, 65
 Statuta Guigonis 9
Stupná, o. Vidochov 11, 17, 18, 52, 63, 65
 šafář 17
 šatlava 45, 51, 52
 ševci 43, 58
 škola 42, 55, 65–68
Štikov, o. Nová Paka 17, 18
Štípa, o. Zlín 10, 11
 štola 64, 65, 67
 tesaři 59
 trhy 42, 43, 49, 58
 truhláři 59
 učitelé 24, 40, 41, 53, 67
Uhlíře, o. Lázně Bělohrad 63, 65
 urbář 17, 18
Valdice, okres Jičín 7, 14, 42, 58
Valdov, o. Nová Paka 14
 války
 - o slezské dědictví 13, 43
 - sedmiletá 13, 41, 43, 53
 - třicetiletá 13, 16, 37, 42, 43, 44
 veduta 62
Vidochov, okres Jičín 17, 18, 63
Vidonice, o. Pecka 11, 17, 18, 58, 63, 65, 67
 vikář 12, 13
 vinopalna 19
 visitátor (provinciál) 9, 11
 vodař 13, 54
 vodovod 28, 54, 62, 64
Vojice, okres Jičín 14
 vrátný 13, 17, 54
Vrchlabí, okres Trutnov 45, 62
Vřesník, okres Jičín 63
 zámečník 54, 58, 59
 zámek (hrad Pecka) 16, 17, 28, 37, 39, 42, 52, 54, 63
 zedník 13, 59
 zvoník 65

9. SEZNAM PŘÍLOH

Textové přílohy

Příloha č. 1 – Přehled převorů /majitelů panství/ valdického kláštera v letech 1627–1782

Příloha č. 2 – Přehled peckovských purkrabích v letech 1633–1795

Příloha č. 3 – Přehled peckovských purkmistrů 1617–1788

Příloha č. 4 – Přehled peckovských farářů 1622–1786

Obrazové přílohy

Příloha č. 5 – Panství Radim Pecka na mapě bydžovského kraje 1794

(viz *Beschreibung des Bidschower Kreises*, Praha 1794).

Příloha č. 6 – Peckovský městský znak

(viz ČAREK Jiří, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985).

Příloha č. 7 – Obec Pecka

(SOkA Jičín, AM Pecka, Obec Pecka – foto b. d., inv. č. 739)

Příloha č. 8 – Peckovské náměstí

(SOkA Jičín, AM Pecka, Peckovské náměstí – foto asi 1884, inv. č. 753)

Příloha č. 9 – Ukázky písařských pečetí a podpisů 1767, 1792

(SOkA Jičín, AM Pecka, Kniha testamentů 1728–1804, inv. č. 12, s. 118, 135)

Příloha č. 10 – Nejstarší dochovaná městská pečeť 1737

(NA Praha, Stará manipulace, *Podklady pro konfirmaci jarmarků a trhů 1737*, inv. č. 2694, sign. 106/P5)

Příloha č. 11 – Trhové privilegium Ferdinanda III. pro Pecku 1651

(NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, Listina Ferdinanda III. z 9. září 1651, inv. č. 1295)

Příloha č. 12 – Urbář panství Radim Pecka 1716 – titulní strana

(SOA v Zámrsku, Velkostatek Kumburk, Urbář panství Pecka 1716, inv. č. 3)

Příloha č. 13 – Úvodní list radního manuálu 1722–1817

(SOkA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, f. 5.)

10. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Přehled převorů /majitelů panství/ valdického kláštera v letech 1622–1782

Přehled byl sestaven na základě následujících pramenů a literatury: Jaromír GOTTLIEB – Barbora KLIPCOVÁ (edd.), *Kartouza ve Valdicích – uzamčený svět*, část I. Historie kláštera 1627–1782, Průvodce výstavou, Jičín 2008, s. 24; Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 57–58 a městské knihy – viz SOkA Jičín, fond AM Pecka.

Petr Fischer (pouze rektor)	1622–1624
Filip Buschek (Bušek)*	1624–1636
Bruno Valentini Lignanus	1636–1637
Jan Vilém hrabě z Ortenburku	1637–1647
Laurentius Wartembeger	1648–1650
František Herbst	1650–1663
Bernard Gebhardt Schvesinus	1664–1667
Alexius Mickschitz (Mikšic)	1667–1672
Leopold Brenner	1672–1678
František Hugo Hartinger	1678–1688
Petr Burjanský	1688–1700
Bernard Jentschke (Jentška)	1700–1706
Dionisius Müller Schlesinger	1706–1712
Vít Koreis (Korejs)	1712–1728
Václav Schwesinger (Švesinger)	1728–1748
Josef Kabert	1748–1756
Jan Nepomuk Egrer	1756–1762
Norbert Flander	1762–1763
Inocenc Schwender	1763–1764
Jan Červinka	1764–1782

* Rektor Filip Buschek byl do funkce převora uveden až od konce roku 1627. Přepisy příjmení uváděné v závorkách u některých jmen jsou variantami, se kterými je možné se setkat v pramenech či literatuře.

Přehled peckovských purkrabích v letech 1633–1795

Pro tento soupis bylo využito především záznamů z městských knih uložených v SOkA Jičín, fond AM, dále matriky NOZ 1655–1718, SOA v Zámrsku, Sbírká matrik – FÚ Pecka. Přehled z důvodu nedostatku pramenů není úplný, ale veškerá uvedená data jsou pramenně podložena.

Matěj Týnický	1633–1640
Martin Rynter	1659, 1665
Michal Zbožský	1662–1664
Jan Geisler	1672–1681
Jan Kolín	1681–1692
Jan Michal Holman	1692–1693, 1700–1709
Jan Václav Všečetka	1697
Jan František Jand'ourek	1709–1712
Jan Josef Beneš	1712–1738
Jan Michal Groh	1738–1740
Jan Jiří Geisler	1740–1758
František Karel Beneš	1758–1763
Jan Josef Budina	1763–1773
Josef František Holman	1773–1795

Přehled peckovských purkmistrů a primátorů 1617–1788

Přehled byl pořízen na základě městských knih – viz SOkA Jičín, fond AM Pecka v konfrontaci s publikací Rafaela ENGELMANA, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 101. Jména i příjmení byla transkribována podle matriky z první poloviny 19. století – viz SOkA Jičín, AM Pecka, Matrika obecní 1832, inv. č. 45.

Jakub Rutter	1617–1630
Adam Weigel	1630–1639
Mikoláš Kunc	1639–1640
Jan Špičan	1641–1656
Kryštof Glos	1656–1666
Jan Holzbecher	1666–1673
Jiří Glos	1673–1679
Jan Groh	1679–1694(1692)*
Jiří Černý	1694(1692)–1708
Jan Vágner	1708–1720
Jan Geisler	1720–1723
Adam Špičan	1723–1741
Josef Vágner	1741–1744
Josef Sturm	1744–1755
František Kunc	1755–1761
František Moser	1761–1776
Florián Groh	1776–1779
František Kunc (primátor)	1779–1781
Karel Ulrich (primátor)	1781–1788

* SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv.č. 5, s. 47 a Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, pána na Pecce.*, Nová Paka 1921, s. 101 uvádějí nástup Jiřího Černého do funkce purkmistra roku 1694, ale SOA v Zámrsku, Sbírka matrik – FÚ Pecka, Matrika NOZ 1655–1718, sign. 124–1 zmiňuje Jiřího Černého ve funkci purkmistra již roku 1692.

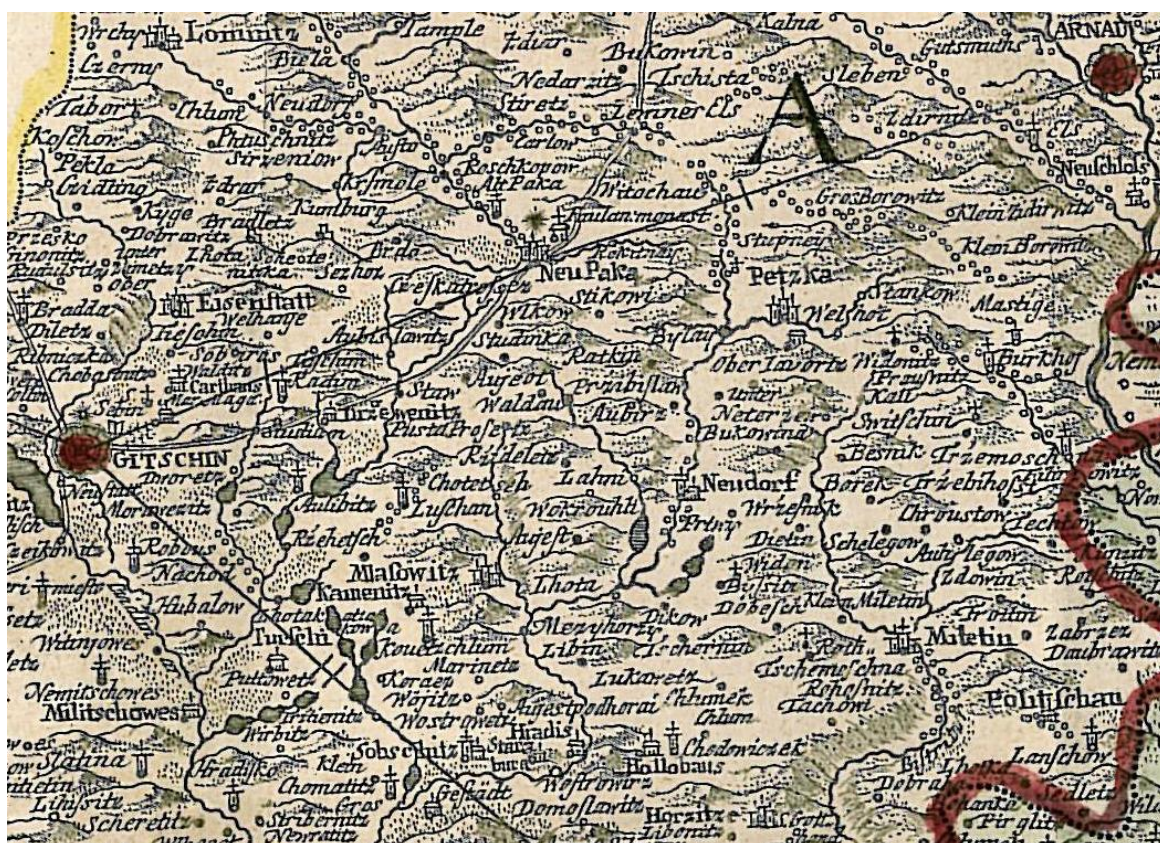
Přehled peckovských katolických farářů 1622–1786

Tento přehled je podepřen následující pramennou základnou: *Gedenkbuch des Petzkauers Pfarrbeneficiums*, uložena na Římskokatolickém farním úřadě v Pecce; SOA v Zámrsku, Sbírka matrik – FÚ Pecka, Matrika NOZ 1655–1718, sign. 124–1 a městské knihy z fondu AM Pecka. O soupis farářů se ve svém díle pokusil i Rafael ENGELMAN, *Pecka. Památník hradu a městečka se životopisem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic, pána na Pecce*, Nová Paka 1921, s. 100.

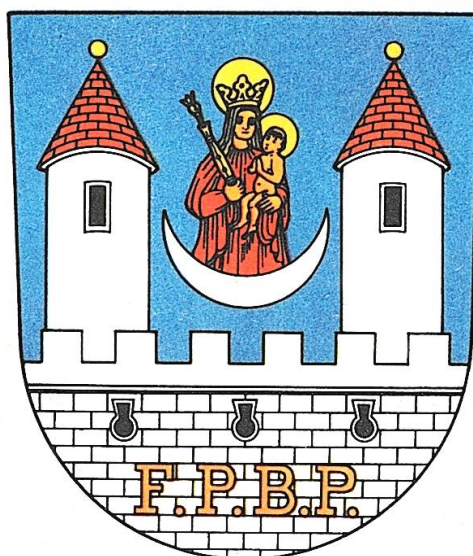
Kryštof Steinberger z Altsteinu*	od roku 1622
Pavel Vojtěch Blažejovský**	do roku 1648
Jakub Eremita	1648–1654
Jan Mollery	1654–1655
Zikmund František Votava	1655–1660
Václav Sukovatý	1660–1668
Mikuláš Vostárek	1668–1669
Ignác Knop	1669–1672
Zachariáš Leopold Bureš	1672
Adam Stoklas	1672–1698
Tobiáš Kern	1698–1701
František Ludvig	1701–1709
Antonín Trnka z Křovic	1709–1717
Jan Jindřich Řehák	1717–1718
Jan Antonín Petrš	1718–1738
Jakub Beneš	1738–1753
Václav Sax	1753–1758
Matouš Egrer	1758–1765
Johann Josef Donth	1765–1786

* Byl evangelickým farářem, který roku 1622 přestoupil na katolickou víru farář, bohužel o jeho dalším působení ve funkci se prameny již nezmiňují – viz SOkA Jičín, AM Pecka, Pamětní kniha II., inv. č. 5, s. 45.

** Pavel Vojtěch Blažejovský je zaznamenán pouze jako předchůdce Jakuba Eremity.

Panství Radim Pecka na mapě bydžovského kraje 1794
(Beschreibung des Bidschower Kreises, Praha 1794)

Peckovský městský znak

(viz ČAREK Jiří, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985)

Příloha č. 7

Obec Pecka

(SOkA Jičín, AM Pecka, Obec Pecka – foto b. d., inv. č. 739)

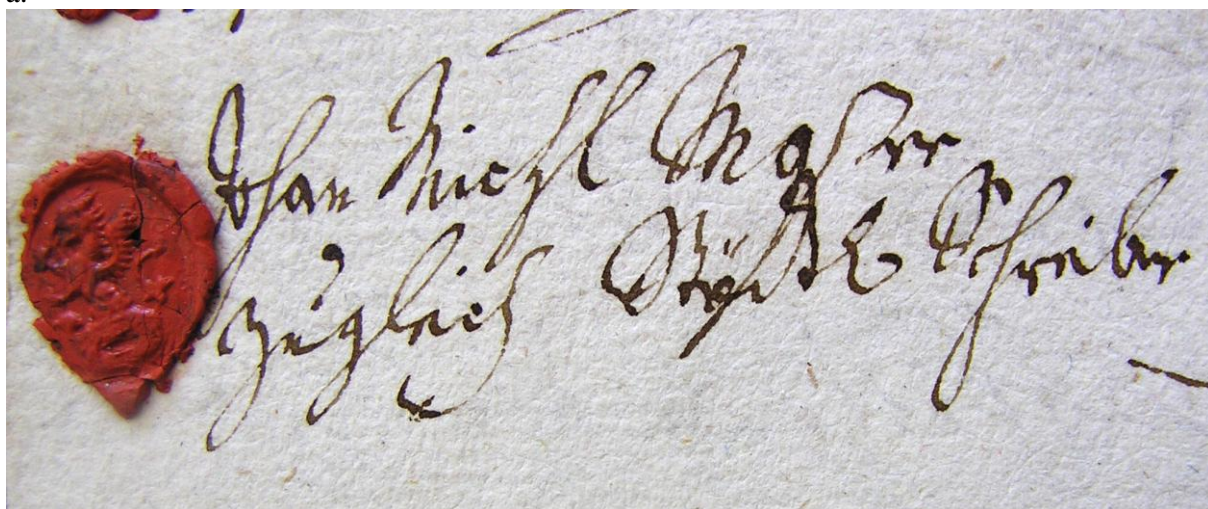
Příloha č. 8

Peckovské náměstí

(SOkA Jičín, AM Pecka, Peckovské náměstí – foto asi 1884, inv. č. 753)

a.

b.

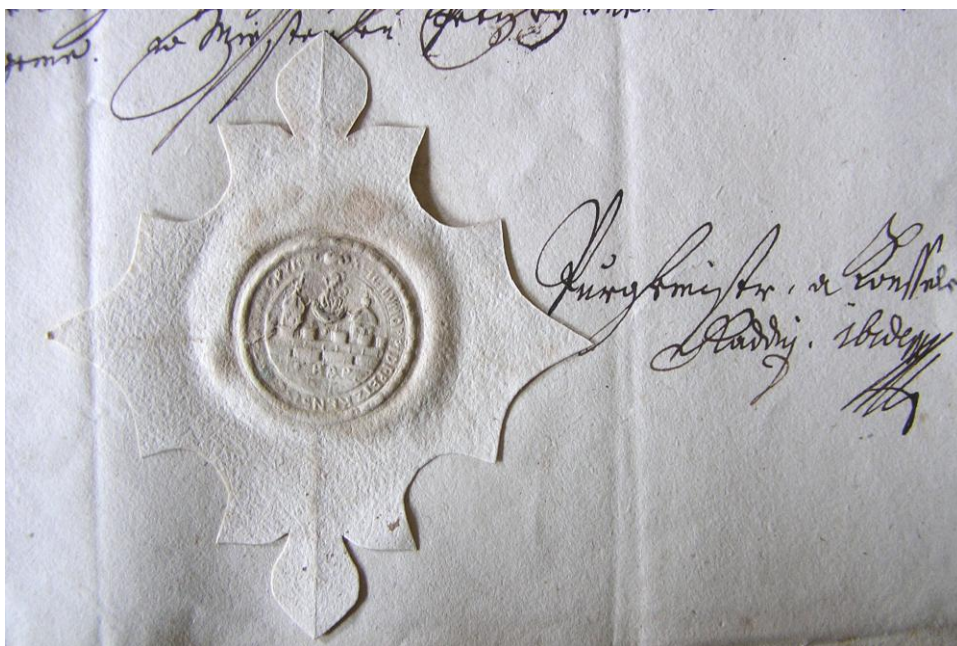

Ukázky písařských pečetí a podpisů

Ukázka a. – Jan Michal Moser, městský písař (1767).

Ukázka b. – Karel Groh, městský písař (1792).

(SOKA Jičín, AM Pecka, Kniha testamentů 1728–1804, inv. č. 12, s. 118 a s. 135.)

Nejstarší dochovaná městská pečeť 1737

(NA Praha, Stará manipulace, *Podklady pro konfirmaci jarmarků a trhů 1737*, inv. č. 2694, sign. 106/P5.)

Trhové privilegium Ferdinanda III. pro Pecku 1651

(NA Praha, AZK – Řád kartuziánů Valdice, Listina Ferdinanda III. z 9. září 1651, inv. č. 1295)

Urbář panství Radim Pecka 1716 – titulní strana
(SOA v Zámrsku, Velkostatek Kumburk, Urbář panství Pecka 1716, inv. č. 3)

Úvodní list radního manuálu 1722

(SOKA Jičín, AM Pecka, Radní manuál 1722–1817, inv. č. 11, f. 5.)

